

Tisdagen den 9 Mars 1869.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades tre protokollsutdrag för den 3 dennes.

Upplästes för justering det hos Kammaren den 1 dennes förda protokoll; hvarefter anmälde sig och yttrade:

Grefve Hamilton, Henning: Uti det protokoll, som nyss blifvit till justering uppläst, har en representant från Stockholm inlagt en reservation, som jag icke kan med tystnad förbigå, så mycket mindre, som den aktning och det personliga anseende, han så rättvist åtnjuter, äfvensom den dubbla plats, han här innehar både genom Konungens och medborgares förtroende, åt hans ord skänka en synnerlig vikt.

Då Kammaren fattat ett beslut, eger den, som varit i minoriteten, en obestriddig rätt, att få sin afvikande mening till protokollet antecknad, och man kan till och med, genom en vidsträckt tolkning af 60 § Riksdags-ordningen, komma till den slutsats, att icke blott i reservationen må upptagas reservantens egna skäl, utan äfven en vederläggning af de skäl, som hos majoriteten gjort sig gällande; men då grundlagen medgifver en så vidsträckt rättighet, synes rättskänslan böra så mycket mera förbjuda reservanten att tillägga majoritetens motiv, som varit för densamma alldeles främmande.

Jag har blifvit föranledd till dessa anmärkningar af de sista orden i reservationen, hvilka lyda sålunda: "Jag finner det nemligen icke anstå en Representation att afgifva ett sådant misstroendevotum emot sig sjelf, som det, att då Regeringen erbjuder Representationen att deltaga i beslutet om användande af en del statsmedel, Representationen afslår detta af farhåga, att medlen då skola bli sämre använda". Af skäl, som Kammaren utan tvifvel inser och, som jag hoppas, äfven godkänner, förbigår jag aldeles hvad i reservantens uttryck kan finnas stötande; men deremot måste jag tillåta mig uttala den mening, att den anförda delen af reservationen, enligt min öfvertygelse, saknar berättigande och äfven brister i sanning.

Äfven om Riksdagen vid ett särskildt tillfälle skulle anse Regeringen företrädesvis skicklig att bestämma den speciela fördelningen af ett utaf Riksdagen beslutadt anslag, kan detta, efter min tanke, lika litet bevisa ett misstroende mot Riksdagen sjelf, som man kan anse att denna Kammares beslut i afseende på Handels- och Sjöfartsfonden nödvändigt innebär ett förtroendevotum till Konungens rådgifvare. Saken är helt enkelt den, att Regeringen och Riksdagen hafva hvar och en sin verkningsskrets, inom hvilken de äro egnade att företrädesvis gagna; och då Riksdagen pröfvat ett ändamål och beslutat ett i öfverensstämmelse med landets tillgångar stående anslag, kan den icke i någon måtto nedsätta sin egen värdighet genom att öfverlemnna den speciela fördelningen af anslaget åt Regeringen. som dels alltid är här tillstädes, dels ock är i tillfälle att ständigt af vederbörande få de upplysningar, som, för ett noggrannt bedömande af frågans särskilda delar, äro behöfliga. Jag tror således, att reservanten icke varit berättigad att stämpla beslutet rörande Handels- och Sjöfartsfonden såsom ett misstroendevotum mot Representationen, äfven om det varit åtföljdt af ett erkännande att Regeringen i detta särskilda fall vore företrädesvis egnad att använda medlen på ett mot landets verkliga fördel svarande sätt. Något sådant erkännande åtföljde likväl icke beslutet, och logiskt kan man icke deraf draga annan slutsats, än att Första Kammaren icke ansett det lämpligt, hvarken att minska det anslag, som varit gifvet till handels- och sjöfartens befrämjande, eller att inskränka det inflytande på detta anslags fördelning, som hittills varit Regeringen af Representationen tillerkändt.

Om man således icke i sjelfva beslutet kan finna något, som berättigar till den anklagelse, hvilken mot Kammaren blifvit riktad, kan, för ett sådant berättigande, ingen annan källa finnas, än sjelfva öfverläggningen, men man söker den äfven der lika förgäfvets. Af Kammarens ledamöter yttrade sig endast sex emot den Kongl. Propositionen och två af dem på sådant sätt, att man icke deraf säkert kunde sluta, huruvida de verkligen vid omröstningen tillhörde majoriteten eller ej, emedan de förklarade, att man under nuvarande förhållanden icke hade annat att göra än att bifalla Kongl. Maj:ts nämnda Proposition i ämnet.

Af de fyra ledamöter, som man med visshet kan antaga tillhörde majoriteten, yttrade ingen ett enda ord, som kunde häntyda på ett misstroendevotum mot Representationen eller farhåga för det sätt hvarpå medlen skulle användas, om desamma öfverlemnades åt dess fria förfogande.

Då jag nu tror mig hafva visat, att reservantens yttrande icke varit genom Kammarens beslut eller den öfverläggning, som föregick detsamma, berättigadt, ber jag att få öfvergå till andra frågan, nemligen om sanningsenligheten af reservantens påstående. Jag kan naturligtvis icke hafva rätt, att tala i majoritetens namn eller att med någon visshet uppgifva dess motiver, men jag har full rätt att ensam hafva vitsord om mina egna, och med afseende på dem förklarar jag, att icke misstroende till Representationen eller dess förmåga att använda anslag ingick bland skälen till den röst, jag afgaf. Mina skäl

voro, att jag anser handelns och sjöfartens befrämjande vara ett för Staten viktigt ändamål; att jag ansåg det belopp, som af anslaget återstod sedan de af Kongl. Maj:t redan disponerade afgått, icke vara större än för ändamålet erfordrades och med landets tillgångar var förenligt; att jag icke anser mig böra utan högst giltigt skäl förminska den magt, som Representationen grundlagsenligt lagt i Konungens händer, och att icke sådana skäl nu voro för handen. Sådana voro mina motiver, och jag vet för visso, att de delades af åtskilliga bland dem, som tillhörde majoriteten. Jag vågar således säga, att man icke söker göra sanningen gällande, om man vill göra troligt, att vi af misstroende till Representationen afgifvit våra röster.

En sten, som faller, krossar icke alltid det föremål, som han träffar, endast derföre att han faller från en betydlig höjd; är han för lätt och föremålet icke alltför bräckligt, efterlemnar han endast ett mer eller mindre vanställande märke. Så förhåller det sig äfven med orden. Deras verkan beror icke uteslutande af den höjd, hvarifrån de utgå; hafva de icke sanningens tyngd, kunna de icke krossa, men väl åstadkomma en fläck. Det är för att, så vidt af mig beror, aftvå den, som möjligen af reservantens yttrande kunnat fästas vid Första Kammaren, som jag ansett det vara min pligt att mot detta yttrande afgifva en vördsam protest.

Hans Excellens Herr Friherre De Geer: För såvidt, som i den af Herr Grefve Hamilton nu omnämnda reservation skulle finnas något i uttrycken stötande, så är jag lika villig som skyldig att förklara, det sådant icke legat i min afsigt. Jag har endast velat uttala min uppfattning af Kammarens beslut, och då jag icke ansåg detta såsom någon "gåta", för hvilken ingen lösning finnes, antog jag att det grundade sig på de skäl, som under diskussionen blifvit anförda. Bland dessa skäl var ett, som man syntes mig företrädesvis lägga vikt uppå, nemligen det att Handels- och Sjöfartsfonden blifvit använd till synnerligen nyttiga ändamål, åt hvilka alla man icke trodde, att Riksdagen skulle beviljat anslag, om sådana måst hos densamma begäras. Då man använde detta såsom skäl för afslag å den Kongl. Propositionen, trodde jag deraf den slutsats kunna dragas, att man befarade samma förhållande för framtiden, om Regeringen satte sig i nödvändighet att till dylika anslag behöfva begära Riksdagens bifall; likasom jag förutsatte, att Kammaren med sitt beslut åsyftade, att det jemväl skulle blifva Riksdagens.

I anledning af hvad Herr Grefve Hamilton yttrat, ber jag för öfrigt endast att få fästa uppmärksamheten derpå, att det icke har kunnat vara min mening att anse, det en Representation skulle uttala någon misstro emot sig sjelf, derföre att den ställer ett anslag till Regeringens disposition och fria fördelning; men saken ställer sig helt annorlunda, när Regeringen sjelf föreslår Representationen att deltaga i afgörandet om vissa medels användande, och Riksdagen nekar att begagna sig af en sådan rättighet.

Herr Nordström: Som bland ledamöterna i denna Kammare jag var den förste, som hemställde om afslag på Kongl. Maj:ts Pro-

position rörande Handels- och Sjöfartsfonden, anser jag mig vid detta tillfälle böra förklara, att jag dervid så litet leddes af något misstroende till Representationens fosterländska och för det allmänna bästa städse varma tänkesätt, att det tvärtom var i förtroende dertill, som jag, när jag för min del icke fann förslaget välgrundadt, framlade min hemställan jemte skälen deraf.

Uti sitt nu afgifna anförande har Herr Grefve H. Hamilton ytterligare utvecklat och visat, huru litet befogadt det missnöje eller den hänsyftning är, som uttalas i slutperioden af den till protokollet två dagar efter beslutets fattande afgifna reservationen, och anhåller jag att få i protokollet äfven för min del antecknadt, att jag med honom instämmer. Vid reservationen är för öfrigt det egna att anmärka, att man deraf ej kan finna, huruvida det är Konungens rådgifvare eller representanten, som afgifvit densamma. Sådant kommer sig deraf, att Konungens rådgifvare, ehuru såsom sådane berättigade till säte och stämma i Kamrarna, äfven kunna enligt gällande Riksdagsordning inväljas såsom ledamöter af Representationen, genom hvilket förhållande den inkonstitutionela företeelse kan inträffa, att en förebråelse, riktad mot Representationen af en man i nämnda ställning, lemnar Kamrarna i ovisshet, huruvida det är Konungens rådgifvare eller representanten som talat, särdeles då, såsom förhållandet är nu, under debatten icke ett ord af honom yttrades hvarken för eller emot saken.

Herr Hazelius: Utan att behöfva angifva den vörndnad, jag hyser för den Regering jag tjenar, och oansedt den röst jag kommer att vid blifvande omröstning nedlägga, ber jag endast att få förklara, att jag för min del, likasom troligen många af Kammarens ledamöter, skulle ansett lyckligt, om denna öfverläggning icke egt rum i detta ögonblick.

Friherre Raab, A dam: Då jag icke yttrat mig i den fråga, med anledning af hvilken reservationen afgafs och nu särskilda yttranden blifvit frambruna, och då andra talare börjat instämma i en mening, som uttalats af en föregående talare emot sagda reservation, ber jag att å min sida få förklara, att jag vid frågans behandling inom Kamraren tillhörde den besegrade minoriteten.

Uppå härefter gjord proposition blef det ofvanomnämnda protokollet af Kamraren godkändt.

Anställdes omröstning, jemlikt 65 § Riksdagsordningen, öfver följande af Stats-Utskottet i Memorialet N:o 41 föreslagna och af båda Kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som vill att Riksdagen bifaller Stats-Utskottets i Utlåtande N:o 28 gjorda hemställan och alltså beslutar,

a) att det å Sjette Hufvudtiteln uppförda förslagsanslag till Handels- och Sjöfartsfonden, 750,000 R:dr, må ur Riks-staten uteslutas; och

b) att å Sjette Hufvudtiteln må såsom särskilda förslagsanslag uppföras de till affösning af Öresundska och Schelde-tullarne nu erforderliga belopp, 188,000 R:dr för den förra och 26,500 R:dr för den sednare, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen afslagit Stats-Utskottets berörda hemställan.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 51;
Nej — 57.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag, N:o 154, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 138 ja och 19 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 189 ja och 76 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Föredrogs änyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 3 och 5 dennes bordlagda Utlåtande N:o 36, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Femte Hufvudtitel.

1:sta punkten.

Herr Statsrådet Thulstrup: Vid uppgörandet af det förslag till reglering af utgifterna under Femte Hufvudtiteln, som det ålegat mig att framlägga, har det varit min pligt att tillse ej blott hvilka åtgärder, som oundgängligen erfordras för att befrämja vårt sjöförsvars utveckling och verksamheten inom dess olika afdelningar, utan äfven att dessa åtgärder och denna verksamhet icke skulle kräfva större tillgångar, än som kunde påräknas blifva att tillgå. Tyvärr har det icke lyckats mig att, så som jag önskat det, förena dessa stridiga fordringar.

Enhvar inser, huru viktigt det är, att vår äldre sjökrigsmateriel blifvit utbytt mot en ny sådan, som motsvarar tidens nuvarande fordringar. Under öfvergångstiden befinna vi oss emellertid uti ett tillstånd, hvars vådliga beskaffenhet, med afseende på vårt försvar, jag här endast behöfver antyda. Det är derföre af den aldra största vigt, att den omgestaltningsperiod, hvaruti vår sjökrigsmateriel för närvarande befinner sig, ej måtte blifva alltför lång.

Det hade derföre varit min önskan att kunna föreslå vida kraftigare åtgärder för anskaffning af ny fartygsmateriel än de, som för den nu ifrågavarande statsregleringsperioden blifvit förordade, men

jag har måst afstå derifrån, då det — efter beräkning af Statsverkets inkomster och af utgifterna för de många behof, som måste tillgodoses — visat sig vara omöjligt att kunna påräkna extra anslag för fyllande af mer än en obetydlig del af de mest angelägna behoven. I afseende åter på en annan del af dessa behof, eller den som omfattar krigsfartygs nybyggnad, var det omöjligt att från de påräkneliga inkomsterna kunna bereda någon annan tillgång än den, som utgöres af det ordinarie nybyggnadsanslaget jemte en mindre inkomst genom utrangerade fartygs slopning, utgörande tillsammans omkring 222,000 R:dr. Då det naturligtvis var i främsta rummet angeläget att afsluta de större och redan påbörjade arbetena, blef derigenom den ekonomiska ställningen för 1870 ganska enkel. De utgifter, som skulle bestridas, utgjordes af den sista liqviden för den under byggnad varande ångkorvetten, uppgående till 221,800 R:dr, och den härtill disponibla tillgången utgjorde, såsom nyss är nämnt, 222,000 R:dr.

Sådan var ställningen. Det är nu visserligen en gammal och synnerligen god regel att rätta utgifterna efter inkomsterna, och ingen kan mer än jag gilla densamma, ur ekonomisk synpunkt betraktad. Huruvida det deremot för oss kunde vara med klokhet förenligt att nu nedlägga alla arbeten och all verksamhet i afseende på vår sjökrigsmateriels nyanskaffning, hvarmed nyss en så kraftig början blifvit gjord, det är en annan fråga, som torde böra betraktas äfven från en annan sida än den ekonomiska. Det betänkliga uti den ställning, hvori vårt sjöförsvaret befinner sig under sin omdaningstid, inse vi alla, synnerligen vid tanken på möjligheten af ett fredsbrott just under denna förändringsperiod; och tidens politiska tilldragelser äro visserligen icke egnade att aflägsna tanken på en sådan möjlighet.

Under sådana förhållanden har jag icke ansett mig kunna tillstyrka upphörandet af alla nybyggnadsarbeten. Riksdagen kan naturligtvis anse sig ega skäl att icke bevilja begärda anslag, men jag har icke kunnat taga på mitt ansvar att, under nuvarande förhållanden, föreslå det verksamheten i afseende på anskaffningen af ny sjökrigsmateriel skulle under loppet af ett helt år hvilas. Då nu extra anslag i vanlig mening icke kunde ifrågakomma, så uppstod tanken på en tillgång, som för en gång kunde beredas inom en annan del af hufvudtiteln, nemligen å öfverskotten på fyr- och båkmedelsinkomsten. Huru dessa medel kunde blifva, utan olägenhet, för det ifrågasvarande ändamålet tillgängliga, nemligen genom ett förändradt liqvidadtionssätt emellan Statskontoret och Förvaltningen af Sjöärendena, är uti det protokoll, som åtföljer Kongl. Maj:ts Proposition rörande Femte Hufvudtiteln, antydt. Att dessa medel ursprungligen varit afsedda för ett annat ändamål, var mig icke obekant; men förhållandena voro sådana, att endast en extra utväg stod att föreslå, och Riksdagen egde i alla fall att häröfver besluta.

Stats-Utskottet, som anser det särdeles viktigt att nybyggnadsarbetena få under 1870 fortgå åtminstone i den utsträckning, som Kongl. Maj:t föreslagit, har förordat en annan utväg att för detta behof bereda tillgång, nemligen från de öfverskott, som uppkommit å Flottans öfningsanslag. Det öfverskott härå, som nu finnes, har uppkommit dels af de skäl, som Utskottet angifver, och dels äfven der-

igenom, att en längre expedition till aflägsnare farvatten länge varit påtänkt och vigten deraf flera gånger framhållen. Emellan de begge nu ifrågasatta tillgångarne — den af Kongl. Maj:t och den af Utskottet föreslagna — vill jag så mycket mindre anställa någon jemförelse, med afseende på deras vigt och lämplighet att för det ifrågasatt ändamålet användas, som jag gerna ser, att Lots- och Fyrväsendet får behålla sina medel och äfven att Flottans viktiga öfningsanslag ej beröfvas sina öfverskott, utan *helst* skulle sett, att behofvet för krigsfartygens nybyggnad kunnat, utan anlitan af någon af dessa tillgångar, fyllas genom ett *extra anslag*.

Då emellertid extra tillgångar icke *kunnat* beredas, men jag med tillfredsställelse funnit att Stats-Utskottet velat behjerta sjelfva behofvet, kan jag emot Utskottets förslag intet egentligen hafva att invända, såvida den föreslagna begäran, att Kongl. Maj:t ville till Krigsbyggnadsfonden öfverföra det öfverskott, som nu finnes på öfningsanslaget, utsträcktes till äfven de behållningar, som finnas på ett eller annat af de öfriga reservationsanslagen och af Kongl. Maj:t anses kunna till Nybyggnadsfonden afstås.

Herr Wærn: Jag har inom Utskottet reserverat mig mot förslaget i denna punkt, och ansett att lots- och fyr-medlen icke borde för det ifrågasatta ändamålet användas. Men då den finansiella ställningen är sådan, att man ej kan stå till svars för att utan det största nödtvång öka dess betryck, och då derföre extra statsanslag icke torde böra beviljas för andra ändamål än sådana, som äro af aldra största vigt, så finner jag mig, med hänsyn till hvad den siste talaren i frågan yttrade, ega skäl att förorda den af grefve af Ugglas mot Utskottets förslag afgifna reservation. Det förefaller mig nemligen ganska naturligt, att åt Kongl. Maj:t eller vederbörande Departementschef bör öfverlemnas att bedöma, hvilka besparingar som lämpligen kunna för ändamålet användas och från andra stater öfverföras. Jag vill endast med afseende å den gemensamma votering, som framdeles möjligen kan ifrågakomma, framlägga ett förslag till Kammarens pröfning, hvilket helt obetydligt afviker från reservantens, men som har den fördelen framför detta, att ändra så få ord som möjligt i Utskottets förslag. Det lyder sålunda:

“att Riksdagen, med afslag å Kongl. Maj:ts nådiga framställning om användande för krigsfartygs byggande af medel från anslaget till lots- och fyr-inrättningen, må i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t ville af de behållningar, som vid innevarande års slut kunna finnas reserverade å öfriga reservationsanslag å Femte Hufvudtiteln, låta till Krigsfartygsbyggnadsfonden öfverföra så stort belopp, som för år 1870 må vara såsom bidrag för nämnda fond erforderligt.”

Herr Wallenberg: Jag anhåller att, med anledning af den förste talarens yttrande, få meddela den upplysning, att inom Stats-Utskottet ingen enda ledamot fann Kongl. Maj:ts framställning, med hänsyn till ändamålet, nemligen anskaffandet af ny materiel, innefatta begäran om för hög anslagssumma. Det fanns i detta afseende icke mera än *en* mening nemligen att man ej borde pruta på den siffra

som begärdes. Det var blott med afseende på det sätt, hvarpå Kongl. Maj:t föreslagit att behovet skulle fyllas, som Utskottet fann sig icke kunna bifalla framställningen. Vål är det sannt, att man skulle kunna för en gång, såsom det säges, taga af fyr- och båkmedlens besparingar för andra ändamål än dem, för hvilka de äro afsedda, men Regeringen torde hafva vunnit erfarenhet om, huru lätt det öfvergår till vana att använda ett anslag, som är afsedt för ett visst ändamål, till något helt annat, ehuru det sedan ej går så lätt att anskaffa medel för att utföra det, hvarför anslagssumman ursprungligen var beräknad. Hvad nu den förändring vidkommer i Utskottets förslag, som af en reservant blifvit föreslagen och af den näst föregående talaren något modifierats, så finner jag densamma verkligen hafva skäl för sig, och dessutom så föga afvika från Utskottets hemställan, att jag föreställer mig, att Utskottets ledamöter ej hafva skäl att sätta sig emot densamma. För min del ber jag att få instämna i Grefve af Ugglas förslag, med den förändring deri, som af den näst föregående talaren blifvit gjord.

Grefve af Ugglas: I afseende å det här ifrågasatta anslagets belopp kan meningen icke vara mera än en, nemligen att det ingalunda kan anses för högt tilltaget. Huruvida det bör utgå på det föreslagna sättet är deremot en annan sak.

Jag tillåter mig fästa uppmärksamheten på några föregående förhållanden, som kunna lända till upplysning i frågan. Den år 1862 uppgjorda planen gick ut på en årlig nybyggnad för en summa af en million, hvaraf dock en del skulle komma från de medel, som inflöte för slopade och utrangerade fartyg. Vid 1862 års riksdag beviljades, utom det ordinarie beloppet, 162,000 R:dr, ett extra anslag af 600,000 R:dr, hvarjemte från underhållsanslaget öfverflyttades 100,000 R:dr för de tre år, som statsregleringsperioden då omfattade. Vid 1866 års riksdag hade anslaget stigit till 980,000 R:dr, som tillsammans med inkomsten för slopade fartyg, 160,000 R:dr, utgjorde ett belopp af nära 1,400,000 R:dr. Vid 1867 års riksdag nedsattes beloppet visserligen betydligt, eller till 452,000 R:dr, utom samma belopp, som förut för material- och ekvirkes-förrådena beräknats, hvarigenom likväl ett belopp af 612,000 R:dr för fartygsbyggnad under året erhöles. Vid 1868 års riksdag begärdes icke något anslag utöfver det ordinarie; under förmålan att genom särskilda åtgöranden medel för fartygsbyggnad under året kunde beredas; detta dock under förutsättning, att kommande Riksdag betäckte den brist, stor 545,000 R:dr, som vid årets slut skulle uppstå. Byggnadsförslaget för år 1869 afsåg således en utgift af 872,000 R:dr. Hvad ofvan omnämnda brist beträffar, har visserligen denna undvikits genom inskränkning i byggnadsföretagen under åren 1868—1869, men kassan är nu också ren, d. v. s. ingen skuld och ingen fordran eller tillgång förefinnes.

Under sådana förhållanden anser jag det belopp af 400,000 R:dr, som nu blifvit ifrågasatt att för nybyggnad användas, särdeles måttligt; men i afseende å sättet att åstadkomma de 180,000 R:dr, som utöfver den befintliga tillgången af 220,000 R:dr nu erfordras, är jag af den skiljaktiga mening, som min vid Betänkandet fogade reservation

utvisar. Jag anser nemligen rättast vara åt Departements-*chefen* öfverlemna att för ändamålet disponera de belopp, som finnas inom hufvudtiteln besparade, vare sig å det ena eller andra anslaget. Som Herr Wærns förslag blott obetydligt skiljer sig från det jag i min reservation framlagt, har jag ej något emot att gå in på det samma.

Friherre Beck-Friis: För min del har jag visserligen ej något emot det af Herr Wærn framställda förslaget, men vill dock fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att man genom antagandet af det samma skulle kunna råka i kollision med den nästföljande punkten i Betänkandet, som har afseende å ett reservationsanslag för durchmarschkostnader. Jag vill gerna biträda Herr Wærns förslag, men jag har dock trott mig böra fästa Kammarens uppmärksamhet på den motsägelse, som kan uppstå emellan detta förslag och andra punkten.

Herr Wallenberg: Jag tror icke, att den siste talarens anmärkning bör afhålla oss ifrån att antaga Herr Wærns förslag, ty det är en gifven och klar sak, att det ej kan falla *Chefen* för Sjöförsvars-departementet in att för nu ifrågavarande ändamål använda sådana besparingar, som anses nödiga och behöfliga för de ändamål, för hvilka anslagen ursprungligen blifvit gifna. Det kan naturligtvis ej komma i fråga, att sådana besparingar blifva öfverförda från den titel, under hvilken de äro upptagna.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma endast hade yrkats, att Kammarerna skulle bifalla Stats-Utskottets förevarande hemställan med följande förändrade lydelse: "att Riksdagen, med afslag å Kongl. Maj:ts nådiga framställning om användande för krigsfartygs byggande af medel från anslaget till lots- och fyrinrättningen, må i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t ville af de behållningar, som vid innevarande års slut kunna finnas å öfriga reservationsanslag å Femte Hufvudtiteln, låta till Krigsfartygs-byggnadsfonden öfverföra så stort belopp, som för år 1870 må vara såsom bidrag för nämnda fond erforderligt."

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Stats-Utskottets ifrågavarande hemställan oförändrad, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på bifall till samma hemställan med ofvanintagna förändrade lydelse, hvilken proposition med ja besvarades.

2:dra punkten.

Grefve af Ugglas: Då Utskottet riktigt uppgifvit, att detta anslag alla år lemnat behållning, och derpå grundat sitt förslag till anslag för år 1870, ber jag att få förklara, att jag tror det hafva tillkommit Utskottet att lemna någon vägledning åt Kammarerna att bedöma

i hvad mån sådana öfverskott uppstått eller huru stor behållningen varit. Den har i allmänhet för hvarje år uppgått till mellan 3 à 4 tusen riksdaler (ehuru ett år blott till 900); och tar man detta i betraktande, så är det gifvet, att anslaget icke skall kunna sättas lägre än till 27,000 R:dr för att kunna motsvara ändamålet. För min del har jag ingenting emot detta belopp, men att sätta det lägre, vore att på en omväg komma derhän, att de reserverade medlen så småningom måste tillgripas, ty om utgifterna gå till 27,000 R:dr, och anslaget är bestämdt till 20,000, så kan ju anslaget ej räcka till för det afsedda ändamålet, utan Kongl. Maj:t skulle ju då nödgas att fylla bristen genom andra reserverade medel.

Detta kan ej vara riktigt, och då Kammaren nu öfverlemnadt åt Kongl. Maj:t att för byggande af nya krigsfartyg använda på Hufvudtiteln reserverade medel efter eget godfinnande, så tror jag icke, att nu ifrågavarande årsanslag bör sättas lägre, än som för ändamålet är behöfligt. Jag yrkar derföre att, med afslag å Utskottets förslag, Kammaren måtte bestämma detta anslag till 27,000 R:dr.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning kl. 6 e. m.

Herr Tornerhjelm: Jag har ej begärt ordet för att yttra mig derom, huruvida det föreslagna beloppet är för stort eller för litet; men då det är första gången som i denna Kammare fråga förekommer om att nedsätta ett ordinarie anslag, har jag ansett mig böra fästa uppmärksamheten på denna, i konstitutionellt hänseende, särdeles viktiga sak.

Andra Kammaren beslutade för några dagar sedan, under Fjerde Hufvudtiteln, nedsättning af ett ordinarie anslag till arméens vapenöfningar. Icke sker genom en sådan nedsättning någon stor olycka för tillfället, men saken är vådlig och olycklig derföre, att, om man en gång börjar att indraga eller nedsätta de ordinarie anslagen, så vet man icke hvar det kan sluta, och derigenom kunna betydliga rubbningar göras i hela statsmaskineriet.

Se vi på föregående Riksdagars åsikter i detta hänseende, så finna vi, att 1828—30 års Riksdag ansåg den ordinarie statsregleringen icke kunna utan den andra Statsmagtens begifvande förändras. — 1840 års Riksdag, som var så radikal som möjligt och ville göra besparingar på mångahanda sätt, beslutade visserligen för *sin del* nedsättningar i den ordinarie statsregleringen, men förklarade, att den öfverlemnade åt Regeringen att derom bestämma.

Fastän man icke af någon paragraf i grundlagen kan inhemta, att de ordinarie anslagen skola qvarstå oförändrade, till dess att begge statsmagterna förena sig om förändring deri, så finner man dock detta af grundlagens anda.

Man säger att, genom antagandet af dessa anslags oföränderlighet, skulle Svenska folkets urgamla rätt, att sig sjelf beskatta blifva kränkt. För min del kan jag ej finna det. Visserligen är och bör Representationen vara berättigad pröfva, huruvida den vill bevilja anslag

anslag och huruvida ett visst anslag är af den beskaffenhet att böra på ordinarie stat uppföras; men sedan ett anslag blifvit på ordinarie stat upptaget, bör någon nedsättning deraf ej kunna ske, utan att Regeringen sådant medgifver. Uppförandet på ordinarie stat är att betrakta såsom ett kontrakt emellan de begge statsmagterna, hvilket, på samma sätt som ett kontrakt enskilda emellan, är bindande för båda parterna och ej får ensidigt brytas. Ett ytterligare stöd för denna åsigt finner man deruti, att under gamla ständsrepresentationen ganska häftiga strider ofta egde rum, huruvida anslag skulle uppföras på ordinarie eller extra ordinarie stat. Dessa strider äro gamla och hafva ofta återkommit; men den princip, jag framställt, är också gammal och säker, och har hittills förblifvit okränk. Jag följde med mycken uppmärksamhet den diskussion, som i Andra Kammarren föregick den der beslutade, förut omförmälda nedsättning; och hörde der Justitie-statsministern Friherre De Geer bevisa, att man ej kunde rubba den ordinarie statsregleringen, hvarjemte Herr Statsministern framhöll vådorna af en sådan rubbning, då den af ena statsmagten ensidigt verkställdes. Äfven påpekades i samma anförande omöjligheten för en Regering att kunna regera, derest en motsatt åsigt gjorde sig gällande och tillämpades. Om Representationen kan borttaga ett ordinarie anslag, så skulle den ju kunna genom en enda votering rubba hela samhällsskicket och tillintetgöra grundlagens föreskrifter. Om Riksdagen t. ex. bortvoterar alla anslag till Högsta Domstolen, huru skulle man då kunna begära, att denna nödvändiga institution skulle funktionera? Möjligen skulle Konungens rådkammare kunna fyllas, äfven om Statsrådslönerna strökes bort, men svårigen skulle man finna justitieråder, som ville utföra sitt mödosamma arbete utan ersättning. Friherre De Geer bevisade mycket tydligt, att grundlagens mening är, att sådant ej må kunna ske, och att det under sådana förhållanden blefve omöjligt att regera. Jag är derföre förvisad att Regeringens ledamöter skola med alla de medel, som grundlagen lemna dem i händerna, söka verka derhän, att den nu så kraftigt påkomna sparsamhetsandan icke må komma att såra och upphäfva grundlagens anda. Grundlagen lemna Regeringen tillfälle att hejda sådana beslut, som äro för samhället skadliga, och jag hade, efter det yttrande, som Herr Justitie-statsministern i Andra Kammarren afgaf, väntat, att han skulle mera positivt och med mera styrka angifvit Regeringens ställning till frågan; och, om denna finnes icke kunna på något sätt förlikas med Representationens uppfattning deraf, så måste väl någon af de i grundlagen antydda utvägar vidtagas, antingen att lemna fältet åt de män, som framkallat kollisionen och som då äfven finge bära ansvaret derför, eller också att genom anbefallande af nya val vädja till Svenska folket för att inhemta dess tankar uti en så viktig fråga.

Jag har velat, utan afseende på det belopp, som nu är ifråga, uttala denna min åsigt, och till protokollet förklara min protest emot ett Representationens ensidiga rubbning af ett ordinarie anslag, emedan sådant efter min tanke är det första fröet till rubbning af vårt konstitutionela statsskick.

Herr Rydin: Då vid denna riksdag mer än någonsin förr till besvarande framställes frågan om Riksdagens rätt att besluta med afseende på den ordinarie statsregleringen, så må det tillåtas mig att härom yttra några tankar.

Om man för sitt omdöme söker ledning i utlandets förhållanden, så finner man, att i England existera två slags statsutgifter: de, som äro anslagna på consolidated funds (allmänna statskassan) och supply services (supplementaranslag). De utgifter, som utgå af consolidated funds, grunda sig på äldre parlamentsbeslut. De utgå, utom till statslåns omkostnader, till civillistan, till aflöning af öfverdomare och till några andra ändamål, men denna summa är, med afdrag af hvad som utgår till statsskulden, så liten i förhållande till alla de öfriga utgifterna, att den uppgår till endast 2 millioner på en budget af 70 millioner, och utgifterna från supply services, hvilka utgifter bestämmas för hvarje år, sluta sig på ungefär 42 millioner.

Vidare finner man i Frankrike skilnad iakttagen mellan den ordinarie och extraordinarie statsregleringen. Der har denna fråga spelat den egendomliga rolen, att oppositionen der önskade i budgeten skulle framställas den ordinarie statsregleringen skild från den extraordinarie, och denna önskan framställdes, på det att Representationen, som egde lika rätt öfver båda slagen utgifter, skulle kunna koncentrera sin uppmärksamhet på begärda nya anslag. Eget nog satte ministrarne der sig emot skilnaden emellan den ordinarie och extraordinarie statsregleringen. Jag har omnämnt detta förhållande i Frankrike, enär här i Sverige, ungefär samtidigt, d. v. s. vid 1828 och 1830 års riksdag, den s. k. *extra statsregleringen* först förekom. Ständerna uppförde då vissa af Kongl. Maj:t begärda större anslag på en särskild extra stat.

Angående Riksdagens i dess beskattningsmyndighet innehållna rättighet att besluta rörande de ordinarie utgifterna har man att göra sig reda för de olika slag af utgifter, som innehållas i den ordinarie utgiftsstaten.

På den ordinarie utgiftsstaten finna vi olika slag af utgifter, nemligen *dels* aflöningsstater med dertill hörande *för särskilda embetsverk fastställda särskilda specialstater*, *dels* under de olika hufvudtitlarne olika klasser af *specialanslag*, t. ex. under Andra Hufvudtiteln till fångars vård och underhåll; under Fjerde och Femte Hufvudtitlarne till materiel, manskapets öfning, durchmarchekostnader; inom Sjette Hufvudtiteln till Statens jernvägstrafik, jordbruket, handeln och näringsgarne, till vägar och kommunikationer, skiften och afvittringar samt till fiskerinäringens understödjande, kontrollen på bränvinsförfattningens tillämpning; under Sjunde Hufvudtiteln till belöningar för rofdjurs dödande, till teatern; under Åttonde Hufvudtiteln stipendier för seminariel elever, ortopediska institutet, fria konsternas akademis resestipendier, inköp af Svenska konstnärers arbeten, fattigvården, kyrkors underhåll, resestipendier, läroböcker och lärda verks utgifvande; hvartill komma under alla Hufvudtitlarne: skrifmaterialier och expenser, rese- och traktamentsersättningar samt extra utgifter.

Tager man i betraktande Riksdagens rätt öfver dessa båda olika slag af på den s. k. ordinarie utgiftsstaten uppförda anslag, är obe-

stridligt, på sätt ock blifvit utveckladt till Statsråds-protokollet 1851 och af Konstitutions-Utskottets reservanter vid riksdagen 1853—1854, att de för specialstater fastställda anslag, af hvilkas utgående möjligheten af rikets styrelse och förvaltning i dess särskilda grenar beror, äro och måste vara underkastade Konungens och Riksdagens gemensamma myndighet och således ej kunna ensidigt af Riksdagen rubbas, hvartill kommer den kontraktsmessiga rätt, som embetsmannafullmagten gifver den enskilde. I Riksdagens beslut om uppförande på extra stat af vissa embetsverk, vissa löneförhöjningar, är ock angifvet hvad specialstater på ordinarie stat betyda.

Hvad det andra slaget af utgifter angår, hvartill det uti ifrågasvarande punkt upptagna anslag hör, äfvensom det till arméens vapenöfningar bestämda, är ej frågan om erforderligheten af Kongl. Maj:ts samtycke till anslaget minskning eller upphäfvande afgjord. Konungens rätt härutinnan kan ej deduceras ur någon grundlagsparagraf liksom den förut omförmälda. Man kan visserligen bevisa, att flertalet af dylika anslag äro nödvändiga och de öfriga af väsendtlig nytta. Men dels kan om sjelfva beloppet, under sig förändrande förutsättningar, uppstå olika tankar, dels kan en högre nödvändighet påbjuda deras minskning och borttagande för en viss tid.

Gå vi till 1809 års grundlag, finna vi, att Riksdagen i Regeringsformens § 62, jemförd med dåvarande Riksdags-ordnings § 30 (nu gällande § 39), fått sig tillerkänd, i fråga om utgifternas pröfning, en rätt, i afseende hvar ingen inskränkning kan i bestämda ordalag uppvisas, samt att ej heller någon skilnad emellan ordinarie och extra-ordinarie stat finnes beaktad, hvilket är så mycket mera betecknande, som denna skilnad förefanns i då gällande Riks-stat, hvilken hade en så mycket större betydelse och åldersauktoritet, som det var den stat, hvilken utgjorde den fullmogna frukten af Carl den XI:tes verksamhet för finansväsendets ordnande, nemligen 1696 års stat. Det förfarande, som 1809 års Ständer iakttago, måste jemväl ega en stor betydelse i och för denna frägas bedömande. De förklarade i skrifvelse till Regeringen, att de ansett sig böra tillse, om och huruvida Statsverkets inkomster kunde, utan någon tunga för landet och det allmänna, förbättras och förökas, samt utgifterna, genom sådana indragningar och besparingar, förminsas, som, efter Kongl. Maj:ts yttrande äro "förenliga med riksstyrelsens tillbörliga handhafvande, rikets försvar och hvarje undersåtes i lag grundade säkerhet". Dessa Ständer uppställde på sådant sätt Riks-staten, att de, med frångående af den förda indelningen i ordinarie och extra ordinarie stater, för hvarje kollegium, verk, stat eller korps blott upprättade en stat, som hvarken kallades ordinarie eller extra-ordinarie, utan blott stat för det verket, och hvarpå uppfördes sjelfva ordinarie aflöningsstaten, hvilken, såsom det heter, "icke vore någon förändring underkastad, så länge verket bibehölle sin vanliga organisation och, af inträffande omständigheter, icke fordrar ett förändradt skick eller förnyad reglering"; hvaremot på en så kallad *allmän utgiftsstat*, hvilken äfven kallades extra utgiftsstat, uppfördes *alla sådana utgifter, som voro någon förändring underkastade*, samt slutligen på en *allmän indragningsstat* uppfördes allt hvad som kunde vid afgång till Statverket indra-

gas och besparas. De Hufvudtitlar, som då bestämdes, voro 1. Kongl. hof, hofstall- och slottsstaterna, 2. Civila lönestaterna, 3. Landtmilitie-, 4. Sjömilitielöner, 5. Klereciot och läroverken, 6. Fria konsterna, 7. Milda stiftelser, 8. Pensioner, 9. Jordbruk, handel och näring, 10. Allmänna utgiftsstaten; samt slutligen Indragningsstaten.

På den *allmänna utgiftsstaten*, som, efter hvad vi förut anmärkt, Rikets Ständer förklarar skola uppföras sådana utgifter, som voro förändring underkastade, voro uppförda byggnader och reparationer å Kongl. slottet, ljuspenningar, skrifmaterialier, expenser och ved åt embetsverken, arméens beklädnad, tross och utredning, arméens och flottans underhåll, jordbrukets upphjelpande, manufakturers bedrivande, dramatiska spektaklet, kyrkors underhåll etc.

Med denna uppställning af staten var klart, att, så vidt som Rikets Ständer skulle anses ega någon rätt att pröfva utgifter och göra några nedsättningar i anslag, måste den titel, som benämndes allmänna utgiftsstaten, ovilkorligen vara föremål för Rikets Ständers beslutanderätt. Dessa utgifter, förklarade för föränderliga, måste vara underkastade Rikets Ständers rätt, enligt grundlagen, att pröfva utgifter och besluta besparingar och indragningar. Rikets Ständer egde här fri pröfningsrätt öfver ändamålsenligheten af ett anslag och hvilket belopp, som borde anslås.

Gå vi vidare i riksdagshistorien, finna vi, att vid den förändring, som skedde i Riks-statens uppställning, i det att under särskilda hufvudtitlar uppfördes särskilda af dessa på allmänna utgiftsstaten ursprungligen uppförda utgifter, icke någon ändring blifvit gjord i hvad Rikets Ständer vid 1809 års riksdag uttalat om dessa utgifters karakter. Vid 1818 års riksdag beslöto Rikets Ständer, såsom medförande nödig ordning och redighet, att de flesta under allmänna utgiftsstaten uppförda förslagssummor skulle komma, med bifall till hvad Statskontoret i sin berättelse och Kongl. Maj:t i sin Proposition framställt, att flyttas från samma Hufvudtitel och "i Riks-staten i stället upptagas under de Hufvudtitlar, som med anslagens föremål ega sammanhang". Införandet af den så kallade extra statsregleringen gjorde ej heller någon rubbning i hvad med afseende på ifrågasättande utgifters egenskap och föränderlighet ursprungligen blifvit antaget. Namnet "extra statsreglering", som förskrifver sig från 1830 års riksdag och jemväl användes vid 1834 års riksdag, hänförde sig ej heller till anslagets natur, utan hade afseende på de tillgångar, af hvilka anslaget borde utgå.

Denna statsreglering har föranledts ingalunda af anslagens olikhet med befintliga föränderliga anslag i Hufvudtitlarne, utan deraf, att då Konungen, på sätt förut är omförmäldt, vid 1828 års riksdag af Ständerna begärde ett större anslag, 3½ millioner, till bestridande hvaraf, enär en så stor särskild bevillning, som erfordrades för den stegring i Riks-staten, som deraf skulle blifva en följd, ej gerna kunde ifrågasättas, Kongl. Maj:t föreslog upptagande af ett statslån, Ständerna, hvilka förklarade sig emot lån, i det stället använde tillgångar, som af öferskott bildat sig och voro *under Riksgälds-kontorets vård*, och därför uppförde det begärda anslaget på en särskild extra stat, ej på den befintliga allmänna eller extra utgiftstiteln. Karak-

teren hos den extra statsregleringen har således ej ursprungligen varit den, att den omfattat anslag, som, i motsats till alla de å den ordinarie staten uppförda, och således äfven de förr å den allmänna extra utgiftsstaten upptagna anslagen, skulle vara föränderliga och underkastade Riksdagens pröfning och allena beslutanderätt, utan derfor att de skulle utgå af medel, som ej stodo under Konungens omedelbara, utan under Riksgälds-kontorets förvaltning. Denna s. k. extra statsreglering kunde så mycket mindre upptaga alla sådana utgifter, som den ej gjorde någon rubbning i extra utgiftstiteln, såsom särskild hufvudtitel i den ordinarie Riks-staten.

Då vid riksdagen 1840—1841 hufvudtitlarne uppställdes efter departementsindelningen och extra utgiftstiteln bortogs, samt återstoden af hvad derunder innehölls blifvit flyttad och fördelad på de särskilda hufvudtitlarne, nämnes ej något om utgifternas karakter; förändringen var en ordningsfråga. Att emellertid så beskaffade anslag som ifrågavarande ej ansetts ega någon sådan natur af orubblighet, att Riksdagen ej skulle kunna besluta nedsättning deraf, utan ansetts äfven af Regeringen underkastade Riksdagens pröfnings- och allena beslutanderätt, visar sig af Kongl. Kungörelsen den 24 Maj 1841 angående upphörandet af den s. k. mötespassevolansafgiften, till följd af Rikets Ständers beslut att i dess ställe uppföra en deremot svarande årlig summa för möteskostnader. I denna kungörelse heter det nemligen, att, "derest Rikets Ständer, vid en blifvande riksdag, skulle *borttaga det nu bestämda mötesanslaget* eller *detsamma nedsätta* under det vid nu påstående riksdag bestämda belopp", Kongl. Maj:t ansåg sig oförhindrad att fordra uppfyllandet af de aflösta skyldigheterna. Samma grundsats uttalas i Kongl. Kungörelsen den 17 Juni 1858, om furageringsskyldighetens upphörande vid tjenstgöring, hvari det heter, att den sålunda beredda lättnaden i rustningsbesväret skall komma att fortfara så länge, som *nödiga medel å Riks-staten finnas för ändamålet anvisade*.

Samma erkännande af den grundsats, att Ständerna egde bestämma öfver dylika anslag, återfinna vi i Kongl. Kungörelsen den 23 Mars 1858, om upphörande af bidragen till soldatbeklädnadens anskaffande och underhåll, hvilken lindring komme att fortfara, endast så länge ett motsvarande statsanslag *af Rikets Ständer anvisas*; vidare i Kongl. Förordningen den 22 December 1848 angående båtsmansbeklädnad. Kronans kontrakt skulle gälla, så länge det i Riks-staten uppförda särskilda anslag för nämnda beklädnad oförminskadt utgår; men skulle detsamma af en eller annan orsak upphöra eller förminskas, återinträder rust- och rotehållares fordna skyldighet.

Vi se här af, att Regeringen ingalunda ansett dessa anslag hafva haft den fasta karakter, som man anser sig böra tillägga anslagen till aflöningsstaterna och förvaltningsverken. Den betydelse, som dessa anslags karakter af ordinarie innebär, är således den, att de utgå till bestämdt belopp, utan att, likasom de på extra statsregleringen uppförda, behöfva vid hvarje riksdag särskildt tagas under ompröfning och beviljas, utan fastställas oförändrade, tills deras ändring uttryckligen sättes i fråga. Jag medgifver emellertid, att uppfattningen af dylika anslag, såsom af en mera oföränderlig natur, har goda skäl

för sig, helst sedan till följd af förra Riksdagens beslut på Statskontoret blifvit öfverflyttade den extra statsregleringens anslag, och sålunda den karaktersskillnad, som fanns i förvaltningen af de till ordinarie och extra statsregleringen afsedda medel, försvunnit. — Detta leder oss in på det politiska i denna fråga, huruvida det är skäl att grundlägga en konstitutionel sed, som gifver ifrågasatt klass af anslag den ifrågasatta oföränderligheten. — Jag betviflar ändamålsenligheten häraf. Man vinner ej det åsyftade ändamålet genom att gifva stabilitet åt nuvarande förhållanden. Tänkom oss, om Riksdagen t. ex. vägrade det på extra statsregleringen uppförda anslaget till Väg- och Vattenbyggnads-korpsen af 67,800 R:dr; men ej skulle ega röra det på Sjette Hufvudtiteln uppförda reservationsanslaget till vägar och kommunikationsanstalter å 12,000 R:dr. Härtill kommer att våra konstitutionela former, enligt hvilka, i olikhet med andra länders, Riksdagen eger både initiativ och beslutanderätt i afseende på budgeten, fordra, att Riksdagen eger utöfva en så beskaffad rättighet som ifrågasatt. Bör ej Representationen, som på förhand ej kan beräkna huru stort belopp som erfordras, vara berättigad att nedsätta ett anslag, då gjorda besparingar och behållningar samt ändrade förhållanden utvisa, att anslaget blifvit obehöfvt högt beräknadt? Och att i vissa fall extra anslag böra gå före de på ordinarie stat uppförda anslag, visar Regeringens förslag vid förra riksdagen om ett på ordinarie stat uppfördt anslags användning till gevär i stället för till regementsmöten.

Sedan vi härmed sökt visa, att åtskilliga anslag å ordinarie utgiftsstaten äro af den natur, att deras minskning eller öfvergående indragning bör kunna ega rum, hafva vi att betrakta frågan, om Riksdagen bör ega rätt att ensidigt besluta ett så beskaffadt anslags minskning eller indragning, eller om ej Regerings och Riksdags inbördes ställning fordrar, att Riksdagens beslut stadnar vid en hemställan till Regeringen, och huruvida ej Riksdagens grannlagenhet mot Regeringen bjuder ett sådant förfaringssätt.

I detta afseende skulle jag vara villig att svara ja, derest våra konstitutionela former medgärfve ett sådant förfarande som i andra länder, der för Regeringen ej finnas de hinder som hos oss, för att på Riksdagens begäran kunna taga nytt initiativ i frågan. Här åter måste Riksstaten definitivt fastställas af Riksdagen; Regeringen kan ej, äfven om de mest särskilda förhållanden skulle uppstå, återtaga ett afgifvet förslag och omarbete det. Representationen måste besluta en definitiv, ej vilkorlig Riksstat och således, när förhållanden bjuda, gå Regeringen i förväg. Anser Riksdagen således, att, vid valet mellan nedsättning af ett på ordinarie utgiftsstaten uppfördt anslag och vägran af ett på extra statsreglering uppfördt, fäderneslandets väl kräfver det förra medlet, blir det Representationens pligt att så besluta.

Vi hafva sålunda sökt visa, att beskaffenheten af denna klass af på ordinarie stat uppförda anslag kan fordra indragning eller minskning för tillfället af ett anslag; att våra former lägga hinder i vägen för Representationen att genom hemställan till Regeringen erhålla rättelse i dess förslag till Riksstat, hvadan Representationen bör ega rätt till definitivt beslut om nedsättning i samma slags anslag; samt

att grundlagen och den historiska utvecklingen af de deri innehållna statsrättsliga principer ej kunna sägas hafva afgjort frågan om dessa anslag på samma sätt, som förhållandet är med de ordinarie inkomsterna och personalstaterna, nemligen att härutinnan vid ändring erfordras Konungens samtycke jemte Representationens.

Hvad nu beträffar det ifrågavarande anslaget, så är jag för min del färdig att, om Regeringen önskar bibehållandet af dessa 30,000 R:dr, med min röst dertill bidraga, men detta icke af det skäl, att Kongl. Maj:t nödvändigt bör hafva rätt att förfoga öfver de ordinarie anslagen, ty denna rätt kan anses för omtvistbar, och då denna rätt kan omtvistas, är det ingalunda skäl att söka upprätthålla en grundsats, som kan snarare blifva skadlig vid en anslagsfrågas afgörande än gagnelig genom de tvistefrön i afseende på form, som den onekligen innesluter; hvadan jag ej ur något slags principiell synpunkt anser mig böra förkasta den af Stats-Utskottet föreslagna nedsättningen.

Då emellertid Herr Chefen för Sjöförsvars-departementet ännu ej förklarar, att 30,000 R:drovilkorligen äro behöfliga, tillstyrker jag för närvarande, att Kammaren antager det belopp. Grefve af Ugglas i sin reservation föreslagit, såsom stödjande sig på en hållbarare beräkningsgrund än den af Utskottet uppgifna.

Herr Montgomery-Cederhjelm: Hvad först beträffar Stats-Utskottets rätt att afgifva detta förslag till nedsättning uti ett ordinarie anslag, så ber jag att få hänvisa till 39 § Riksdags-ordningen, der det heter, bland annat: "Stats-Utskottet — — — — — åligger "att granska, utreda och uppgifva Stats- och Riksgäldsverkens till- "stånd och förvaltning samt föreslå ej mindre hvad till fyllande af "deras behof erfordras, sedan nödiga indragningar och besparingar blif- "vit iakttagna, än äfven" etc. Jag tror, att denna § är tillräckligt tydlig med afseende å huru långt Stats-Utskottets befogenhet går. I afseende på Riksdagens befogenhet, så har en föregående talare hänvisat till hvad Hans Excellens Herr Justitie-statsministern behagade yttra i Andra Kammaren, då för några dagar sedan fråga der förevar angående nedsättning af anslaget till indelta arméens vapenöfningar. Äfven jag var vid detta tillfälle närvarande, och så vidt jag rätt förstod, yttrade Hans Excellens, att det icke funnes något stadgande i grundlagen, som hindrade Riksdagen att upptaga och afgöra så beskaffade frågor, och att i grundlagen intet ord förekomme om den ordinarie och den extra ordinarie statsregleringen, men att vid sidan af grundlagen utbildat sig en praxis i detta hänseende, hvilken vore lika vigtig som grundlagens ordalydelse. Jag för min del tror likväl, att en sådan praxis kan hålla stånd endast tills densamma allvarsamt anfaller, och att, när sådant sker, den ej kan försvaras genom häfden. Den måste kunna försvaras på annat sätt. Den distinktion man uppställt mellan ordinarie och extra ordinarie anslag, är så sväfvande, att den icke genom sig sjelf kan försvaras. Så finna vi, t. ex., att på extra stat är uppfördt anslaget till Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader samt dess tjänstebiträden, hvaremot åter andra poster, som icke äro af någon statuel beskaffenhet, finnas uppförda på ordinarie stat.

En sådan är anslaget för indelta arméens vapenöfningar, om hvilket man omöjligen kan säga, att det till sin natur är sådant, att det bör vara oföränderligt; tvärtom är detta anslag numera ett reservationsanslag, på grund af beslut, som fattades vid 1856—1858 årens riksdag, då enligt Kongl. Maj:ts nådiga Proposition ett visst antal dagar beräknades för arméens vapenöfningar. Men antalet af dagarne för dessa vapenöfningar samt kostnaderna för desamma blifva, på grund af gällande priser, olika för hvarje år. Redan af denna omständighet ser man således, att detta anslag ej bör anses som ett sådant, hvilket ej bör rubbas, utan att detsamma tvärtom kan fluktuera för hvarje år.

På samma sätt förhåller det sig med nu ifrågavarande anslag, som lemnat ett öfverskott af 3,000 R:dr årligen. Detta anslag kan nemligen, enligt min tanke, icke anses vara af den beskaffenhet, att någon rubbning i statsmaskineriet komme att inträda, ifall detsamma förändrades. Vill man nu försvara satsen att de ordinarie anslagen ej få rubbas så finnes intet annat sätt, än att pröfva hvarje anslag och se till om det *till sin beskaffenhet* är af ordinarie eller af extra ordinarie statsregleringsnatur. Hos oss är det tyvärr vanligt, att man i våra räkenskaper endast fäster sig vid formen och ej tänker på sjelfva saken, på affären, på innehållet och detta visar sig på mångfaldigt sätt. Statens räkenskaper avslutas först ett och ett halft år efter utgången af det år de afse; och hvilka besynnerligheter förekomma ej i Statens finansväsende. Å ena sidan lånar Staten emot hög ränta, medan å andra sidan stora fonder ligga ofruktbara. Blott alla formaliteter blifvit iaktagna, anser man all rättfärdighet vara uppfylld, men högst få äro de, som hafva reda på, huru det i verkligheten förhåller sig. Jag läste för någon tid sedan om en Engelsman, som läst sin bibel på det sätt, att han lärde sig utantill huru många verser som börjades med *a* och huru många som börjades med *b* o. s. v., hvarefter han ansåg sig ega stor bibelkunskap. På samma sätt förhåller det sig med Statens räkenskaper. Blott alla formaliteter och titlar: "afkortning, anordning, leverering" m. m. igenfinnas, bryr man sig ej vidare om saken. Det finnes i dessa räkenskaper ingen sammanhållning, ingen tanke på affären, endast på formen. Jag tror, att samma sak går igenom statsregleringen, både den ordinarie och den extra ordinarie. Vi finna nemligen huru på den ordinarie statsregleringen äro uppförda anslag af tillfällig natur likasom att å den extra statsregleringen anslag finnas, som äro af ordinarie beskaffenhet. Skulle man vilja hålla strängt på saken och anse den ordinarie statsregleringen såsom någonting heligt, hvilket Riksdagen ej får vidröra, så borde ock, efter någon viss princip, der sammanföras endast anslag till sådana saker, som vore af mera beständig natur. Vid ett föregående tillfälle, då denna fråga var föremål för Riksdagens öfverläggning, åberopade en utmärkt rättslörd 89 § Regeringsformen och förmenade, att det skulle vara en orimlighet att påstå, det Riksdagen skulle genom att indraga anslag ega rättighet att ändra sådana inrättningar, som der omtalas. Ja, det förstås, att det vore orimligt, men jag återkommer dertill, att då grundlagen ej gör någon skilnad emellan ordinarie och extra anslag, det är Riksdagens ovilkorliga

rättighet att, i öfverensstämmelse med 57 § Regeringsformen, pröfva såväl de ordinarie som de extra ordinarie anslagen och att endast *inhållet, beskaffenheten* af anslagen bör bestämma huruvida de kunna och böra rubbas eller ej.

I afseende särskildt å det nu ifrågavarande anslaget anser jag, att då det är ett reservationsanslag, på hvilket en betydlig besparing uppstått, det alldeles icke är någon våda att bestämma detsamma i enlighet med Stats-Utskottets förslag. Det kan visserligen vara, att det synes som en väl stor nedsättning på en gång, men jag skulle tro att detta icke gör något, ty skulle det visa sig, att det af Stats-Utskottet nu tillstyrkta anslaget är otillräckligt, så kan man ju vid nästa riksdag höja det igen. På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra, anhåller jag att få förorda bifall till Utskottets förslag.

Herr Nordström: Huruvida anslaget för "durchmarchekostnader", som nu är uppfördt på *ordinarie staten*, må nedsättas från 30,000 till 20,000 R:dr eller något mer, är en mycket underordnad fråga i jämförelse med den principfråga, till hvars diskussion det gifvit anledning, och som innehåller, huruvida ett på ordinarie staten beviljadt och uppfördt anslag må kunna af Representationen återkallas eller minskas, utan att Kongl. Maj:t dertill efter pröfning gifver sitt samtycke.

Denna principfråga är af genomgripande vikt och skulle ej, efter mitt omdöme, kunna jakande besvaras med mindre än att vår positiva statsrätt, sådan den nu är i grundlagarne fastställd, dessförinnan undergått ändringar i flere viktiga delar. Uti en konstitutionel monarki skulle ej, utan att upphäfva dess principiella betydelse, åt Representationen kunna tillerkännas en oinskränkt eller obegränsad magt att efter sitt fria godtfinnande allena besluta öfver hvilka för statsbehofven tillförene beviljade anslag det än må vara, och således äfven öfver sådana, som afse upprätthållandet af statsförvaltningens oafbrutna verksambet i alla dess grenar, eller vården af Statens sjelfständighet. En så beskaffad magt, till sin princip oförenlig med den stadga, som för samhällsordningens och de stora samhällsintressenas friska och välgörande utveckling är så oeftergiftig, skulle lätteligen kunna i sin utöfning leda till förryckande af jennvigten mellan de två stora utöfvarne af den konstitutionela statsmagten; den skulle kunna användas till att beröfva Regeringen all sjelfständighet, att sätta henne ur tillfälle att, så som sig bör, fullgöra sina ansvarsfulla pligter, ja, göra henne under kritiska förhållanden snart sagdt omöjlig. En sådan magt är ock fördenskull icke i någon konstitutionel stat, mig veterligen, åt Representationen obegränsadt förbehållen. Man finner tvärtom öfverallt, att en del anslag, sedan de blifvit beviljade, äro af stående natur, de der endast af Regering och Representation i samverkan med hvarandra kunna återkallas, minskas eller ändras, och åter andra, som åsyfta tillgodoseendet af ändamål och behof, hvilka i följd af sin beskaffenhet hafva en öfvergång, eller i afseende å hvilka anslag endast för viss tid blifvit beviljadt, och kommer dessutom härtill en beviljad supplementarkredit, att användas dels till fyllande af möjligen uppkommande brister i de förra,

eller för oförutsedda behof, eller för sådana, som kunnat förutses såsom möjliga under den stundande finansregleringsperioden, ehuru de icke voro kända då finansstaten upprättades. Dessa med afseende på sin varaktighet olika slag af bevilningar eller anslag förekomma i olika stater under olika namn, och regleras äfven flerstädes under olika former. Gemensamt för alla är det emellertid, att hvarje anslag, då det *först* begärdes, blifvit af Representationen beviljadt efter sjelfständig pröfning och fritt godkännande af det derfor uppgifna ändamål. Detta första beviljande är Representationens ensak, dess ovilkorliga rätt, grundad i sjelfva den konstitutionela Statens begrepp; men sedan ett anslag sålunda blifvit beviljadt och fråga derefter uppstår om dess indragning eller minskning, så måste, när anslaget hör till antalet af dem, som blifvit uppförda på de stående bevilningarnes lista, äfven bifall till förändringen af den konstitutionela statsmagtens andra utöfvare tillkomma. I sjelfva England, parlamentarismens vagga, är denna grundsats erkänd. De parlamentariska ministerkriserna vända sig, i hvad anslag angår, egentligen, om de extraordinarie bevilningarne eller det första beviljandet.

Äfven vår grundlag skiljer emellan "ordinarie statsmedel och inkomster" (eller "de vanliga inkomsterna", såsom de i 1810 års Riksdags-ordning: § 30 kallas) på ena sidan, och "extraordinarie utlagor eller bevilningar" på den andra; den fordrar ock beviljandet af en supplementarkredit medelst de två bekanta kreditiven, men hvilka dock nu ej höra hit. Hela statsregleringen är grundad på sagda skilnad. Då Statsverkets tillstånd och behof af Konungen för Riksdagen framställles, skall tillika förslag göras om sättet att genom *bevilningar* fylla hvad Staten kan *utöfver de ordinarie inkomsterna* erfordra. De ordinarie statsmedlen och inkomsterna utgöra således *stommen*, bevilningarne *fyllnaden* i de anslag, som begäras för statsbehofven. Hvad med bevilningar skall förstås, är i grundlagen uttryckligen förklaradt, äfvensom att de skola utgöras till slutet af det år, under hvars lopp *ny* bevilning blifver af Riksdagen fastställd. Hvad åter under kategorien "ordinarie statsmedel och inkomster" skall förstås, finnes i grundlagen icke förklaradt, likasom ej heller der något uttryckligt stadgande förekommer om tiden för deras varaktighet eller utgörande; men att denna af grundlagen begagnade term dock måste ega ett innehåll och utgöra ett begrepp för sig, följer redan deraf, att det användes till att beteckna en särskild kategori af statsmedel och inkomster. Hvilket är då detta begrepp? Huru förhåller det sig med tiden för deras varaktighet? Dessa äro de två frågor, som här kräfva svar.

Erinrom oss, mine Herrar, att ett folk ej förlorar minnet af sitt historiska lif därför, att det förändrar sin regeringsform eller utbyter den äldre mot en ny. Traditionerna fortleva länge och beherrska de politiska åsigtorna och begreppen med oemotståndlig magt. Det är den sociala kontinuitetens organiska lag, och sjelfva uttrycken för dessa begrepp bibehållas sålunda i lagarne för det nya statsskicket, der ej bestämda förändringar voro afsedda att införas. Så ock uti ifrågavarande hänseende. Under det statsskick, som föregick Rege-
ringsformen af år 1809 gjordes emellan ordinarie statsinkomster och

bevillningar enahanda skilnad som nu. "Ordinarie räntor och inkomster" var då en i handlingarne ofta förekommande benämning på de förra. De utgjorde likasom nu stommen för anslagen till betäckande af de ordinarie statsbehofven; bevillningarne skulle betäcka extra behof och utgifter samt bristen, der så behöfdes. Det fanns från Carl XI:s tid en s. k. Riks-stat (staten från 1696), som låg till grund för dispositionen af de förra och omfattade äfven en rubrik för *extra utgifter*; och ehuru den i följd af förändrade sakförhållanden under tidernas lopp naturligtvis till sitt innehåll var underkastad förändringar, visa dock Regeringsformerna af år 1720 och 1772, att de en gång dit hänfödda inkomster betraktades såsom ständiga. När nu lagarne för det nya statsskicket år 1809 skulle uppställas, och man dervid icke hade för afsigt att uti grunderna för statsmedlens tillkomst göra några förändringar, begagnade man i den nya lagen för hithörande sakfrågor samma uttryck som tillföre, utan att anse nödigt, eller kanske ens tänka på, att någon förklaring deröfver vore behöflig. Den historiska traditionen hade längesedan bestämt och fastställt uttryckets legala innehåll och betydelse och de män, som togo del i beslutet vid riksdagen år 1809, kände det fullkomligt väl. Slutresultatet af allt detta blir alltså efter mitt omdöme det, att då i alla fall uttrycket "ordinarie statsmedel och inkomster" tydligen utmärker en annan del af statsinkomster än bevillningar, men någon positiv förklaring deröfver i nu gällande grundlag ej meddelas, man måste söka denna förklaring i de föregående grundlagarne, och af dem inhemtas, att till dessa statsinkomsters begrepp hörde att vara ständiga i så måtto, att de ej kunde indragas eller minskas utan Kongl. Maj:ts bifall.

Anslagen för statsbehofven bero af statsinkomsterna, och öfver "såväl ordinarie statsmedel och inkomster" som öfver "extraordinarie utlagor eller bevillningar" skall enligt 64 § Regeringsformen en *stat* upprättas, efter hvilken anslagen till de af Riksdagen pröfvade behofven skola af Kongl. Maj:t utanordnas. På hvilken ankommer det då att bestämma, huruvida ett anslag, som af Kongl. Maj:t begäres och af Riksdagen beviljas, skall uppföras på *ordinarie staten* eller på den *extraordinarie*? Naturligtvis på Riksdagen allena; på Riksdagen, hvars obestriddliga rätt det är att pröfva hvarje anslags ändamål och belopp, *då det först begäres*; men sedan ändamålet blifvit pröfvadt och befunnits vara sådant, att anslaget därför beviljas till att uppföras på *ordinarie staten*, utan något förbehåll i afseende å tid eller i annat hänseende, så upphör det att ensidigt kunna af en följande Riksdag återkallas utan i samverkan med Kongl. Maj:t.

Emot denna uppfattning hafva dess vedersakare egentligen endast två invändningar att framställa: den ena, att utöfningen af folkets sjelfbeskattningsrätt genom Riksdagen allena är i grundlagen utan inskränkning fastställd; den andra, att grundlagarne skola efter deras ordalydelse i hvarje särskildt fall tillämpas. Emot den första invändningen må erinras att, då Riksdagen ovilkorligen eger pröfva, godkänna eller förkasta hvarje ändamål, för hvilket ett anslag *först* begäres, och derefter bestämma, huruvida anslaget må beviljas eller afslås, det just är derigenom, som sjelfbeskattningsrätten af Riksdag-

gen oinskränkt och utan annat afseende än på landets bästa utöfvas, att, i följd af denna dess oinskränkta rätt, den lika väl är berättigad att bevilja det äskade anslaget att uppföras på ordinarie stat, som endast för en tid, och att, sedan Riksdagen på grund af denna sin magtfullkomlighet medgifvit anslagets uppförande på ordinarie staten, beslutet derom måste blifva fullt lika bindande för Representationen som för Regeringen.

Hvad angår den andra invändningen, som söker sitt stöd deri, att något positivt stadgande om varaktigheten af på ordinarie stat uppförda anslag ej förekommer i grundlagarne, hvilka böra efter ordalydelsen tillämpas, så, utom det att det alltid hafver sig svårt att göra en tillämpning efter ordalydelsen, der, i brist af positivt stadgande, någon ordalydelse ej finnes, måste man väl se till, att man med den rätt, man af sagda omständighet vill åt Riksdagen tillägna, icke stöter mot något annat stadgande, hvars ordalydelse måste respekteras, emedan det finnes till. Och sådana stadganden finnas, flera och af den mest genomgripande vikt: stadganden, som afse Statens styrelse, dess rättskipning, dess förvaltning, dess försvar samt de erforderliga medlen för allt dettas förverkligande. Grundlagen förklarar, att Konungen eger allena styra riket enligt Regeringsformen; den förklarar, att han vid utöfningen af sin magt skall omgifvas af ett visst antal rådgifvare; den förklarar, att hans domsrätt skall utöfvas af en högsta domstol; den förklarar, att han eger ingå afhandlingar och förbund med främmande magter, börja krig och sluta fred; den förklarar, att han allena eger utöfva hela den ekonomiska lagstiftningen och ordna hela statsförvaltningen, och tillägger uttryckligen, att Riksdagen i sådana mål endast eger framställa önsknings- och föreställningar, å hvilka han må fästa det afseende, han för riket nyttigt finner. De pligter, denna vidtomfattande magt ålägger utöfvaren af konungamagten, afse de sålunda mångfaldigaste ändamål, och kunna ej motsvaras, utan att de för dessa ändamåls befordran erforderliga medel hållas honom tillhanda och *de förbindelser* erkännas, dem han i kraft af denna sin magt öfvertagit. En stor del af dessa ändamål kräfva en stående och oafbruten omvårdnad, och medlen för deras utveckling måste rättas derefter. Det gäller samhällets välfärd; men vore det en Riksdagens rätt, att efter sitt fria godfinnande indraga eller minska äfven medel, som allaredan för sådana ändamål blifvit utan förbehåll beviljade; ansåges sådant vara dess rätt, oaktadt den icke i grundlagen är densamma uttryckligen förbehållen, då, mine Herrar, kunde det ej längre sägas, att Statens styrelse utöfvas af Konungen allena, man kunde icke med fog säga, att grundlagen omsorgsfullt tillgodosett rikets sannskyldiga nytta och välfärd, — grundlagen, hvars bestämmelse det dock är att stadga och upprätthålla en för samhället helsosam jemn- vikt emellan de två utöfvare af den konstitutionela samhällsmagten. Det, att en så beskaffad rätt för Riksdagen icke finnes i grundlagen uttalad, är ett bland de kraftigaste bevisen för, att grundlagens stiftare insett, att den der icke kunde få ett rum. Att begagna sitt initiativ till att i afseende å den ordinarie statens inkomster och utgifter till Kongl. Maj:t frambära föreställningar och önsknings, det ligger deremot inom Riksdagens grundlagsenliga befogenhet, och bör

aldrig kunna förfela sitt ändamål, om det användes med skäl och omständigheterna medgifva att framställningen af Kongl. Maj:t kan bifallas.

Åtskilliga af mina ärade motståndare hafva medgifvit, att i de fall, der ordinarie statsmedel vore använda till underhållande af inrättningar och organisationer, om hvilka Kongl. Maj:t eger förordna, Riksdagen ej skulle vara berättigad att utan Kongl. Maj:ts bifall dessa medel indraga eller minska. Medgifvandet förtjenar tacksamt erkännande såsom bevis på politisk rättskänsla; men att det likväl innefattar en i visst afseende ännu friare tolkning af grundlagen, än till och med deras påstående, som vilja åt Riksdagen förbehålla obegränsad rätt att disponera öfver ordinarie statsinkomsterna lika väl som öfver de extra ordinarie, torde icke kunna nekas. Erkänner man Riksdagens obefogenhet i det ena hänseendet, måste den erkännas i alla de andra. Regeringsformens ord i 89 § gifva åt den ekonomiska lagstiftningsmagten ett omfång, som i alla afseenden måste få ut sin rätt, så länge lagen eger bestånd.

Under den tid, som förflutit sedan Regeringsformen af år 1809 infördes, hafva och vid särskilda tillfällen Rikets Ständer erkänt Riksdagens obefogenhet att annorledes, än i samråd med Kongl. Maj:t, förfoga öfver de på ordinarie staten uppförda statsmedel. Konstitutions-Utskottet vid riksdagen 1828—1830 förklarade, att Riksdagens sjelfbeskattningsrätt endast kunde sträcka sig till de i 60 § Regeringsformen omförmälda beviljningar. Från riksdagarne 1834—1835, 1844, 1848 förekomma likaså framställningar, i hvilka ändringar i de på ordinarie staten uppförda anslag ansågos förutsätta Kongl. Maj:ts bifall; och med anledning af hvad under diskussionen yttrats om upphörandet af den så kallade mötespassevolansafgiften, torde det tillåtas mig att ur den derom den 24 Maj 1841 utfärdade Kongl. Kungörelse få meddela några till saken hörande upplysningar. Uti särskilda skrivelser hade Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t anmält, att de "*för sin del beslutat*", att den år 1830 för 15 år beviljade mötespassevolansafgiften skulle med 1840 års utgång upphöra, och att Rikets Ständer såsom vederlag derför på Riksstaten uppfört en deremot svarande summa, att af Kongl. Maj:t för samma ändamål användas; och svarar Kongl. Maj:t härpå, att han, som med tillfredsställelse omfattade hvarje tillfälle, hvarigenom minskning kunde beredas i de vid jordbrukarens yrke fästade utskylder, velat, "*med bifall till Rikets Ständers derom gjorda underdåniga anhållan*", antaga och godkänna deras förslag, dock med det uttryckliga förbehåll att, om vid en blifvande riksdag, Rikets Ständer skulle vilja borttaga eller nedsätta det bestämda vederlagsbeloppet, Kongl. Maj:t då skulle vara oförhindrad att fordra uppfyllande af de enligt indelningsverk och knektekontrakter vederbörande åliggande skyldigheter. Här förekommer sålunda en statshandling, som klart åskådliggör, huru man ännu den tiden uppfattade betydelsen af de två kategorierna: ordinarie och extra ordinarie anslag. Rikets Ständer besluta *för sin del* ändring af en tillförene för ett godkänt ändamål beviljad utskyld och göra derom hemställen, och Kongl. Maj:t förklarar, att han dertill lemnar sitt bifall, i detta fall dock med vissa förbehåll. Ur principiell synpunkt

är denna handling i vår konstitutions-historia af synnerlig vigt, och förtjenar, såsom förklaring öfver den Riksdagen tillkommande sjelfbeskattningsrättens rätta begrepp och uppfattning, den största uppmärksamhet.

Och för öfrigt, mine Herrar, hvarför har man städse under alla riksdagar, äfven efter år 1809, gjort skilnad emellan anslag på *ordinarie staten* och anslag på extra stat; hvarför har Riksdagen, vid beviljande af ett anslag, antingen på samma gång det beviljades, eller ock, såsom icke sällan händt, någon tid derefter förklaradt, att anslaget skulle på *ordinarie staten* uppföras, medan om andra anslag sådant förklarande uteblifvit; och, än mer uppmärksamhet värdt, hvarför har till och med Stats-Utskottet vid nu pågående riksdag i afseende å flera af detsamma tillstyrkta nya anslag hemställt, att de på *ordinarie staten* måtte få upptagas, och Riksdagen dessa hemställningar bifallit? Jag frågar hvarför? och kan ej misstaga mig, då jag derpå svarar: derför, att anslagen på *ordinarie staten* medföra större fasthet och varaktighet i anseende dertill, att ändringar deri icke grundlagsenligt ansetts kunna af en kommande Riksdag allena beslutas och att deremot äfven Kongl. Maj:ts samtycke dertill vore enligt grundlagen erforderligt. Erkännes icke denna tanke utgöra den bestämmande grunden för ifrågavarande särskiljande, så tjänar det till intet att vidhålla skilnaden mellan *ordinarie staten* och den extra *ordinarie*.

Vår tid, mine Herrar, har i civilisation småningom hunnit så långt, att en suverän, absolut magt numera uti ingen verklig kulturstat skulle kunna under hvilken form och i hvilken syftning som helst fördragas eller med Statens sanna välfärd vara förenlig. Vår tids stora uppgift är ordnad samverkan mellan monark och folk. Men en sådan för samhällets välfärd helsosam samverkan skulle förlora en af sina väsendtligaste garantier, derest Representationen tillerkändes en absolut magt att vid hvarje riksdag efter godtfinnande förfoga öfver alla anslag och beviljningar utan undantag, så väl *ordinarie* som tillfälliga. En sådan magt skulle kunna göra icke allenast utöfningen af den grundlagsenliga konungamagten omöjlig, utan ock förrycka samhällets lugna fortgång i sina berättigade sträfvanden efter ständigt högre utveckling.

Detta är min öfvertygelse i denna viktiga principfråga. Jag har uttalat den öppet och sökt gifva skäl derför; och deraf följer ock, att jag med min röst afslår den nedsättning uti ifrågavarande *ordinarie* anslag, som gifvit anledning till principfrågans upptagande.

Grefve af Ugglas: Jag är den talare tack skyldig, som uppträdde näst efter mig och framkastade en principfråga, hvilken det ej allenast är nyttigt, utan rentaf nödvändigt att den en gång må komma att fullständigt genomdiskuteras, på det att vi må få den frågan afgjord, huru långt Riksdagens rättighet öfver den *ordinarie* budgetten sträcker sig, och på det ej något missförstånd må kunna uppstå om betydelsen af Kammarens beslut.

Den siste värde talaren har med stor lärdom sökt deducera sig till den satsen, att Riksdagen ej skulle ega att förfoga öfver den or-

dinarie statsregleringen. Men då han utgick derifrån, att ett samhälle ej blir nytt, därför att det ändrar sin konstitution, så torde derpå få svaras, att någon äldre grundsats ej finnes i vårt land än den om Svenska folkets rätt att sig sjelft beskatta. Jag vill ej följa talaren i hela hans argumentation; jag vill ej ens påpeka, att, då han framhöll ett Kongl. Maj:ts svar i afseende på utbyte af en afgift, som förut tillkommit Kronan, nemligen mötespassevolansafgiften, emot ett anslag, så glömde han, att detta angick upphörandet af en särskild afgift af rust- och rotehållarne, hvilken dessa, på grund af indelningsverket, voro ovilkorligen skyldige att till Kronan utgöra; hvarföre, när fråga blef om denna afgifts utbytande, det helt och hållet stod i Kongl. Maj:ts skön att säga, det han derpå ginge in, eller icke; och att det var på denna grund, som Kongl. Maj:t kunde begagna de ordalag, som talaren påpekat. För att ej trötta Kammarren vill jag här ej komma med någon vidlyftig argumentation i motsatt syftning; och jag tror icke heller att en sådan behöfves. För såvidt som grundlagen ej gör någon skilnad emellan ordinarie och extra ordinarie anslag, som den icke känner någon ordinarie eller extra statsreglering, så måste allt hvad grundlagen bestämmer i afseende på Riksdagens rättighet att pröfva Statsverkets behof och att genom bevillning fylla hvad som i de ordinarie inkomsterna brister, äfvensom Stats-Utskottets skyldighet att föreslå nödiga indragningar och besparingar, ovilkorligen ega tillämplighet så väl på den ena, som på den andra arten af anslag. Dertill kommer, att då de ordinarie inkomsterna icke kunna förslå till de ordinarie statsutgifterna, utan måste med bevillningar fyllas, och dessa bevillningar ligga i Riksdagens hand, det är alldeles gifvet, att Representationen måste hafva magt äfven öfver den ordinarie budgeten. Den föregående talaren har visserligen sökt deducera, att, sedan anslag en gång blifvit beviljadt för något visst ändamål, och detta anslag blifvit på ordinarie stat uppfördt, så skulle man i och med detsamma hafva inskränkt Representationens rättighet med afseende å detta anslag, som derefter icke skulle kunna utan Kongl. Maj:ts bifall indragas. Men för att visa, att, äfven om man skulle vilja ingå på denna sats, man likväl ej kan fullfölja konsekvenserna deraf, så ber jag att få anföra ett exempel. Jag vill nemligen antaga, att en budget blifvit af Riksdagen uppgjord, och att de deruti uppförda anslag blifvit anvisade att utgå både af ordinarie statsinkomster och af bevillningar; jag vill ytterligare antaga, att hvad som mången gång yrkats, också lyckats, nemligen, att få den betydligaste delen af budgeten uppförd på ordinarie stat, så att de ordinarie anslagen utgöra största qvoten af budgeten. Den ärade talaren vill då påstå, att, när bevillningarne sålunda en gång blifvit bestämda och desamma erfordras för att de ordinarie anslagen skola kunna utgå, så kunna bevillningarne icke nedsättas. Men, mine Herrar, det är lätt att finna, att de nedsätta sig sjelfva. Sednare tider hafva ofta visat oss, att, till följd af förändrade konjunkturer, den inkomst man af bevillningarne påräknat, fallit med många millioner. Vill han då utsträcka sitt påstående ända derhän, att Riksdagen, i stället att tillse i hvad mån besparingar skulle kunna ske, ovilkorligen skulle vara skyldig att påtaga sig en

förhöjd bevillning? Jag tror det blir svårt, att ur grundlagen kunna härleda ett sådant påstående. Min uppfattning af saken är den, att det måste ligga i Representationens hand att förfoga öfver hela budgeten, samt att det är lika oriktigt som oklokt, att vilja drifva en motsatt mening; oriktigt derföre att man ej på något bestämdt och tydligt stadgande i grundlagen kan stödja ett sådant påstående, och oklokt, emedan det framkallar en strid, som kommer att fortfara så länge tills Representationen hunnit häfda sin rättighet i denna sak.

Men å andra sidan måste jag medgifva, att det är endast med den yttersta försigtighet, som Riksdagen bör begagna sin rättighet att vidtaga inskränkningar i de ordinarie anslagen, äfvensom att mången fara kan uppstå, i fall denna rättighet af Representationen missbrukas. Dessa missbruk kunna dock ej gå så långt, att de kränka enskilda personers rättigheter, ty dessa upprätthållas af domstolarne; men de kunna framkalla slitningar af en sådan art, att de störande inverka på utvecklingen af våra konstitutionela förhållanden. Det finnes likväl ingen rättighet, som ej kan missbrukas, så vida man ej så kringgårdar den, att all lifaktighet hos densamma förhindras; det finnes ingen magt, som ej skulle kunna medföra fara. Man skulle äfven kunna tänka sig, att Regeringen å sin sida missbrukade den rättighet, man här vill tillerkänna henne, att kunna motsätta sig de ordinarie anslagens nedsättning, ty det kunde ju hända, att under förändrade förhållanden, vissa poster i budgeten visade sig vara alltför höga, men att Regeringen likafullt motsatte sig dessas nedsättning, för att få fortfarande disponera de ökade öfverskotten. Men, jag upprepar det, hvareje rättighet kan missbrukas, och detta är något som man ej kan förekomma; men icke bör man derföre upphäfva rätten. På samma gång jag sålunda erkänner Representationens rättighet att förfoga öfver de ordinarie anslagen, tror jag dock, att Representationen, och särskildt denna Kammare, bör allvarligen öfverväga, huruvida de förslag, som göras för att åstadkomma rubbningar i de ordinarie anslagen, äro af ovilkorligt behof eller billighet och rättvisa påkallade, samt, der så finnes *icke* vara förhållandet, kraftigt motsätter sig de åskade nedsättningarne. Med ett ord, man bör alltid egna dylika frågor en noggrann uppmärksamhet och hålla öfver dem en allvarlig hand. Detta hvad principfrågan beträffar.

Hvad åter angår anslagets belopp, så skulle jag föga brytt mig om, ifall detta bestämdes till 27,000 R:dr, som jag föreslagit, eller till 30,000 R:dr, som Kongl. Maj:t begärt, om icke principfrågan en gång blifvit framkastad. Men när detta en gång skett, skulle Kammarrens bifall till det af Kongl. Maj:t föreslagna beloppet ovilkorligen komma att tydas såsom ett bifall till den af mig bestridda principen; och då jag anser nödigt och nyttigt, att denna fråga en gång för alla afgöres, så vidblifver jag mitt yrkande, att beloppet måtte bestämmas till 27,000 R:dr.

Friherre Silfversköld: Jag vill ej trötta Kammarren med att ingå i någon vidlyftigare vederläggning af de talare, som här yttrat sig mot förslaget. Jag ber sålunda endast att med några få ord få bemöta

bemöta åtskilligt af hvad den nästföregående talaren anført. Jag kan icke gilla denna talares åsikter i afseende å hufvudfrågan men väl beträffande Riksdagens rätt att besluta angående ändring af sådana anslag, som äro uppförda på ordinarie utgiftsstaten, hvilka åsikter ega sitt stöd i grundlagens föreskrifter. Jag kan nemligen icke finna, att i grundlagen någon skilnad blifvit gjord emellan ordinarie och extra ordinarie anslag. Jag skulle likväl för min del vilja anse, att en del anslag äro af den beskaffenhet, att Representationen, åtminstone icke ensam, bör besluta någon förändring af desamma, såsom t. ex. anslagen till förvaltningen, emedan en sådan ändring af dessa anslag naturligtvis måste störande ingripa i Kongl. Maj:ts af grundlagen medgifna rätt att organisera förvaltningen och dertill disponera de för detta ändamål af Riksdagen godkända anslag. Hvad särskildt beträffar den fråga, som nu är föremål för behandling, så ber jag få erinra att, enligt 39 § Riksdags-ordningen, åligger det Stats-Utskottet att, efter verkställd granskning af Stats- och Riksgälds-verkets tillstånd, föreslå "hvad till fyllande af deras behof erfordras, sedan nödiga indragningar och besparingar blifvit iakttagna". Denna föreskrift anser jag för Stats-Utskottet medföra en ovilkorlig skyldighet att tillse, huruvida anslagen fortfarande äro erforderliga till samma belopp som förut. Särskildt hvad beträffar reservationsanslagen tror jag, att det i främsta rummet åligger Stats-Utskottet att föreslå deras inskränkning till de belopp, som under de sednaste åren visat sig erforderliga. För denna min mening finner jag dessutom ett ytterligare stöd af föreskriften i 64 § Regeringsformen, der det heter: "Så väl rikets ordinarie statsmedel och inkomster, som hvad, på sätt oförmält är, under namn af extra-ordinarie utlagor eller beivringar till Statsverket af Riksdagen anslås, vare under Konungens disposition att till de af Riksdagen bepröfvade behof och efter den upprättade staten användas". Just derföre att anslagen icke få af Konungen användas till andra ändamål än dem, för hvilka desamma blifvit anvisade, är det tydligt att Stats-Utskottet vid sin beräkning af reservationsanslagens fortfarande behöflighet bör iakttaga, huruvida å dessa anslag under föregående år uppkommit några besparingar. Ty dessa besparingar, som ej få för andra ändamål användas, böra väl icke för all framtid bibehållas. Om det sålunda befinnes att å ett reservationsanslag uppkommit sådana besparingar, att dessa äro tillräckliga för att under påföljande år fylla en del af det behof, för hvilket anslaget skall utgå, så är det ju fullkomligt i sin ordning, att Stats-Utskottet föreslår en motsvarande nedsättning i samma anslag. På denna grund tror jag, att Stats-Utskottet i närvarande fall riktigt förfarit och yrkar jag för min del bifall till Utskottets förslag.

Friherre Stjernblad: Jag vill icke trötta Kammaren med någon vidlyftig utredning af frågan, huruvida Riksdagen har grundlagsenlig rätt att förändra anslag af den natur som det nu ifrågavarande. Jag ber likväl att få nämna, att jag för min del intager den ståndpunkt i detta afseende, att jag anser Riksdagen ega en sådan rätt sig i grundlagen medgifven. Men å andra sidan har, i samband med

det konstitutionela statsskicket, utbildat sig en annan rätt, nemligen rätten för samhället att lefva, och derföre bör Representationen icke i den ordinarie staten göra sådana indragningar, som kunna hindra detta samhällets lif, eller minska sådana ordinarie anslag, som visa sig fortfarande vara nödvändiga, och utan hvilka det blefve omöjligt för Regeringen att utöfva de densamma tillkommande funktioner. Detta är i korthet min åsigt i afseende å principfrågan. Hvad åter beträffar den finansiela frågan, så ber jag särskildt få betona, att det är endast denna, som jag anser böra i nu förevarande fall tagas i betraktande, och att det yrkande, som jag nu kommer att göra, icke har något att skaffa med den konstitutionela sidan af saken. Genom det i föregående punkt fattade beslutet har Kammaren lemnat Kongl. Maj:ts rättighet att disponera alla besparingar, som kunna finnas å reservationsanslagen inom Hufvudtiteln, och jag kan ej neka, att jag anser denna åt Regeringen lemnade dispositionsrätt verka välgörande såsom en lockelse till iakttagande af största möjliga sparsamhet vid användandet af dessa anslag. Om Herrarne emellertid nu bifalla Stats-Utskottets förslag i förevarande fall, så hafva Herrarne de facto frånträdt nyssnämnda regel och sålunda beröfvat reservationsanslagen den karakter, de hittills egt. Det är nemligen gifvet att, om vi, på sätt Stats-Utskottet föreslagit, nedsätta detta anslag till 20,000 R:dr, så kan detta belopp ej blifva för nästkommande år tillräckligt, eftersom det visat sig, att utgifterna under denna anslagstitel under de sista sju åren uppgått i medeltal till 27,000 R:dr för år. Bristen måste då fyllas genom tillgripande af de å anslaget befintliga besparingarne. Antaga vi åter det i Grefve af Ugglas' reservation föreslagna beloppet af 27,000 R:dr, som motsvarar nyss omnämnda medelbeloppet af sednaste årens utgifter, så är det väl möjligt att man under vanliga förhållanden skall kunna nödortfigt hjälpa sig fram med denna summa; men om förhållandena under nästa år skulle visa den aldra ringaste olikhet mot föregående år, så kan äfven detta belopp blifva otillräckligt. Vi veta att det funnits tider, t. ex. år 1848, då detta anslag så hårdt anlidades, att de då befintliga besparingarne, som uppgingo till högre belopp än nu, fullständigt medtogos. Jag finner det under sådana förhållanden orätt att man skall försätta vederbörande Departementschef i den ställning, att han ej har någon besparing att draga på i händelse af den ringaste tillökning i behofven utöfver det vanliga, så att han ej har mera att förfoga öfver, än hvad som går ur hand i mund, som man säger. Vi söka likväl alla att i vår enskilda ekonomi ställa oss så, att vi må hafva en liten sparad penning för oförutsedda behof. Vid behandlingen af nästföregående punkt hafva vi beslutat, att de besparingar, som kunna finnas å Femte Hufvudtiteln samtliga reservationsanslag, med undantag endast af anslaget till lots- och fyrinrättningen, skola få användas till byggande af krigsfartyg, och för min del har jag med nöje biträdt detta beslut, emedan vi derigenom åstadkommit ett större anslag till förenämnda ändamål. Vi önska säkerligen alla lifligt att kunna fortgå något raskare i våra bemödanden att skaffa oss ett starkt sjöförsvär. Efter alla gjorda ansträngningar i detta afseende hafva vi ännu icke vid 1870 års slut mera än fyra monitorer

och 3 pansarbåtar. Jag är sålunda säker att, derest Statsverkets ställning ej varit så bekymmersam, så skulle man gärna hafva beviljat den nu ifrågavarande summan under form af ett extra anslag för sjöförsvarets förstärkande. Är det emellertid nöden, som drifver till den nu ifrågasatta indragningen, så önskar jag åtminstone att vi böra betrakta användandet af dessa besparingar såsom ett lån, och att vi fortfarande skola erkänna oss hafva skyldighet att tillse, att det ifrågavarande behovet för framtiden blir vederbörligen fylldt. Jag yrkar afslag å Stats-Utskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Wallenberg: När denna fråga var föremål för behandling inom Utskottet, så uttrycktes tydligt den åsigt, att man ansåg sig kunna för ett år nedsätta detta anslag till den siffra, som här blifvit föreslagen. Men vi skola väl hoppas, att man icke vid hvarje år vid bestämmandet af statsutgifterna behöfva gå till väga på samma sätt som i år, nemligen att icke taga i betraktande ändamålet utan endast medlen. Jag tror sålunda, att den här föreslagna nedsättningen ej bör betraktas såsom en nedsättning för alltid. Man torde nemligen kunna antaga, att en kommande Riksdag ej skall finna nödigt att iakttaga en lika sträng sparsamhet.

Hvad beträffar den omtvistade principfrågan, om hvilken så många talare redan yttrat sig, så har min mening inom Stats-Utskottet varit, att ingen nedsättning bör ifrågakomma i sådana anslag, af hvilka ordinarie löner utgå, utom i de fall, då dessa löner varit uppförda endast å tillfälliga stater för embetsverk, som kunna anses vara under upplösning. Följden af ett motsatt förfarande skulle nemligen blifva, att embetsmannakorpserna komme på tillförordnad stat, och deraf skulle landet säkert icke hafva nytta. Det reservationsanslag, som här är i fråga, är emellertid icke af sådan beskaffenhet, att dess minskning kan föranleda någon rubbning af ordinarie aflöningsstater, och då dessutom en besparing å anslaget redan förefinnes, så tror jag, att man ej behöfver hysa någon betänklighet att för en gång nedsätta detsamma, helst utgifterna å denna anslagstitel under de sista 7 åren uppgått i medeltal till endast 7,000 R:dr mera än det nu föreslagna anslagsbeloppet, och de befintliga besparingarne deremot utgöra omkring 23,000 R:dr. Jag yrkar sålunda bifall till Stats-Utskottets förslag.

Grefve Posse: Då jag nu går att förena mig med dem, som yrka bifall till Stats-Utskottets förslag och sålunda voterar för anslagets nedsättande till 20,000 R:dr, så kan jag ej underlåta att uttrycka min förvåning deröfver att Herr Rydin med stöd af samma premisser, på hvilka jag grundar min åsigt, likväl kommit till en helt annan slutsats, i det han ansett sig böra instämma i Grefve af Ugglas' reservation. Häromdagen, när frågan om nedsättande af anslaget till indelta arméens vapenöfningar diskuterades i Andra Kammaren, så åhörde jag huruledes Hans Exellens Friherre De Geer derstädes uppträdde och förklarade, att grundlagen visserligen icke uttryckligen förbjuder Representationen att verkställa indragning af ordinarie an-

slag, men att han likväl ansåg, att ett sådant förbud låge i grundlagens anda. En annan talare, nemligen Herr Nordström, har nyss inom denna Kammare sökt försvara samma mening, visserligen ej med tillhjälp af grundlagens anda, men med anförande af åtskilliga historiska förhållanden, på grund hvaraf han trodde sig kunna visa att Representationen ej egde rätt att förändra de ordinarie anslagen. Jag kan ej neka, att jag blifvit högst förvånad att, första gången den nya grundlagen skall tolkas, finna Friherre De Geer och Herr Nordström på samma linie; men min förvåning ökades, då jag hörde Herr Nordström citera de källor, ur hvilka han hemtat sina historiska bevisningsgrunder. Han sade sig nemligen hufvudsakligen hemtat dem från Carl XI:s tid, sålunda från *enväldets* dagar. Ja, i så fall är det nog lätt att bevisa, att Representationen då icke hade rätt att förändra de ordinarie anslagen, ty något sådant kunde naturligtvis ej ifrågakomma under enväldets tider. För min del är jag emellertid af den åsigt, att vi icke böra rätta oss efter de principer, som under detta regeringssystem gjorde sig gällande, utan endast efter de principer, som stå i öfverensstämmelse med den konstitutionela monarkiens anda; och då kan jag icke annat finna, än att de hafva rätt, som yrka att Representationen må ega att förändra nu ifrågavarande anslag. Det går naturligtvis alltid an att regera *utan* Representationens bifall, ty detta förutsätter endast enväldssystem. Det går också an att regera *med* Representationens bifall, och detta kallas ett konstitutionellt regeringssätt. Men att regera *mot* Representationens vilja, det kan ingen Regering, så vida hon ej vill komma i samma obehagliga belägenhet som vissa individer, när de försöka att simma emot strömmen; och på sådana försök skördar man ej några triumfer. Jag tror sålunda att det är af högsta vikt, att den satsen blir klart och tydligt uttalad, att Representationen har magt öfver samtliga anslagen och att sålunda de ordinarie anslagen, lika väl som de extra ordinarie, ligga i Representationens händer.

Man har på sista tiden oupphörligen upprepat, att den största sparsamhet bör iakttagas. För min del gillar jag fullkomligt denna åsigt. Men det är ej nog att *uttala* densamma; man måste äfven söka bringa den till *utförande*. Och detta kan icke fullständigt ske, utan att vi gifva oss in äfven på de ordinarie anslagen. Det skulle naturligtvis vara önskeligast att Regeringen proprio motu framkom med förslag om de besparingar som i sådant afseende kunde lämpligen göras; men då detta icke skett, så tror jag det är nödvändigt att Representationen begagnar sin magt för att verkställa sådana nedsättningar i de ordinarie anslagen, som kunna lämpligen åstadkommas. Jag vill visserligen ej, att man skall nedsätta sådana ordinarie anslag, af hvilka tredje mans rätt kan vara beroende. I detta afseende hyllar jag fullkomligt samma åsigt, som af Friherre Stjernblad redan blifvit uttalad. Men då något sådant förhållande icke eger rum med hänseende till det anslag, som nu är i fråga och då i öfrigt några hinder icke synas möta för den af Utskottet föreslagna nedsättningen af detsamma, så får jag för min del yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Friherre De Geer: För min del anser jag det ganska väl kunna bevisas, att många anslag finnas, hvilka icke af Riksdagen kunna ensidigt, utan brott emot grundlagen, indragas, nemligen sådana som äro nödvändiga för uppehållet af institutioner föreskrifna i lag, hvilken icke kan af Riksdagen upphävas, sådana som röra enskild mans rätt o. s. v. Men då ordinarie statsreglering icke finnes omnämnd i grundlagen, anser jag det icke kunna bevisas, att det förbud grundlagen må anses innefatta för Riksdagen att indraga eller nedsätta vissa anslag, gäller *alla* dem som finnas å ordinarie stat uppförda. Detta kan vara beroende af hvarje anslags natur, och jag kan därför föreställa mig, att på ordinarie stat kunnat uppflyttas anslag, för hvilkas indragning i *grundlagen* icke finnes något hinder, likasom att ett eller annat extraordinarie anslag är af den natur, att jag icke vill medgifva Riksdagens rätt att indraga det. Men just därför, att någon gräns härför i grundlagen icke blifvit uppdragen, har man bestämt densamma genom en slags kompromiss. Herr Rydin har nyss upplyst, att Rikets Ständer vid 1809 års riksdag uttryckligen uttalat, att de ansågo hvad som uppfördes å den ordinarie staten icke vara underkastadt sådana förändringar, som kunde ske med den så kallade allmänna utgifts- eller extra staten. Den omständigheten, att denna stat då upptog endast ett färre antal anslag, bör icke efter min tanke verka derhän, att Staten anses hafva iklädt sig en annan natur, till följd deraf att en mängd andra anslag, som i början icke ansågos ordinarie, blifvit såsom sådana efter hand upptagna. Kommande Riksdagar hafva ock städse erkänt samma grundsats, som 1809 uttalades, och jag anser, att det vore väl, om den äfven framdeles respekterades. Här har visserligen blifvit sagdt, att Regeringen deraf icke skulle hafva någon vinst, enär den i alla fall icke kunde hjälpa sig endast med de ordinarie anslagen. Mig synes det dock vara en stor vinst att hafva säkerhet om något och ej behöfva befara, att fråga om hvarje anslag i hela staten vid hvarje riksdag upptages; och just deruti att Regeringen är, för sitt behof jemväl af extraordinarie anslag, beroende af Representationens förtroende, synes mig ligga en garanti för Representationen, att i den ordinarie statens orubblighet icke kunde ligga någon fara. Men på samma gång som jag därför anser, att några större rubbningar i de ordinarie anslagen icke böra företagas, utan att de påkallas af verkligt nödtvång eller utomordentliga omständigheter, skulle jag anse det pedantiskt att blott för grundsatsens skuld motsätta sig äfven den minsta jemkning, och då jag, efter det beslut, som Kammaren i den föregående punkten fattat, förmodar, att det här icke är fråga om att nedsätta ifrågavarande anslag med mera än 3,000 R:dr, tvekar jag, om det icke skulle vara pedanteri att deremot göra några synnerliga invändningar. Deremot måste jag bestämdare motsätta mig en så stor nedsättning, som den Utskottet föreslagit, enär, enligt lemnade upplysningar, det återstående anslaget icke skulle motsvara det årliga behofvet. Och att göra anvisning på de reservationer, som å anslaget finnas, anser jag så mycket mindre lämpligt, som enligt Kammarens beslut i föregående punkt dessa reservationer få användas jemte andra besparingar till flottans nybyggnader. I allmänhet be-

röfvar man sig ock en sporre till sparsamhet och hushållning, om man lägger beslag på dylika besparingar.

Då jag för öfrigt icke kan finna, att Kammaren genom beviljandet af detta anslag oförminskadt i någon mån afsäger sig rättigheten att nedsätta ett ordinarie anslag, när Kammaren finner sådant nödigt, så hemställer jag endast, huruvida icke Kammaren finner uppehållandet af den gamla grundsatsen om den ordinarie statsregleringens helgd vara af så mycket värde, att det icke bör öfvergifvas för 3,000 R:dr.

Grefve von Platen: Det kunde kanske anses öfverflödigt för mig att uppträda i denna fråga, då jag för icke längesedan varit i tillfälle att uttala mina åsikter om oriktigheten deraf att medel skulle finnas ställda till Kongl. Maj:ts disposition, öfver hvilka Representationen icke skulle ega någon rätt att förfoga, då jag dessutom ej vågar tillmäta mina ord i dessa frågor sådan vikt, att de skulle anses vara af intresse för andra eller af inflytande på frågans afgörande, och då slutligen jag i hufvudsak gillar de åsikter, som nyss af den lärde representanten från Westerbottens län och en värd ledamot från Upsala län blifvit uttalade. Men då frågan nu har fått en sådan omfattning, att en stor del af Kammarens ledamöter redan uttryckt sina åsikter eller ämna göra det, torde det äfven tillåtas mig att få yttra några ord. Det har nemligen blifvit sagdt, att om Kamrarne beslutade en sådan nedsättning af ett ordinarie anslag, detta lätt kunde medföra rubbningar i vårt närvarande statsskick, och man har kallat de åsikter som här uttalats om rättighet för Representationen att göra sådana förändringar samhällsomstörtande och stridande mot grundlagens bud. Jag tror, mine Herrar, att vi väl ändå kunna vara ense om att grundlagen medgifver oss rätt att yttra våra åsikter i sammanhang med statsregleringen och rätt att bevilja eller afslå anslagsfordringar, och hvad det samhällsomstörtande i dessa åsikter angår, så tror jag, att man aldrig försökt någonting sådant hos oss med anledning af en fråga af hufvudsakligen finansielt intresse. De som falla sådana yttranden böra vara försedde med bevis på sina satsers riktighet. Dessutom, hvarföre skulle det blifva mera olyckligt för Sverige än alla andra konstitutionela länder, om den åsikten gjorde sig gällande, att Representationen egde rätt att äfven i de ordinarie anslagen göra nedsättningar, då man sett att alla dessa länder befunnit sig väl af denna rätt. En annan talare har sagt, att om äfven denna rätt kunde anses vara Representationen medgifven i grundlagen, man borde akta sig att tillämpa densamma. Härå kan jag endast svara, att vår egenskap af representanter och ombud åläggja oss befränja framåtskridande och förkofran i vårt konstitutionela lif. En annan talare har sagt, att denna skilnad emellan ordinarie och extra anslag uppkommit 1809, men jag tillåter mig tro, att detta är ett misstag, ty så vidt jag kan erinra mig, var det först vid 1830 års riksdag, såsom ock af en föregående talare anmärkts, som denna skilnad uppstod. Man har vidare frågat hvarföre 1830 års Rikets Ständer gjorde denna skilnad, och härå måste jag, som vågar tro att mitt minne och min uppfattning ej svika mig, svara:

derföre att man ansåg den ordinarie statsregleringen synas för hög och derföre infördes en så kallad extra statsreglering, afsedd att i sig upptaga alla de anslag som voro ämnade att utgå endast en gång eller hvilka man ville antaga voro af öfvergående natur, då deremot den ordinarie statsregleringen upptog sådana anslag som årligen utgingo och ansågos nödvändiga för statsmaskineriets jemna gång. Men icke kan man väl af detta taga sig anledning att tro, att Representationen genom uppsättande af den så kallade extra statsregleringen afsagt sig rätt att ändra den ordinarie statsregleringen, då detta kan ske, utan att ärendenas nödiga gång derigenom rubbas. En värd talare har sagt, att man icke på grund af prejudikat borde öfvergifva den säkra grund, på hvilken man står. Håri har han ovilkorligen rätt, men då han säger att denna "säkra grund" är grundlagens oförtydbara ord, måste jag hysa en annan öfvertygelse. Man beklagar, att denna fråga blifvit väckt och synes vilja fästa en särdeles vikt vid det sätt på hvilket den afgöres, men jag kan icke dela denna åsigt, så mycket heldre som jag måste anse den genom sin egen natur längesedan afgjord och jag kan icke anse annat än oklokt, ur synpunkten af Regeringens särskilda intresse, om sådant får antagas finnas, att tvista härom, då man derigenom intager en fullkomligen ohållbar ställning, uti hvilken, så snart på allvar uppstår fråga om Representationens rätt att bestämma öfver alla anslag, vare sig at så kallad ordinarie eller extra ordinarie beskaffenhet, man ovilkorligen måste blifva slagen.

Att emellertid vissa anslag böra antagas vara af en mera stadig beskaffenhet än andra, är äfven efter min uppfattning naturligt och föreskrifvet af rimlighet, ja af sundt förnuft och skyldig aktning för andras anspråk, men jag har icke något skäl antaga, att dessa egenskaper skulle vara mindre att återfinna hos Representationen än hos någon annan och anser, till följd deraf, också icke nödigt, att den ställer sig under förmynderskap och öfverlemnar sin beslutanderätt åt Regeringen. Om således, lika med mången annan, jag icke kan gilla det sätt, på hvilket denna rättighet nyligen på ett annat rum blifvit begagnad, är det icke derföre att jag anser det fattade beslutet stå i strid mot laglig rätt, utan emot klokhet och riktig uppfattning af det allmänna bästa.

Den stadga som sökes måste, efter min uppfattning, deremot befinnas af det förtroende Representationen hyser för det sätt, på hvilket de af densamma bestämda tillgångar användas; och får jag slutligen, efter att hafva varit i tillfälle uttala denna min åsigt och i öfverensstämmelse med hvad jag nu haft äran yttra, tillstyrka afslag på Stats-Utskottets hemställan i denna punkt och bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Wærn: Sedan flere talare sökt fullständigt utreda frågan om Representationens rätt att göra ändringar i de ordinarie anslagen, vill jag icke dermed uppehålla tiden, och jag ber endast att få fästa uppmärksamheten på tvänne omständigheter. Den ena är frågan om, huru 1809 års Ständer uppfattat denna sak, och hvilken uppfattning man måste tillerkänna stor vikt. 1809 års Rikets Ständer säga nem-

ligen: "att de, med frångående af den fordna indelningen i ordinarie och extra ordinarie stater för hvarje kollegium, stat eller korps, blott upprättade en stat, som hvarken kallades ordinarie eller extra ordinarie, och hvarå uppfördes sjelfva den ordinarie aflöningsstaten, hvilken icke vore underkastad någon förändring, så länge verket bibehölle sin vanliga organisation, och ej inträffade omständigheter fordrade ett förändradt skick eller förnyad reglering." Här är således icke fråga om inskränkning i något ordinarie statsanslag, utan denna storf är endast ett betonande deraf, att aflöningsstaten icke vore förändringar underkastad, såvida icke derom kunde blifva fråga i sammanhang med en förändrad organisation. Detta var den grundsats som stadgades, men deraf kan icke slutas, att 1809 års Ständer afsagt sig sin rätt beträffande nedsättning af ordinarie anslag i allmänhet.

Jag återkommer till skilnaden emellan de ordinarie och extra anslagen, men vill dock ej förbigå en talares ord, som till stöd för sin mening att Representationen vid förändringar af de ordinarie anslagen endast eger rätt göra underdåniga framställningar, åberopar ett Kongl. Bref af den 24 Maj 1841 angående upphörande af den så kallade mötespassevolans-afgiften, der det heter, att Kongl. Maj:t velat, med bifall till Rikets Ständers derom gjorda underdåniga anhållan, i nåder förklara etc. Den värde talaren har velat af dessa ordalag draga den slutsats, att Kongl. Maj:ts sanktion skulle erfordras, för att en ordinarie inkomsttitel skulle kunna förändras. Detta är ju emellertid endast ett bevis på Kongl. Maj:ts åsigt om saken. Betrakta vi den närmare, så finnes lätt orsaken till de ordalag Kongl. Maj:t begagnat. Här var nemligen fråga om upphörande af den så kallade mötespassevolansafgiften, och om en sådan åtgärd ensidigt vidtagits af Representationen, hade den kommit i strid med 80 § Regeringsformen, som föreskrifver: "Krigsmagten — — — — såväl som båtsmanshålllet af rotering och indelning förblifver vid de med landet och städerna upprättade kontrakter och indelningsverk, — — — — intilldess Konungen och Riksdagen finna nödigt någon ändring deruti *samfäldt* att göra" etc. och här var just frågan om ändring i dessa knektekontrakter och indelningsverk. Rikets Ständers skrifvelse innehöll ock, att de *för sin del* beslutade så och så, och härvid bör märkas, hvad ock Rikets Ständer lade vikt uppå, att Kongl. Maj:t sjelf erkände att, sedan anslaget blifvit uppfördt å ordinarie stat, så skulle Rikets Ständer deruti kunna göra ändring. I denna samma Kongl. Kungörelse, som omtalar huru Rikets Ständer för sin del beslutat att afföra mötespassevolansafgiften och i stället gifva ordinarie anslag till detta ändamål, och att Kongl. Maj:t dertill lemnat sitt bifall, stadgade Kongl. Maj:t nemligen ett förbehåll i afseende å den öfvergång som skedde, derigenom att något som förut genom knektekontrakten blifvit bestämdt att från rotehållarne till Statsverket ingå, nu uppfördes såsom ordinarie utgift. Detta förbehåll lyder sålunda: "att, derest Rikets Ständer, vid en blifvande riksdag, skulle borttaga det nu bestämda mötesanslaget eller detsamma nedsätta under det vid nu påstående riksdag bestämda belopp, Vi då skole vara oförhindrade att, i stället för samma anslag, fordra uppfyllandet af de skyldigheter, som" etc. och att Kongl. Maj:t ansåg nödvändigt att intaga detta förbehåll, bevisar just, att

Kongl. Maj:t ansåg Representationen hafva rättighet att förändra anslaget.

Jag återkommer nu till frågan om skilnaden emellan ordinarie och extra ordinarie anslagen. Vi hafva ofvan sett, att en förändring icke kunnat af Rikets Ständer ensamme vidtagas, derföre att frågan ej allenast rörde tredje mans rätt, utan äfven grundlagsenligt, efter § 80 Regerings-formen, fordrade Kongl. Maj:ts godkännande. Men då förhållandet icke är sådant, då det är fråga endast om ett anslag af vanlig art, huru vill man då fränkänna Representationen denna rätt? Jag instämmer fullkomligt med Friherre De Geer i de premisser han uppställt, och anser lika med honom, att denna rätt bör med varsamhet begagnas. 64:de paragrafen af Regerings-formen säger, att såväl Rikets ordinarie som öfriga medel och inkomster disponeras af Konungen, att anordnas till de af Riksdagen pröfvade behof. Detta är en helt enkel föreskrift, att Konungen eger disponera anslag i enlighet med de af Riksdagen gillade anordningar. Dessa anslag äro af två slag: den ordinarie staten, som afser ständiga eller fortfarande förhållanden, och den extra ordinarie, som afser tillfälliga behof. I båda dessa slag af statsreglering kan Riksdagen icke vara bunden för längre tid än statsregleringsperioden omfattar, eller ett år; men å andra sidan bör Representationen ovilkorligen undvika att ensidigt göra inskränkningar i sådana utgifter, som beröra tredje mans rätt, såsom t. ex. nedsättande af löner, eller sådana hvilka äro nödvändiga för statsmaskinens orubbade gång, såsom indragning af embetsverk. Ingalunda kan dock Representationen vara fritagen från sin lika ovilkorliga pligt att göra sådana inskränkningar i statsregleringen, som finnas behöfliga och kunna ske utan förfång för tredje mans rätt eller rubbning i organisationen.

Att Riksdagen skulle göra en sådan skilnad emellan ordinarie och extra ordinarie anslag, att de förra icke utan största nödtvång skola vidröras, kan jag ej finna, då grundlagen tvärtom ålägger Stats-Utskottet att granska Statsverkets tillstånd och föreslå hvad som kan till fyllande af behofven erfordras, sedan nödiga inskränkningar och besparingar blifvit gjorda. Det blir således icke allenast rätt utan äfven pligt för Stats-Utskottet att föreslå de inskränkningar, som kunna göras, och att uttala sig häröfver. Om jag således instämmer med Friherre De Geer uti premisserna, kan jag icke göra det hvad konklusionen beträffar, att nemligen dessa ordinarie anslag icke böra utan nödtvång vidröras, utan måste jag vidhålla den åsigt, att Utskottet handlat fullkomligt rätt, då det för Riksdagen föreslagit nedsättning uti ifrågavarande summa, så mycket mera som grundlagen ej omtalar något nödtvång, utan endast ett nödigt iakttagande af de besparingar som kunna göras, ett iakttagande, som under nuvarande förhållanden likväl nästan är nödtvunget.

En högst väsendtlig skilnad eger dock rum emellan ifrågavarande förslag att nedsätta ett reservationsanslag och det beslut, hvartill Medkammaren kommit i afseende å nedsättning af anslaget till arméens vapenöfningar, ty detta sednare, åsyftande en inskränkning i de öfningar som Kongl. Maj:t ansett nödvändiga, måste ovilkorligen

innefatta ett ingrepp i den magt som tillkommer Konungen, att pröfva och ordna de i sammanhang med arméens exercis stående frågor.

I det fall, hvarmed vi nu sysselsätta oss, förnärmas hvarken tredje mans rätt, ej heller är någon inskränkning i allmänna inrättningars verksamhet att dervid befara.

Friherre Stjernblad har betraktat saken från dess finansiella sida. Jag får då för min del säga, att någon anledning att befara ökade utgifter för durchmarchkostnader nästa år förefinnes icke, och att nedsätta denna summa i jernhöjd med medelbehovet, torde ej kunna medföra någon fara. Friherre Stjernblad har sagt, att Riksdagen sjelf hänvisat Kongl. Maj:t till besparingar å reservationsanslag, för att få nödiga medel till nybyggnad för flottan; och hans mening är väl då, att äfven besparingen å detta anslag skulle för sådant ändamål blifva att tillgå. Jag anser visserligen, att Representationen icke bör två gånger fatta beslut om samma besparingar, men för flottans nybyggnad torde det blifva af föga vigt, om detta anslag bibehålles vid 30,000 R:dr eller minskas med 3,000 R:dr. Deremot anser jag att, då här talats så mycket om principfrågan, huruvida Riksdagen *eger rätt* att nedsätta ett ordinarie anslag, det icke går an att bestämma anslaget till 30,000 R:dr, ty ett sådant beslut skulle kunna tolkas såsom ett fastställande af den grundsats, att de ordinarie anslagen icke få vidröras.

Med anledning af Stats-Utskottets förslag till beslut i första punkten har jag inom Utskottet röstat för det nu ifrågakvarande anslaget bestämmande till 20,000 R:dr. Då emellertid Kammaren nu beslutat att för nybyggnad anvisa besparingar å reservationsanslag, anser jag beloppet böra höjas till 27,000 R:dr.

Jag vill nu endast tillägga några ord om den praktiska följden af ett envist fasthållande af den åsigt, att dessa ordinarie anslag icke skulle kunna inskränkas. Här af komme nödvändigt att uppstå ständiga strider emellan Första Kammaren och Andra Kammaren eller emellan Riksdagen och Regeringen. Jag tror det derföre vara klokare, att äfven de riksdagsmän, som hittills velat fasthålla den åsigten att de ordinarie inkomsterna icke få vidröras, nu gifva vika, än att strida för en position, som ej är hållbar. Denna strid kan endast få en utgång, nemligen att grundsatsen formuleras på ett sätt, som för den lugna jernvigten emellan Regeringen och Representationen är mindre fördelaktigt. Ett underkännande af Riksdagens rätt i detta afseende skulle också säkerligen medföra den följd, att inga anslag vidare komme att uppföras på ordinarie stat; och härom blefve en ny strid för hvarje gång ett nytt anslag skulle lemnas.

I sammanhang härmed vill jag anmärka, att vi hafva för närvarande på ordinarie stat åtskilliga anslag, hvilka, såsom ämnade till vexlande och tillfälliga behof, kunde till extra stater öfverflyttas, under det vi å andra sidan hafva anslag på extra stat, som borde öfverföras på den ordinarie staten, såsom t. ex. Teknologiska Institutet samt Styrelsen för väg- och vattenbyggnader. Dessa institutioner befinna sig å extra stat, och de dertill hörande tjenstemän åtnjuta icke pensionsrätt. På extra stat är också uppfördt ett fyllnadsanslag till Sundhets-kollegium, att ej nämna ännu andra; och det vore utan tvif-

vel mera med rättvisa öfverensstämmande, om man uppförde dessa anslag på den ordinarie staten, då intet skäl finnes hvarföre vissa institutioner skola vara i sämre ställning än öfriga verk.

Deremot finnas å ordinarie stat reservationsanslag, som icke kunna användas till annat ändamål än det hvar till de blifvit anslagna, och öfverskott af dem, om än så stora, kunna icke af Kongl. Maj:t disponeras för att fylla en brist på annat håll inom Hufvudtiteln. Att sådana öfverskott finnas, och så betydliga att de ingalunda kunna erfordras för deras ursprungliga ändamål, synes af kapital-kontot, och detta är ett missförhållande, hvilket i en tid som denna, då vi kämpa med statsbrist och väl behöfva alla disponibla medel, förtjenar att uppmärksammas.

På grund af hvad jag nu anfört och då denna nedsättning icke innebär någon inskränkning i Konungens dispositionsrätt öfver de ordinarie inkomsterna, men det måste vara med önskningarne för fäderneslandets lugna framåtskridande förenligt att nedsättningar ske, der de äro behöfliga och icke sära tredje mans rätt, tillstyrker jag, att Kammaren måtte besluta, att detta anslag bestämmes till 27,000 R:dr.

Herr Leyonancker: Jag fruktar, att denna frågas afgörande i öfverensstämmelse med Utskottets förslag skulle vara olyckligt för vårt statskicks, ty frågan gäller här verkligen mindre de 10,000 R:dr man vill nedpruta, än frågan huruvida vi skola hafva en stark konungamagt eller icke; ty om än det heter, att detta icke innefattar annat än ett användande af Representationens rätt att bevilja eller afslå äskade anslag, så ligger dock meningen djupare och innebär en grundlagsvidrig inskränkning af konungamagten och ett försök att eludera 64 § Regeringsformen, som medgifver Konungen rätt att disponera de medel, som en gång blifvit gifna. Eget är ock att se, med hvilken inkonsequens Utskottet går till väga vid detta försök, om man jemför 1:sta och 2:dra punkten i detta Utåtändande. I första punkten har Utskottet, i en fråga af samma beskaffenhet, inskränkt sig till att föreslå, att Riksdagen ville ingå till Kongl. Maj:t med en underdånig anhållan etc. Detta är fullkomligt riktigt och den enda rätta formen för att få någon ändring med afseende å sådana anslag. Men när Utskottet kommer till andra punkten, stryker den helt enkelt bort 10,000 R:dr på ett ordinarie anslag. Detta har jag ansett i högsta grad oriktigt, och ber att få denna min åsigt till protokollet antecknad. Hvad hindrar, om detta godkännes, Stats-Utskottet och Riksdagen att vid nästa riksdag gå ett steg längre, än Andra Kammaren i år gjort vid nedsättning till halfva beloppet af det ordinarie anslaget till "Indelta arméens vapenöfningar", att helt och hållet indraga detta anslag och derigenom emot 89 § Regeringsformen hindra beståndet af redan varande allmänna inrättningar? Utskottet har också i det fall, som nu är i fråga, icke anfört något enda giltigt motiv; i frågan om anslaget till vapenöfningarne anfördes åtminstone något motiv, nemligen att man ansåg, att arméen icke behöfde exercera mera än hälften så mycket som hittills. Jag anser mig på nu anförda skäl böra tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts nådiga Pro-

position, ehuru jag är villig att medgifva, att till bestridande af det oundgängliga behovet 27,000 R:dr kanske voro tillräckliga.

Grefve Mörner, Carl Göran: Det har redan blifvit så mycket ordadt om Riksdagens rätt att indraga eller minska ordinarie anslag, att jag derpå ej vill mycket inlåta mig. Mig synes dock, att en stor skilnad mellan den ordinarie och den extra statsregleringen är genom grundlagen bestämd deruti, att, om Riksdagen af en eller annan anledning upplöses, innan den hunnit afsluta statsregleringen, så fortfar det föregående årets ordinarie stat att vara gällande, men deremot icke den extra staten. Detta är en ganska bestämd skilnad, och deri har man egentligen att söka den. Häraf bör man dock icke taga sig anledning att med åberopande af grundlagen bestrida Riksdagens rätt att, om den så behagar, nedsätta de ordinarie anslagen, nemligen då de icke beröra tredje mans rätt. Jag har emellertid begärt ordet endast för att få framställa en fråga till Stats-Utskottets Herrar ledamöter, hvarifrån nemligen den siffra kommer, som Utskottet uppger såsom utgörande vid 1867 års slut beloppet af den reserverade tillgången å detta anslag, eller 23,073 R:dr 87 öre. Jag har här i min hand en officiell handling, nemligen Kongl. Förvaltningens af sjöärendena hufvudbok för år 1867, hvaraf visas att denna behållning i sjelfva verket utgjort 33,375 R:dr 12 öre. Jag skulle önska att erhålla någon upplysning, huru det kan komma sig, att den af Stats-Utskottet lemnade uppgift sålunda med icke mindre än 10,000 R:dr skiljer sig från den siffra, som den officiella hufvudboken utvisar. Då jag nu har ordet rörande denna punkt, kan jag ej underlåta att jemväl fästa uppmärksamheten på Utskottets motivering. Utskottet säger nemligen i Betänkandet, att Utskottet vid sorgfällig undersökning af förhållandet med samtliga Hufvudditelns anslag, funnit desamma i allmänhet icke vara högre upptagna än behovet kräfver. Endast detta obetydliga anslag till durchmarchkostnader skulle härifrån utgöra ett undantag, och Utskottet nedsätter detta anslag med 10,000 R:dr. När man nu ser, att ifrågakvarande utgifter för föregående år uppgått till 27,907 R:dr 30 öre, kan man med skäl fråga, på grund af hvilka beräkningar Utskottet kommit till det resultat att hädanefter endast 20,000 R:dr äro behöfliga. Jag vill hoppas, att det beslut, som nu kan komma att fattas, icke må hindra en granskning af 5:te punkten, i afseende å hvilken jag har några erinringar att göra och några frågor att ställa till Stats-Utskottets ledamöter.

Herr Hazelius: Då vid förevarande lilla anslagsfråga anknyt tit sig en stor konstitutionell fråga, och det är af vikt, att denna en gång blir löst, för att icke gifva anledning till ständiga tvister, torde det tillåtas mig att, kort och anspråkslöst, få uttala min tanke. En grundlag, sådan som vår, mine Herrar, en gammal grundlag — jag nämner den gammal, ty 1809 års grundlag är blott en omskrifning af grundsatser, som sedan århundraden funnits nedlagda i våra gamla konungabalkar, i folkets politiska medvetande — en sådan gammal grundlag är icke ett reglemente, der man alltid kan slå upp bestämda paragrafer, för att få lära känna våra konstitutionella rättsreglor.

Denna grundlag, hvilken är så utförlig i många frågor, så bestämd, att stiftarne kunnat säga, att den skall tolkas efter ordalydelsen, är likväl i många ganska viktiga sväfvande. Hvarföre? Jo, emedan hos oss de verkligt konstitutionela begreppen äro vida äldre än grundlagen sjelf. Alla frågor, hvilka i följd af föregående missbruk behöfde regleras, derom är i 1809 års grundlag utförligt taladt, men viktiga grundsatser äro, som sagdt, stundom der blott antydda, och detta emedan denna grundlag icke var en verkan af ett folkupplopp för dagen, för året, såsom 1789 års Författning i Frankrike, såsom Spanska Chartan af 1812, såsom Norges Grundlov af 1814, såsom 1848 års Danska Författning, utan den var endast en kodifiering af förut gällande grundsatser. Men derföre att dessa grundsatser stundom icke äro bestämdt uttalade, finnas de likväl. En stor del af dem hvilat nemligen icke på juridisk utan på moralisk grund. Konungamagten och folkmagten, hvilka hos oss äro årsbarn, böra äfven såsom fullmyndiga män gå med hvarandra i samdrägt; de kunna väl utbyta tankar, de kunna väl tala allvarliga ord med hvarandra, såsom goda vänner, men det viktiga är att de alltid förblifva goda vänner, att de icke öfverskrida sina gränser, de, som för hvar och en af dem äro utstakade. Om jag får nyttja en bild, skulle jag vilja säga, att mellan våra konstitutionela hufvudbegrepp, mellan konungamagt och folkmagt ligger ett neutralt område, der ingendera får inträda för att icke komma i kollision med den andra. Om folkmagten misstager sig om sin rätt möter den Konungens i 4:de § Regeeringsformen tillförsäkrade enväldiga magt, att visserligen höra råd men allena regera, och skulle åter konungamagten öfverskrida sin befogenhet, stöter den emot den allena beskattande Riksdagen. Dessa båda, en enväldig konung och en sjelfbeskattande Riksdag, hvilka genom grundlagens bud äro bestämda såsom sjelfständiga magter gent emot hvarandra, böra i förtroende mötas. Ingendera får sätta tvistefrågan på sin spets, utan hvar och en bör, så vidt sådant utan inskränkning i hans lagliga rätt kan ske, böja sig för den andra. Denna grundsats är icke ny hos vårt folk, den har uttalats under enväldets, under fåväldets tider, och den har för några dagar sedan på ett annat rum blifvit vida bättre uttryckt än af mig, i de tänkvärda ord Justitie-statsministern yttrade, då han sade, att han väl icke kunde med denna grundlag i hand bestrida Riksdagens rätt att nedsätta de ordinarie anslagen, men tillika erinrade derom att, ehuru Regeringen, enligt grundlagens bud, vore fullkomligt enväldig med afseende på den ekonomiska lagstiftningen, han likväl alltid i detta afseende följt de önsknings, som af Riksdagen uttalats. Han yttrade vidare, att det är den konstitutionela andan, som skall sammanbinda Konungens och Riksdagens envälden och verka derhän, att ingendera öfverskrider sin gräns. I små anslag, såsom detta, ligger föga vigt härfpå, men såsom regel bör väl antagas, att ordinarie anslag ej nedsättas utan Konungens bifall. Jag önskar lifligt, att Sveriges Konung aldrig må sakna rådgifvare, som äro genomträngda af Sveriges grundlags sannt konstitutionela anda att akta folkmagten, så att Regeringen ej tränger inpå dennas område, och jag önskar lika lifligt, att Sveriges folk aldrig måtte glömma den lika viktiga konstitutionela grund-

satsen, att ej heller inkräkta å konungamagten. Dessa båda grundsatser gälla för hela vårt politiska lif.

Herr Nordström: Jag har haft den oturen att råka ut för ett missförstånd hos en talare här till venster på andra sidan om stora gången. Han har nemligen i hvad jag yttrade om Riks-staten från Carl XI:s tid funnit anledning att erinra om, att förhållandena under enväldets tider icke kunde åberopas till belysning af förevarande fråga, och tillade dervid åtskilligt annat rörande tendensen af mitt yttrande. En bedröflig erfarenhet har lärt mig, att sådana repliker i allmänhet icke böra lemnas utan svar; men som jag är öfvertygad om, att ingen annan ledamot af Kammaren kunnat fatta mitt första anförande ur samma synpunkt som han, inskränker jag mitt svar till denna erinran.

Herr Statsrådet Thulstrup: Då medelbeloppet af durchmarchkostnaderna under de sednaste 7 åren uppgått till blott omkring 27,000 R:dr, kan det ifrågasättas hvarför icke någon nedsättning i det förut anvisade anslaget af 30,000 R:dr af Kongl. Maj:t blifvit föreslagen.

Anslaget till durchmarchkostnaderna var före 1853 gemensamt för arméen och flottan. Före 1848 funnos derpå betydliga reservationer, hvilka likväl, i följd af 1848 och 1849 årens rustningar, alldeles medtogos, hufvudsakligen i och för transporter af flottans trupper. Som anslaget under de år, som närmast föregingo 1853, allt mer hade tagits i anspråk för flottans behof, föreslog Kongl. Maj:t vid 1853 års riksdag, att anslaget måtte delas, och som beloppet af de durchmarchkostnader, som de sednaste 10 åren blifvit för sjöförsvarets räkning bestridda, i medeltal hade uppgått till omkring 18,000 R:dr, föreslogs att detta sednare belopp skulle på Femte Hufvudtiteln uppföras. Detta förslag bifölls af Rikets Ständer.

Några år derefter befanns likväl detta anslag för sitt ändamål otillräckligt, så att Förvaltningen af sjöärendena redan före 1856 års riksdag väckte fråga om åtgärder för anslagets förhöjning, eller ock att det måtte erhålla egenskap af förslagsanslag. Som likväl den tid, som förflutit sedan anslaget beviljades, varit nog kort för att lemna en tillräcklig erfarenhet, vidtogs då ingen åtgärd. Emellertid fortfor anslaget att alltmera visa sig otillräckligt, så att det snart blef nödvändigt att på en gång ersätta gjorda öfverbetalningar med 20,000 R:dr. Enligt medelberäkning öfver kostnaderna under åren 1854—1858 hade de då för år utgjort 32,763 R:dr 76 öre. Som de likväl derefter under ett år nedgått till omkring 30,000 R:dr, föreslog Kongl. Maj:t vid 1860 års riksdag att durchmarchkostnadsanslaget måtte från och med 1861 höjas till 30,000 R:dr, hvilket förslag af Riksdagen bifölls, och har anslaget allt sedan dess varit oförändradt bibehållet vid dess då bestämde belopp. Under de derefter följande 7 åren hafva durchmarchkostnaderna ett år, 1863, nedgått till 21,492 R:dr 50 öre, och ett annat år, 1866, uppgått till 29,279 R:dr 39 öre. I medeltal hafva de under denna tid utgjort 26,703 R:dr 13 öre om året.

Skälen, hvarför en nedsättning uti ifrågavarande anslag icke blifvit föreslagen, äro således:

1:o) att då, under de sednare 7 åren, utgifterna vexlat så betydligt som emellan 21,492 R:dr och 29,279 R:dr, tillräcklig erfarenhet icke ansetts ännu vara vunnen för att med säkerhet kunna bedöma det för framtiden erforderliga medelbeloppet; och

2:o) att genom det årligen uppkommande obetydliga öfverskottet en behållning småningom bildas, som i händelse af tillfälliga större rustningar kan blifva behöflig och snart medtagen.

Det är på grund af dessa skäl, som ingen nedsättning i det ifrågavarande anslaget blifvit föreslagen, och som jag skulle anse önskligt att anslaget blefve bibehållet vid det af Kongl. Maj:t nu föreslagna beloppet.

Friherre Beck-Friis: Ett yttrande af Grefve Mörner har föranledt mig att begära ordet. Han har frågat, hvarifrån Utskottet fått sin uppgift angående behållningen å anslaget till durchmarchkostnaden, och tillika uttalat tvifvel angående denna uppgifts riktighet, enär behållningen i Rikshufvudboken är upptagen till ett annat och högre belopp, nemligen omkring 33,000 R:dr. Förhållandet är emellertid, att den af Utskottet angifna siffra, 23,073 R:dr 87 öre, är den rätta. Rikshufvudboken upptager nemligen behållningen, sådan den visade sig vid afslutandet af 1867 års räkenskaper, men derifrån skola afgå åtskilliga utgiftsposter, hvilka utanordnats under 1867 och således rätteligen minska detta års behållning, men som ej kunnat liqvideras förrän under loppet af 1868. Då Utskottet hade sig detta förhållande bekant, infortrade Utskottet från Förvaltningen af sjöärendena uppgift å den verkliga behållningen, och denna upplystes då utgöra 23,073 R:dr 87 öre.

Medan jag har ordet, ber jag få förklara, det jag, på grund af Kammarrens beslut vid förra punkten, instämmer i Herr Wærns yrkande om anslagets bestämmande till 27,000 R:dr. Bäst vore, om anslaget kunde från reservationsförslag förvandlas till förslagsanslag. Någon fara att Kongl. Maj:t i sådant fall skulle låta båtsmännen åka och gå mera än behöfligt torde ej förefinnas. Deremot synes det vara fullkomligt öfverflödigt, att Kongl. Maj:t har ett större öfverskott samladt endast af anledning att detta kunde vara godt att tillgå vid möjligen inträffande rustningar.

Grefve af Ugglas: Med anledning af Grefve Mörners anmärkning ber jag få nämna, att i en promemoria från Förvaltningen af sjöärendena, daterad den 31 Maj 1868 och undertecknad J. F. von Hejdenstam, hvilken promemoria jag här håller i min hand, upptages reservationen å ifrågavarande anslag vid 1867 års slut till 23,073 R:dr 87 öre. Orsaken till den högre siffra, som förekommer i Rikshufvudboken, är, såsom Friherre Beck-Friis redan upplyst, att vid årets slut åtskilliga utgifter ännu icke hunnit liqvideras och sålunda ej synas i de räkenskaper som då afslutas. Under loppet af följande år betalas sedermera dessa, och beloppet af dessa utbetalningar bör naturligtvis tilläggas utgiftskontot för föregående året. På sådant sätt förklaras

ock, hvarföre t. ex. 1867 års utgifter för durchmarchkostnaden i Rikshufvudboken upptagas till 27,000 och i förberörda promemoria till endast 25,000 R:dr. De utgjorde blott 25,000, och de återstående 2,000 äro utgifter för år 1866, fastän utbetalda först under år 1867.

Man har här gjort sig skyldig till en missuppfattning, hvilken jag anhåller få rätta. Den föreslagna summan, 27,000 R:dr, är icke, såsom åtskilliga antagit, ett medelbelopp, ty med undantag af ett enda år, då utgifterna på grund af särskilda förhållanden uppgingo till 29,060 R:dr, hafva de icke under något af de sednare åren stigit ens till 27,000 R:dr. Summan är således ett maximibelopp, och bör förthy vara fullt tillräcklig att fylla behovet. Såsom jag förut yttrat, skulle jag icke hålla på denna siffra, såvida icke frågan gällde en princip. Det är visserligen sannt, att de talare, som här haft ordet, klart angifvit den grund, som kommer att bestämma deras röst vid voteringen; men då talarnes antal är ringa i jemförelse med deras som votera, och då man således icke skulle kunna deraf med säkerhet bedöma de skäl, som föranleda majoriteten att bestämma sig för den ena eller andra siffran, har jag trott att man genom att votera mellan 30,000 R:dr och den siffra, som af mig och andra förordats, skulle kunna få en ledning för bedömandet, huruvida den omtvistade principen af Kammaren erkännes eller icke. Detta är skälet hvarföre jag fortfarande yrkar anslaget bestämmade till 27,000 R:dr.

Grefve Mörner: Med anledning af den siste värde talarens upplysningar ber jag att äfven få meddela några dylika. Den ifrågasvarande hufvudboken är, enligt hvad påskriften på kapitalkontot utvisar, afslutad den 20 November 1868, således åtskilliga månader sednare än den af den värde talaren åberopade uppgiften af Maj månad samma år, och bör således vara en vida säkrare källa än de förskottsvis gjorda beräkningarne, enär här införes den verkliga behållningen.

Att icke några afdrag sedermera äro att förvänta, tror jag så mycket mera som i hufvudboken på åtskilliga andra räkningar balanserna äro fördelade i två poster, af hvilka den ena benämnes "kontant" och den andra "förskotter".

Jag kan således icke finna annat, än att dessa uppgifter äro vida mer tillförlitliga än de af den förre talaren åberopade.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till punkten oförändrad, dels bifall till densamma med den förändring, att det ifrågasvarande anslaget bestämdes till 27,000 R:dr, och dels slutligen afslag å merberörda punkt; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten oförändrad, hvarvid svarades många nej jemte åtskilliga ja, sedermera proposition på bifall till punkten med den förändring, att anslaget bestämdes till 27,000 R:dr, då svaren utfollos med många ja, blandade med nej, och slutligen proposition på afslag å punkten, hvilken proposition besvarades med många nej, blandade med ja; hvarefter och sedan proposition på punktens antagande med ofvansagda förändring blifvit förnyad samt med talrika ja, blandade med många nej, besvarats.

rats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Efter förmälan, att Kammaren egde att bestämma hvilketdera af de öfriga yrkandena skulle utgöra kontrapositionen vid den begärda voteringen, framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition derå, att bifall till punkten oförändrad skulle intagas i kontrapositionen vid den blifvande voteringen, hvartill svarades många nej, blandade med ja, och sedermera proposition derpå, att afslag å meranämnda punkt skulle utgöra kontrapositionens innehåll, då svaren utfölle med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Stats-Utskottets i 2:dra punkten af Utlåtandet N:o 36 gjorda hemställan med den förändring, att reservationsanslaget till durchmarchekostnader bestämmes till 27,000 R:dr, röstar

	Ja;
Den det ej vill, röstar	Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren Stats-Utskottets ifrågavarande hemställan.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 63.
Nej — 40.

3:dje punkten.

Mom. a.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag har för min del icke något emot, att ifrågavarande anslag uppföres på Femte Hufvudtiteln; men det är dess sammansläende med anslaget "till exercis för flottans bemanning", som jag anser vara mindre ändamålsenligt. Om man får sammanslå detta med nyssnämnda anslag, så kunde nyttan af det ifrågavarande anslaget komma att stadna vid den öfning, som erhålles här i skärgården, till föga fromma för det stora ändamål, som dermed är afsedt.

Jag anhåller därför, att detta anslag måtte vid förflyttningen från Handels- och Sjöfartsfonden få behålla den benämning, det förut haft och hvarunder det äfven i den Utlåtandet bifogade tabell inom linien är upptaget, så att det fortfarande må komma att heta: "för sjöexpeditioner till handelsns skyddande."

Grefve von Platen: Jag hemställer, om denna fråga kan anses vara af den vigt, att det är skäl att skilja sig från det förslag, som Utskottet framställt. Kammararens ledamöter torde erinra sig, att anslaget för exercis af flottans bemanning är deladt i två poster, af hvilka den ena afser öfningarne i skärgården och den andre sjöexpeditioner till handelns skyddande; och då behöfver man väl icke befara, att de medel, som äro ämnade till det sednare ändamålet, skola komma att användas till det förra. Jag får dessutom fasta uppmärksamhet derpå, att Andra Kammararen redan fattat beslut i öfverensstämmelse med Utskottets förslag, och jag hemställer då, om det kan vara skäl att för denna fråga ställa till en gemensam votering.

Jag kan för min del icke finna skäl härtill och får derfor yrka bifall till Utskottets förslag.

Grefve Mörner, C. G.: Uppllysningen om det beslut, som Andra Kammararen fattat, har ingalunda öfvertygat mig om det ändamålsenliga i att sammanslå de båda anslagen. Jag skulle med nöje hafva sett, att några värderikare upplysningar blifvit lemnade af den siste värde talaren, som eger en så stor sakkännedom. Just därför att på denna Hufvudtitel väl mycket slumpats med stora summor utan vederbörliga bestämmelser för deras användande, tror jag det vara nödvändigt, att, vid öfverflyttandet af ett anslag, sådant som detta, göra sådana stadganden, att det motsvarar sin egentliga bestämmelse. Det är nemligen icke meningen, att detta anslag skall öka anslaget till exercis för flottans bemanning, utan det skall användas till sjöexpeditioner för handelns skyddande, och för detta ändamål tror jag det kan vara fördelaktigt, att det får behålla sin gamla benämning.

Huru det förhöll sig med anslaget "till exercis för flottans bemanning" vid 1867 års slut, visar äfven förut återopade hufvudbok, och det kan vara intressant att meddela detta, då det är olika med den redogörelse, som förekommer i den af Kammararen redan afgjorda 1:sta punkten. Vid 1867 års slut balanserades till 1868 en behållning å detta anslag af 642,793 R:dr 12 öre. Dessutom fanns under en annan rubrik, nemligen å anslaget från Handels- och Sjöfartsfonden till expeditioner med flottans fartyg, en behållning af 467,623 R:dr 35 öre. Sammanslår man nu dessa belopp, så får man 1,100,000 R:dr och derutöfver. Att man under år 1868 skulle kunnat hinna att exercera bort hela detta belopp med en så obetydlig flotta, ja, knappt en tillstymmelse till flotta, som vi nu hafva, det är åtminstone för mig oförklarligt. Då Förvaltningen af sjöärendena hittills kunnat, utan olägenhet, på andra konti uppföra det anslag, som varit lemnadt till skyddande af handeln, särskildt för sig, så kan jag icke finna något hinder för att icke äfven fortfarande så skulle kunna ske, och får, för att så måtte blifva förhållandet, vidblifva mitt yrkande.

Herr Schartau: Jag ber att få ansluta mig till den åsigt, som Grefve Mörner uttalat. Det anslag, som nu är föreslaget att sammanslås med det "till exercis af flottans bemanning", har förut uteslutande varit afsedt för handelns skyddande; och blir det nu sammanslaget med nyssnämnda anslag, så skulle det kunna hända, att en vacker dag det

icke finnes något anslag för handelns skyddande. De penningar, som gå ut för öfning af flottans bemanning invid landets kuster, äro utan tvifvel väl använda; men icke uppfyller denna öfning det ändamål, man afsett med detta särskilda anslag för handelns skyddande. Följden af bristande tillgångar skulle väl blifva den, att Regeringen för handelns skyddande måste snart nog begära ett särskildt anslag, och jag tror icke, att vi böra fatta ett beslut, som kunde föranleda framläggandet af en sådan Proposition.

Grefve af Ugglas: I afseende å Stats-Utskottets förfarande i denna del får jag hänvisa till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående upphörandet af det till Handels- och Sjöfartsfonden å Rikstatsens Sjetta Hufvudtitel uppförda förslagsanslag, emot beviljande af erforderliga medel till vissa utaf Kongl. Maj:t å nämnda fond anvisade utgifter. Ibland dessa utgifter upptages under 4:de punkten: "ärligt anslag till expeditioner med Kongl. flottans fartyg, ej mindre till handelns skyddande än till öfning af örlogsflottans bemanning." Då Utskottet tillstyrkt bifall till detta förslag, ansåg sig Utskottet äfven skyldigt att uppföra öfverflyttningarne från Handels- och Sjöfartsfonden, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit. Detta är anledningen hvarföre Utskottet förfarit på detta sätt. Beträffande de af Grefve Mörner nyss anförda siffror, har jag ej annat svar att gifva, än att upprepa hvad jag redan sagt, eller att vid den granskning — och den har varit ganska noggrann — som Utskottet gjort, för att tillse huru stora öfverskott uppstått, så har Utskottet ofta och i synnerhet i fråga om detta anslags belopp funnit ovanligt höga siffror; men då Utskottet begärt särskilda upplysningar för att få veta, huru härmed förhölle sig, har man kommit underfund med, att bokföringssättet är sådant, att det upptager de verkliga utgifterna för året, utan afseende på om dessa utgifter äro på grund af anordningar i och för samma år eller för något annat år. Således, om man vill se ställningen för året, måste man från den behållning, som förefinnes den 31 December, afdraga hvad som återstår att betala för under föregående år gjorda men icke liqviderade anordningar, hvarigenom beloppet af öfverskotten betydligt reduceras.

Grefve Hamilton, Henning: Jag ber att få ansluta mig till Grefve Mörners åsigt. Jag bestrider visserligen icke, att Utskottet kan hafva haft anledning att, såsom skett, sammanföra de båda anslagen; men det hindrar icke Riksdagen att göra en annan fördelning af de anslag, som blifvit att tillgå genom Handels- och Sjöfartsfondens öfverflyttande, såvida Riksdagen finner sådant lämpligt. Hvad särskildt angår detta anslag, tror jag, att det dermed afsedda ändamålet är af stor vikt, både i anseende till flottans öfvande och handelns skyddande.

I det trontal, hvarmed Konungen vid denna riksdag helsade oss, omnämndes, att handelstraktater blifvit afslutade med Japan och Siam. Om dessa fördrag skola för oss medföra någon nytta, måste det väl ske icke derigenom, att Japaneserna komma hit, hvilket knappt är att förvänta, utan derigenom att från Sverige handel kommer att drivas

på det främmande landet. Med stöd af de berättelser man hört om tillståndet och osäkerheten i de omnämnda länderna, torde det kunna vara af ganska stor nytta, att ett Svenskt örlogsfartyg någon gång visar sig i deras farvatten; och på det detta anslag för handelns skydd icke må kunna tillgripas för exercisen med våra skärgårdsbåtar, utan användas till sitt egentliga ändamål, anhåller jag om bifall till Grefve Mörners förslag.

Grefve af Ugglas: Jag vill här icke tvista, huruvida det kan vara ändamålsenligt eller icke att fördela anslaget; men jag ber att ännu en gång få betona, att för Stats-Utskottet åtminstone har det varit regel, att, såvidt man å ena sidan skulle antaga det förslag, Kongl. Maj:t framställt i afseende å Handels- och Sjöfartsfonden, man å den andra vore skyldig att också antaga de vilkor, under hvilka förslaget af Kongl. Maj:t blifvit framställt. Detta har varit regeln för Stats-Utskottets handlingssätt, och då man nu måste böja sig under majoritetens beslut, hemställer jag till Herrarne, huruvida icke öfverflyttandet af fonden ovilkorligen måste medföra skyldigheten att härvid förhålla sig efter de vilkor, som Kongl. Maj:t för öfverlåtan- det fastställt.

Grefve Mörner, C. G.: Jag begär ej annat, än att, som den siste värde talaren yrkade, de vilkor må uppfyllas, under hvilka Kongl. Maj:t öfverlemnats Handels- och Sjöfartsfonden. Men Stats-Utskottet har i detta fall gått längre. I Kongl. Maj:ts Proposition heter det "årligt anslag till expeditioner med Kongl. flottans fartyg ej mindre till handelns skyddande än till öfning af örlogsflottans bemanning", och således är dess användande inskränkt till örlogsflottans bemanning. Men Utskottet har blandat ihop detta och i stället satt *flottans* bemanning i allmänhet, samt tagit bort den ena rubriken; och då man tagit bort den ena, kan man väl också taga bort den andra, och på detta sätt få hela anslaget att stadna i skärgården, hvilket väl dock ej kan vara meningen med detsamma.

Jag fortsätter mitt yrkande.

Friherre Beck-Friis: Som jag är förekommen af Grefve Mörner, ber jag blott att med honom få instämma.

Grefve Mörner, C. G.: På det man icke må kunna säga, att jag i någon mån afviker ifrån Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, anhåller jag, att titeln å anslaget måtte få upptagas ordagrant, sådan den förekommer i Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående upphörandet af det till Handels- och Sjöfartsfonden å Riksdagens Sjette Hufvudtitel uppförda förslagsanslag. Här står bland den långa förteckning på anslag, som ej vidare från Handels- och Sjöfartsfonden skulle utgå: "4:o) Årligt anslag till expeditioner med Kongl. flottans fartyg ej mindre till handelns skyddande än till öfning af örlogsflottans bemanning". Den korta rubrik, som förekommer i Stats-Utskottets förevarande betänkande, är densamma, som begagnas i Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående Statsverkets tillstånd och behof.

Grefve af Ugglas: Jag får endast bedja Grefve Mörner kasta en blick på den Stats-Utskottets förevarande Utlåtande vidfogade tabell. Han bör då icke kunna undgå att märka, att der står "för sjö-expeditioner till handelns skyddande 150,000 R:dr" inom linien. Det är således med full tydlighet i tabellen angifvet, för hvad ändamål dessa medel skola användas.

Grefve Mörner: Denna skilnad kommer att försvinna, då i kolumnen detta anslag är sammanfördt med det andra under den gemensamma rubriken "exercis af flottans bemanning," — 630,000 R:dr, hvilket kommer att i sin helhet uppföras i den stora slutliga tabellen öfver Riks-staten.

Herr Wærn: Äfven jag tror, att den särskilda rubriken för ifrågakvarande anslag kommer att försvinna, och ansluter mig derfore till Grefve Mörners åsigt.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Stats-Utskottets förevarande hemställan och dels af Grefve Mörner, att Kammaren, i enlighet med Utskottets förslag, skulle bevilja ett årligt anslag af 150,000 R:dr för sjö-expeditioner till handelns skyddande, men afslå Utskottets hemställan i öfrigt; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets merberörda hemställan, hvarvid svarades många nej jemte åtskilliga ja, och sedermera proposition på antagande af Grefve Mörners förslag, då svaren utföllö med många ja jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Mom. b.

Bifölls.

Mom. c.

Grefve Mörner, Carl Göran: Det är ej mot beviljandet af detta anslag, jag vill göra invändningar, utan mot den plats, som Utskottet anvisat detsamma. Efter mitt förmenande hör detta anslag till nästa rubrik, "*för handeln*", och bör ställas under lots- och fyrinrättningen, med hvilken det har närmaste gemenskap. Dessutom är detta anslag så otillräckligt, att vi, om det blir fristående, snart hafva att emotse framställning om förhöjning af detsamma. Kommer detta anslag deremot under rubriken lots- och fyrinrättningen, så finnas der så stora öfverskott, att, i mån som det blir nödigt, man derifrån kan erhålla hvad som brister i anslaget för lifräddnings-anstalterna, utan att behöfva begära särskildt förhöjdt anslag.

Jag anhåller om bifall till anslaget, men att det må nedflyttas under rubriken "*för handeln*".

Herr Wærn: Med anledning af den siste värde talarens yr-

kande får jag upplysa, att anslaget för lots- och fyrinrättningen icke får användas till det ändamål, han åsyftar, emedan det är ett reservationsanslag. Vore åter meningen, att anslaget för lifräddningsanstalten skulle *sammanslås* med det för lots- och fyrinrättningen, så torde denna fråga tariffva närmare utredning, än den här på stående fot kan erhålla, hvadan jag får yrka bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att i afseende å det förevarande momentet hade yrkats dels bifall till detsamma, och dels af *Grefve Mörner*, att Kammarén väl skulle bevilja det ifrågavarande anslaget, men dervid förklara, att detsamma borde å Hufvudtitelns stat nedflyttas från rubriken *diverse anslag* till rubriken *för handeln*; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till momentet och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Den vidare föredragningen af Utlåtandet uppskjöts till eftermiddagens sammanträde.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Tisdagen den 9 Mars 1869.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Upplästes en af Herr Lilliehöök ingifven motion, N:o 53, angående förändring af uppvärmnings- och luftvexlingsanstalterna i Första Kammarens samlingsal.

Hänvisades till Stats-Utskottet.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 36, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Femte Hufvudtitel.

4:de punkten.

Bifölls.

5:te punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: I afseende å den nu föredragna punkten önskar jag att få ställa några frågor till Stats-Utskottets ledamöter.

Bland de anslag, hvarom här är fråga, är äfven det till aflöningsstater vid sjöförsvarets stationer i Stockholm och Carlskrona samt depôt i Göteborg. Allt hvad till detta ändamål har användts är i staten utfördt under en enda summa. Då nu den förut varande Chefen för Sjöförsvars-departementet lemnat sin befattning, och den under hans tid varande Chefen för Kommando-expeditionen retirerat till Förvaltningen af sjöärendena, så förmodar jag, att organisationen af Flottans korpser är fulländad. Men det synes mig då åter hafva varit i sin ordning, att Stats-Utskottet, likasom för andra stater är brukligt, hade särskildt upptagit det för hvarje af dessa korpser använda belopp, så att man någorlunda hade kunnat se, hvad som för hvarje särskildt af ifrågavarande behof verkligen hade blifvit användt. Det är sagdt, att medlen blifvit använda till vårt sjöförsvär, men då jag går till statskalendern, så ser det ut, som om det vore lika mycket

till en pensionsinrättning, som dessa medel togos i anspråk. Det förekommer först Kongl. Maj:ts Flottas nya reservstat, så Kongl. Maj:ts Flottas indragningsstat, så Kongl. Maj:ts Flottas reservstat, så något som heter Kongl. Marin-ingenjörers-staten, hvilken, såsom vi veta, hör till den nya organisationen; sedermera förekommer något med öfverskrift: "på indragningsstat". Derunder upptages flottans f. d. konstruktions-korps, och derefter påträffar man två rubriker, nemligen maskinistofficerare och flottans mekaniska korps, hvilka jag icke vet, om de höra till den ifrågavarande indragnings- eller den aktiva staten; men att vi nu nalkas slutet på indragningsstaten sluter jag deraf, att härefter förekommer Kongl. Marinregementet, som, mig veterligen, ännu icke blifvit satt på indragningsstat. Sedermera förekommer slutligen Kongl. Maj:ts Flottas expektansstat. Det är icke så små summor, som utgå till en del af dessa statar. Flottans nya reservstat har ett årligt anslag af 220,793 R:dr 38 öre, efter hvad den stora utredning, som finnes bilagd Sjöförvaltningens räkenskaper, utvisar, till Flottans mekaniska korps är anslaget 15,058 R:dr, och till indragningsstaten, hvartill icke räknas de, som stå "på indragningsstat" och som förekomma under en särskild rubrik, 10,133 R:dr 33 öre. Hvad som återstår till flottans reservstat har det icke varit mig möjligt att i dessa räkenskaper igenfinna. På indragningsstat är Flottans f. d. konstruktionskorps, men då jag icke haft tillgång till Carlskrona stations räkenskaper, der aflöningen för denna korps hufvudsakligen torde förekomma, så har jag icke kunnat få någon upplysning om huru mycket, som åtgår till denna korps' aflöning. Flottans expektansstat är den äldsta, ty den är från år 1823. Då nu härtill kommer, att flottans personal pensioneras af amiralitets-krigsmanskassan, så är det ytterligare betydliga fonder, som användas för denna tjänstekorps' pensionering; och då nu jemväl företer sig den omständigheten att de pensioner, som tillgodokomma befälet vid flottan från amiralitets-krigsmanskassan, äro vida fördelaktigare än dem, som deras vederlikar vid arméen åtnjuta, så skulle det synas mig vara förtjent af Stats-Utskottets uppmärksamhet att åtminstone försöka utreda för oss, huru mycket af detta anslag till sjöförsvaret för närvarande utgår till pensioner, på det att vi må komma underfund med hvad det verkliga sjöförsvaret för närvarande kostar.

Med anledning af dessa erinringar anhåller jag, att punkten, åtminstone i hvad den rörer denna afdelning om aflöningar, måtte till Stats-Utskottets förnyade behandling och utredning återremitteras.

Herr Statsrådet Thulstrup: Med anledning af Herr Grefve Mörners erinringar torde jag få upplysa, att sjöförsvarets officers- och underofficerspersonals fördelning i "Kongl. flottan", "Skärgårdsartilleriet", "nya reservstaten" och "indragningsstaten" grundar sig på den organisation af bemälda personal, som blifvit af Kongl. Maj:t vid 1865 års riksdag meddelad och föreslagen samt af Rikets Ständer då till sina grunder godkänd. Så väl denna organisation som de grunder, hvarefter flottans befäls- och underbefälspersonal blifvit på dessa olika korpser fördelad, torde få antagas vara allmänt kända.

I sammanhang med nämnda organisation bestämdes äfven personalens aflöning, hvilken för en del platser fastställdes till något högre belopp än förut. Som tillgång likväl då icke fanns för aflöningens höjande till det nya eller s. k. normala beloppet, fastställdes vissa grunder, hvarefter denna förhöjning successive skulle tillvägbringas. De härtill erforderliga medlen skulle beredas dels genom afgang från reserv- och indragnings-staterna, dels genom ett för detta ändamål till Kongl. Maj:ts disposition af Rikets Ständer stältdt anslag. Denna löneroglering fortgår och kommer under ett ännu obestämdt antal år att fortsättas, intilldess den nya normalstaten vunnit full tillämpning. Den har för närvarande hunnit så långt, att flottans och skärgårdsartilleriets hela subaltern-officersgrad, med undantag af sex löjtnanter vid flottan, erhållit fulla löner efter den nya staten, hvaremot öfriga officersgrader endast erhålla en viss årligen stigande procent af de erforderliga lönefyllnaderna.

För sjöförsvarspersonalens ofvannämnda afdelningar uppgöras årligen specialstater, hvilka underställas Kongl. Maj:ts pröfning och fastställelse.

Grefve Mörner, C. G.: Jag erkänner, att jag icke haft tillfälle att återgå till 1865 års reglering, hvilken jag dock vill erinra mig var åtminstone till åtskilliga delar mycket obestämd, i thy att man öfverlemnade åt Regeringen de närmare anordningarne, hvilket var ett förtroendeotum, som gafs åt dåvarande Departementschefen, hvilken i det fallet kunde hafva anledning att nu se huru regleringen slagit sig ut. De benämningar t. ex. *skärgårdsartilleri* och *general*, som nu förekomma, undrar jag mycket, om de återfinnas på något ställe i det godkända förslaget. Jag tror att det är sednare, som dessa benämningar fått insteg. Huru långt den nya regleringen skulle gå tillbaka till den gamla arméens flotta var visserligen icke då bestämdt. Jag har haft tillfälle att se den nya uniformen, men sporrarne saknas ännu, ehuru de begagnades vid arméens flotta, om jag icke missminner mig. Men det ligger mindre vikt dervid, än att få veta hvad till ena eller andra ändamålet för närvarande utgår.

Det blef vid den nya regleringen fråga om en del af flottans tjänstemäns öfverflyttning ur aktivitet och till tjänstefrihet. Det var dock icke så lätt att på förhand bestämma, huru många, som skulle finna sig belätne med att underkasta sig en sådan öfverflyttning, hvarför ock en viss latitud måste bestämmas vid genomförandet af denna organisation. Dessa förhållanden voro då äfven antydda, men kunde så mycket mindre vara definitivt bestämda, som vi icke visste med hvad sorts materiel det der nya skärgårdsvapnet skulle få att röra sig. Det var först långt efter, som de nya handkraftsbåtarna, hvilka nu tyckas skola blifva ett hufvudredskap för nämnda artilleri, blefvo kända. Naturligtvis berodde behofvet af både befäl och trupp af den materiel, hvarmed man skulle röra sig. Nu måste väl ändock denna organisation vara hufvudsakligen bestämd, och då tyckes det mig vara tid på att Representationen finge en bild af huru den ser ut, för hvilket ändamål jag önskat och fortsätter mitt yrkande att en återremiss måtte beviljas.

Grefve von Platen: Jag ber Herrarne ursäkta mig, om jag tager till ordet för att besvara något af den framställning, som den siste värde talaren gjort. Jag beklagar, att han icke med den sakkännedom och noggrannhet, som man eljest är van att finna i alla hans yttranden, funnit lämpligt att äfven här gå till väga. Han förklarar sig antaga, att flottans organisation numera fullbordats, och det är rätt ledsamt att icke så förhåller sig, men för hvar och en som tagit närmare kännedom om dessa förhållanden och de upplysningar, som af Departements-chefen meddelats, kan det icke vara obekant, att det likväl icke är så.

Vidare har det anförts, att det icke skulle hafva varit bestämdt vid 1865 års riksdag hurudan organisationen skulle blifva, utan att Representationen öfverlemnade till dåvarande Departements-chefen att ordna densamma, såsom ett förtroendevotum. Ehuru smickrande detta skulle vara för dåvarande Departements-chefen, så får jag säga att, detta alldeles icke var fallet, ty Kongl. Maj:ts Proposition vid 1865 års riksdag innehöll hela förslaget till den organisation, som sedermera på grund af Rikets Ständers godkännande blef satt i verket; och såsom bevis på att man äfven hos den bästa kan finna misstag får jag nämna, att uti protokollet inför Hans Maj:t Konungen öfver sjöförsvarens ärenden den 16 September 1865 förekommer sid. 3: "att officerskorpserna vid Kongl. Skärgårds-artilleriet skall utgöras af:

- 1 Generalmajor,
- 2 Öfverstar,
- 5 Öfverstelöjtnanter,
- 9 Majorer,
- 22 Kapitener,
- 22 Löjtnanter och
- 15 Underlöjtnanter.

Hvad den värde talaren för resten menat med, att organisationen icke skulle vara bestämd eller verkställd i öfverensstämmelse med hvad då beslutats, kan jag sannerligen icke fatta, ty så vidt jag förstår och det beror på mig, har allt blifvit verkställt i fullkomlig öfverensstämmelse med de fattade besluten.

Departements-chefen har ganska riktigt upplyst att, om man önskar upplysningar angående lönerna, återfinnas de i de stater, som hvarje år insändas till Kongl. Maj:t. I dessa stater har man ock ganska riktigt gjort skilnad emellan ena eller andra klassen af de organisationer, som här förekomma. Att det är olika benämningar kommer sig dels deraf, att det så beslutades, dels ock af deras olika verkningsskrets. Jag trodde icke, att jag skulle behöfva upplysa någon om, att nu ifrågavarande organisation var byggd derpå, att man skulle hafva en befälspersonal, vida mindre talrik än förut, men hos hvilken man skulle kunna påräkna en större tjenstodglighet, och att följderna ovilkorligen deraf måste blifva, att en mängd af det gamla befälet fick öfverflyttas från det aktiva sjöförsvaret till en slags pensionsstat. Antalet af officerare nedsattes t. ex. icke mindre än från 180 till 120 och återstoden uppfördes på pensionsstat; och detta är tillkomsten af så väl indragnings- som reservstaten.

Jag har för öfrigt icke något särdeles af vigt att tillägga till hvad Departements-chefen nyss anförde, men jag ber dock att få hemställa till Grefve Mörner, huruvida det kan vara ändamålsenligt eller nödvändigt att återremittera frågan. Jag beklagar, att jag här vid lag framkommer med ett skäl, som jag på förmiddagen hört att Kammaren icke gillar, men som, då frågan icke är af större vigt, man likväl icke kan undgå att skänka en viss betydelse. Detta skäl är att frågan redan blifvit afgjord i Andra Kammaren, vid hvilket förhållande en återremiss icke skulle leda till något annat än tidsutdrägt. Jag tror, att det alltid varit vanligt att Utskottet, då dess Utlåtande gillats utaf hälften af Representationen, icke frångått sin förut uttalade mening. Jag ser icke heller, att i detta fall något skulle vinnas med en sådan åtgärd, ty enligt min öfvertygelse har Stats-Utskottet lemnat all den utredning, som den värde ledamoten nu kunnat önska.

Hade Herr Grefve Mörner önskat någon speciel utredning i denna fråga, hade den lämpligaste tiden för en framställning derom varit vid afåtandet till Utskottet af den Kongl. Propositionen, men huruvida det kan vara tillständigt att, sedan Utskottet behandlat frågan i sammanhang med andra frågor och skiljt sig vid densamma, återremittera den för att få en upplysning, som icke verkar på saken, utan endast tillfredsställer den värde ledamotens vetgirighet, det lemnar jag derhän.

Jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets förevarande framställning.

Herr Montgomery-Cederhjelm: För så vidt jag kunnat förstå Herr Grefve Mörners anmärkningar, gällde desamma tvänne saker; den första att aflöningsstaterna vid sjöförsvaret blifvit sammanförda till en summa, hvilket enligt hans tanke borde så förändras, att denna summa fördelades i flera poster, en för hvarje särskildt ändamål. Detta är ungefär samma anmärkning, som af den ärade talaren gjordes i fråga om anslaget till exercis för flottans manskap. För min del får jag säga, att jag anser det lämpligare, att anslagen uppföras på det nu föreslagna sättet, eller såsom förut skett vid anslagen under Femte Hufvudtiteln, emedan Departements-chefen derigenom får friare händer och kan uträtta mycket mera nyttigt, hvaremot det myckna parcellerandet af anslagen ovilkorligen leder till hinder för uträttandet af något gagneligt. Jag tror därför det icke vara skäl att ändra det nuvarande förhållandet vid det ifrågavarande anslaget.

I afseende på andra delen af frågan eller att Stats-Utskottet skulle lemna uppgift på huru öfvergångsstaten, som bestämts af Riksdagen, gestaltat sig, så får jag bekänna, att jag har samma åsigt som Grefve Mörner, eller att Utskottet borde lemna en sådan, för att, när man varit med om bisättningen af personalen, såsom jag kan kalla öfvergångsstaten, äfven vara med om begrafningen, det vill säga se huru organisationen utvecklar sig. Jag tror dock, att det var för kort tid sedan förändringen skedde, för att man ännu skall få några särdeles stora upplysningar. Vi skola komma ihåg, att denna förän-

dring egde rum år 1866, och att således icke mycket, värdt att upplysa, ännu inträffat.

Vid detta förhållande hemställer jag till Grefve Mörner, om det nu kan vara skäl att återremittera frågan, och om det icke vore bättre att under nästa riksdag vid remiss af då blifvande Kongl. Proposition fästa uppmärksamheten på dessa omständigheter.

Grefve Mörner, C. G.: Till en början ber jag att få förklara att, om jag yttrat något sådant, som att Departements-chefen icke skulle verkställt organisationen i öfverensstämmelse med det af Riksdagen godkända förslaget, så har jag uttryckt mig mycket illa, ty sådan var ingalunda min mening, och jag tror icke heller att jag sagt något dylikt. Hvad jag yttrade om den nya organisationens genomförande var endast, att jag trodde att dermed hunnits mycket långt, eftersom den öfverlemnats i andra händer, och jag visste med hvilket intresse förre Departements-chefen omfattat denna angelägenhet.

Jag har i skärgårds-artilleriets räkenskaper sett en interimstat för år 1867 och deruti funnit åtskilliga stater upptagna, som icke finnas i förslaget till den nya organisationen, och just derför hade jag trott, att det icke skulle varit otjenligt att äfven i afseende på dessa stater få några upplysningar, hvilket varit hvad jag åsyftat med mina erinringar, hvilka i öfrigt ganska riktigt uppfattats af den siste talaren. Om de skola leda till något i det skick, frågan nu är, lemna jag derhän; i alla fall tror och hoppas jag, att anmärkningarne komma att göra sin behöriga nytta, ty om icke frukten mognar genast, så blir den mogen till nästa år; och får jag nöja mig dermed.

För öfrigt har jag sett, att det icke är nog att endast se på den fastställda interimstaten, utan måste man äfven gå till åtskilliga andra räkenskaper, för att komma underfund med dels besparingarne på Hufvudtiteln och dels flottans underhållskostnad. Jag har här ett supplement, som belyser dessa frågor, men jag skall icke besvara Kammaren med att derur uppläsa siffrorna, utan ber blott få tillkännagifva, att jag är i tillfälle att framlägga dem, om så fordras.

Grefve von Platen: Jag ber endast att, med anledning af den siste talarens uttryckta förmodan, att den förändrade organisationen af sjöförsvaret skulle vara långt framskriden, få anmärka, att jag tror detta verkligen vara förhållandet. Efter hvad jag kan påminna mig, är det der vid lag icke något vidare som fattas, än att officersgraderna få till fullo tillträda de löner, hvaraf de enligt Rikets Ständers beslut skulle komma i fullt åtnjutande endast i den mån tillgångar bereddes genom afgang på annat håll. Jag kan icke fatta, huru det kan anses vara med någon svårighet förenadt att taga fullständig reda på löneregleringsförhållandena inom sjöförsvaret, endast man tager i betraktande, att de nuvarande staterna upptaga endast hvad dertill hörande personer för det närvarande uppbära i aflöning, och att dertill måste läggas, hvad de i en framtid, i den mån tillgångar kunna beredas, ytterligare skola komma i åtnjutande af. Denna operation är för öfrigt ganska enkel; och förutom nu anmärkta om-

ståndighet, tror jag ej att något för det närvarande återstår ofulländadt i afseende å organisationen.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels återremiss deraf; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition deraf, att Kammaren skulle bifalla punkten, dock med förbehåll om iakttagande af de förändringar i afseende å Hufvudtitelns anslag och slutsumma, som påkallades af Kammarens från Utskottets förslag afvikande beslut; och blef denna proposition med ja besvarad.

6:te punkten.

Grefve Hamilton, Henning: Visserligen är det långt ifrån mig att önska en förändring af hvad Utskottet föreslagit i den nu föredragna punkten eller begära en återremiss af densamma, men då vi hafva den tillfredsställelsen att här se Chefen för Sjöförsvarsdepartementet närvarande, skulle jag vara tacksam, om Kammaren af honom kunde erhålla några upplysningar, hvad med de ifrågasatta försöken afses, och om ej för oss tillräckliga upplysningar skulle kunna hemtas af de försök, som i andra länder blifvit anställda med kanoner af olika slag. Under loppet af några år har jag med uppmärksamhet följt dessa skjutförsök, som, efter hvad flera Kammarrens ledamöter torde hafva sig bekant mångenstädes utomlands skett i den aldri största skala, och jag vet knappast hvad man hos oss skulle vilja företaga sig, för att erhålla upplysningar, som ej kunde vinnas af de berättelser om nämnda försök, som dels blifvit allmängjorda i tryckta afhandlingar och dels inlemnats till Generalfälttygmästaren. Hvad jag egentligen afser med denna förfrågan, är en upplysning om vidden af kostnaderna för de skjutförsök man här ämnar anställa; ty i England hafva kostnaderna för dylika försök stigit till ett så högt belopp, att Sverige säkerligen med detsamma skulle kunna under flera år underhålla hela sin sjömagt. Vid betraktande derföre af de ofantliga kostnader, som på dylika försök blifvit nedlagda ej blott i England, såsom sagdt är, utan äfven i andra länder, exempelvis i Frankrike, befarar jag verkligen, att försöken härstädes icke skulle kunna företagas i så stor skala, att derigenom vunnes några upplysningar utöfver dem, som af erfarenheten i nämnda länder stå att erhålla, såvida icke härför skulle användas ett vida större belopp, än för ändamålet blifvit beviljadt. Jag vet visserligen, att besparingar å förut beviljade anslag för nämnda ändamål finnas i Riksgäldskontoret inestående, men dessa uppgå endast till ungefär 80,000 R:dr, en summa så obetydlig i jämförelse med hvad som erfordras för sådana försök, att jag ej kan anse medlen väl använda, om de skola disponeras på sätt som meningen tyckes vara; utan tror jag att det vore långt bättre att anslå dem för bestyckningen af våra monitorer.

Hvad som för närvarande egentligen utgör föremål för tvist, är huruvida man bör använda refflade eller slätborrade kanoner; och

hårom äro de stora nationerna ännu icke öfverens. Det som i öfrigt återstår att utröna är ej af den vigt, att man derföre bör uppskjuta tillverkningen af det erforderliga antalet kanoner, som, i händelse profskjutningen skulle föregå i sommar, ej kunde verkställas förrän nästa år, till följd hvaraf våra krigsfartygs bestyckande, som dock är hufvudsaken, skulle komma att fördröjas genom försök, om hvilkas lämplighet eller nödvändighet åtminstone jag för min del icke är öfvertygad.

Herr Statsrådet Thulstrup: De under innevarande år tillämnade försök, som omnämnas i det protokoll öfver sjöförvarsärenden, hvilket åtföljer Kongl. Maj:ts Proposition, afse egentligen anställandet af jembförelseskjutningar emellan åtskilliga slag af grofva kanoner, hvilka blifvit ifrågasatta att här användas. Såsom bekant är, hafva under den sednare tiden åsigterna varit mycket delade om företrädet emellan slätborrade och refflade grofva kanoner. Mycket omfattande och kostsamma jembförelseskjutningar med kanoner af båda dessa slag hafva blifvit anställda i England, Amerika och Frankrike, utan att resultatet likväl fullständigt kunnat skingra den här rådande tvekan, rörande hvilket af de många olika pröfvade kanonslagen, som i alla hänseenden skulle vara det lämpligaste att använda för bestyckningen af våra monitorer och skärgårdsartilleriets pansarfartyg. Valet häraf medför stort ansvar och kräfver den noggrannaste pröfning af de viktiga och dyra vapnen. Så kostsamma försök som de, hvilka egt rum i nämnda länder, kunna vi naturligtvis icke företaga, men då en del af den erfarenhet, som vunnits genom de utländska försöken, alltid kan här tillgodogöras, behöfva icke heller våra jembförelseförsök blifva af så omfattande beskaffenhet; hvaremot de för oss kunna blifva mera upplysande, då dervid inga andra kanoner och projektiler komma att pröfvas och jembföras, än de som anses böra hos oss komma i fråga att framdeles begagnas. Af de tvänne kanoner, hvarmed försöken först varit ämnade att anställas, utgör den ena en här förfärdigad gjutjernspjes, i det närmaste lika med de Amerikanska 12,⁸³ Svenska decimaltums slätborrade kanonerna, och den andra en refflad, bandad 9,⁶¹ tums kanon, konstruerad i Danmark och tillverkad vid Finspong. Denna kanon, som visat sig vara af en särdeles god beskaffenhet, företer naturligtvis olika egenskaper med dem, som utmärka den slätborrade. Emellan dessa begge kanoner har en jembförelse ansetts böra anställas till utrönande af deras relativa verkan mot pansarplåt. Pansartaflorna hafva hittills på många olika sätt varit konstruerade. Sedan åtskilliga förslag i detta hänseende här blifvit framställda, har man beslutat, att vid den blifvande försöksskjutningen använda en taffa af samma tjocklek och sammansättning som tornväggen å vår nyaste, nu under byggnad varande monitor.

Sedan beskaffenheten af de för skärgårdsartilleriets behof sedanast konstruerade pansarbåtar gifvit anledning att närmare taga i betraktande de fördelar, som användandet af kanoner med kammarladdning å dessa fartyg möjligen skulle medföra, har uppmärksamheten företrädesvis blifvit fästad vid de kanoner af detta slag, som

af Franska marinen begagnas och för sina goda egenskaper äro mycket värderade; och då en sådan pjäs, refflad och bandad, af omkring 8 tums kaliber ansetts komma att utgöra en lämplig bestyckning å nyssnämnda pansarbåtar, har blifvit bestämdt, att en dylik kanon vid jämförelseskjutningen äfven skall, jemte de andra, försökas. Slutligen har den sednaste tiden äfven blifvit ifrågasatt, huruvida icke en kanon af samma slag som den nyssnämnda, men af ännu större (något öfver 9 tums) kaliber, skulle vara lämplig såsom fästningspjäs — och möjligen äfven till bestyckning af monitorer. Beslut har med anledning häraf blifvit fattadt om tillverkning af en sådan kanon, hvilken äfven kommer att vid försöksskjutningen till sin verkan närmare pröfvas.

Vid försöken komma projektiler af olika form men af Svenskt jern eller stål att användas. Pansartaflan, hvars beskaffenhet nyss blifvit antydd, kommer att till största delen utgöras af Svensk och till någon mindre del af Engelsk plåt. Huru högt man än må uppskatta de utländska försöken och deras dyrköpta resultat, är jag likväl öfvertygad, att de nu ifrågasatta Svenska jämförelseskjutningarne med *i Sverige tillverkade kanoner, med Svenska projektiler* och mot hufvudsakligast *Svensk pansarplåt skola, med mycket mindre kostnad*, för oss medföra desto större direkt nytta, som de *endast* utföras med *sådana* kanoner och projektiler, som blifvit ifrågasatta *att här framdeles begagnas*.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

7:de punkten.

Bifölls.

8:de punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag vet ej, om det anslagsbelopp för ifrågavarande ändamål, som vid 1867 års slut fanns besparadt, numera blifvit anvisadt och till större eller mindre del användt. Meningen var då, att 10,000 R:dr skulle under år 1868 användas, men endast omkring en åttendedel deraf disponerades, så att vid 1868 års slut af nämnda summa återstodo 8,884 R:dr 70 öre såsom behållning. Då förutom detta åtskilliga andra anslag blifvit beviljade, af hvilka besparingar är ifrån år balanserats, så synes det mig vara skäl uti att tänka på, att de en gång ock böra användas. Vi hafva här ett anslagsbelopp af 80,000 R:dr för anskaffande af fyra grofva kanoner, men jag tror att för denna utgift något särskildt anslag icke skulle vara erforderligt, om man använder de besparingar som redan förefinnas å denna Hufvudtitel.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 3 och 5 dennes bordlagda Utlåtande N:o 37, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Sjette Hufvudtitel.

1:sta—5:te punkterna.

Biföllos.

6:te punkten.

Herr von Ehrenheim: Vid förra riksdagen var likasom nu förslag väckt om nedsättning i det för utförande af Rikets ekonomiska karteverk anvisade extra anslag, men detta förslag, ehuru understött af Stats-Utskottet, vann ej Riksdagens godkännande. Då samma skäl, hvilka vid förra riksdagen under den utförliga diskussionen anfördes till stöd för den åsigt, som äfven af Riksdagen gillades, fortfarande förefinnas, och då jag föreställer mig, att Första Kammaren icke ändrat sin tanke i detta ämne samt några förändrade förhållanden icke sedan förra riksdagen inträdt, hvilka skulle kunna föranleda en nedsättning i detta anslag, vågar jag vördsamt hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Hazelius: Då Stats-Utskottet för nedsättning af detta anslag ej anført andra skäl, än att de finansiella förhållandena påkalla minskning i utgifterna, hemställer jag, om det är lämpligt att, när Riksdagen under loppet af flera år anvisat det anslag, Kongl. Maj:t nu begärt, föranleda ett sådant afbrott i arbetena, som måste blifva en följd af anslagens nedsättning till hälften. Det är klart, att när ett arbete är uppgjort efter en viss plan och under förutsättningar, som man varit befogad att göra till följd af Riksdagens förut lemnade godkännande, en minskning i anslaget skall välla att planen rubbas, och rubbas ej blott så att följden blir ett mindre arbete, utan äfven att hela systemet för arbetets fortgång måste förändras. Då Riksdagen en gång godkänt detta karteverk och ansett det vara nyttigt och nödvändigt för jordbruksstatistiken, såsom det också i sanning är, kan det ingalunda vara följdriktigt att nu ifrågasätta anslagens nedprutning. Om man indroge detsamma helt och hållet, så handlade man åtminstone konsekvent; men så länge man vill, att arbetet skall fortgå och fortgå raskare än hitintills, ty man har verkligen klagat öfver dess långsamhet, så går det väl ej an att taga bort hälften af anslaget, hvilket nödvändigt måste föranleda, att arbetet komme att gå dubbelt långsammare än tillföre. Af nu anförda skäl får jag yrka afslag å Utskottets framställning och bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Medan jag har ordet, anhåller jag att få rätta ett misstag, hvar till en Andra Kammarens ledamot gjort sig skyldig genom en uppgift, som han meddelat uti sin vid Betänkandet fogade reservation. Han åberopar såsom skäl för sitt tillstyrkande af Kongl. Maj:ts förslag, att ifrågavarande karteverk blifvit beräknadt till underlag för
de

de geologiska och topografiska karteverken. Det rätta förhållandet i detta fall är dock ungefär motsatsen af hvad reservanten uppgifvit, ty då Topografiska korpserna utfört de triangelmätningar, som utgöra villkoret för tillförlitligheten af det ekonomiska karteverket, är det tydligt, att just den Topografiska korpsernas arbeten utgöra underlag för nämnda verk. Om sedermera Topografiska korpserna i utbyte erhåller det ekonomiska karteverkets stomkartor, så är det en framtida åtgärd. Jag ber att i sammanhang härmed få anmärka, att Topografiska korpserna har under loppet af åren 1867 och 1868 gjort triangelmätningar för ekonomiska karteverkets räkning, hvarför kostnaden utgjort 13,470 R:dr. Dessa mätningar komma att fortfara under loppet af detta och följande år, så att kostnaden därför torde uppgå till emellan 25,000 och 30,000 R:dr. Denna utgift har skett, innan ännu någon enda stomkarta blifvit till korpserna aflemnad. Visserligen har korpserna lemnat sitt biträde under den förhoppning, att de kartor, som med stöd af dessa mätningar blefve upprättade, skulle kunna af korpserna begagnas, men detta är dock något helt annat än hvad reservanten uppgifvit. Jag har anfört detta endast för att rätta det begångna misstaget.

Herr Arrhenius: I öfverensstämmelse med de åsigt, jag vid förra riksdagen uttalade rörande det ekonomiska karteverket, vågar jag nu begära ordet för att fästa uppmärksamheten derpå, att vid innevarande riksdag någon motion icke blifvit väckt, som afser en minskning i det vid förra riksdagen för nämnda verks fortsättning beviljade anslag. Med afseende härå och då sedan förra riksdagen inga förändrade förhållanden inträdt, torde det anslag, som då efter en ganska grundlig diskussion beviljades, framgent böra till oförändradt belopp utgå. Man må hafva hvilken åsigt man vill rörande ifrågasatt karteverk, så är det dock en sanning att det utgör det väsentliga grundlaget för möjligheten att få en jordbruksstatistik i vårt land. Då nu detta karteverk under en längre tid fortsatts och en del af arbetena för detsamma äro undångjorda, så vore det en verklig skada, om det nu skulle afbrytas. Om man beslutade sig för att inskränka anslaget till hälften af det belopp, hvarmed det nu utgår, så blefve naturligtvis följden den, att arbetet komme att gå så mycket saktare och dess fullbordan att fördröjas. Snarare synes det mig derföre vara skäl att öka anslaget än att minska det. Jag får emellertid anhålla, att Kammarkens måtte bifalla hvad Kongl. Maj:t åskat.

Friherre Silfversköld, Nils August: Man har förebrått Stats-Utskottet, att det gjort framställning om nedsättning i anslaget till det ekonomiska karteverket, utan att till stöd för denna framställning kunna åberopa andra än finansiella skäl. Utskottet hade dock vid förra riksdagen till följd af enskild motionärs framställning gjort hemställan om nedsättning i anslaget på andra skäl, som hade sin grund uti karteverkets beskaffenhet; men dessa skäl vunno ej då Riksdagens godkännande. Då, såsom här blifvit nämnt, ingen mo-

tion i ämnet vid denna riksdag blifvit väckt, så ansåg sig Utskottet denna gång böra betrakta frågan ur den finansiella synpunkten.

Då det, bland annat, åligger Stats-Utskottet att tillse, det nödiga indragningar och besparingar varda iakttagna, och då från vissa af Utskottets ledamöter en ständigt klagan höres öfver svårigheten att få staten att gå ihop, så ansåg majoriteten inom Utskottet, att här verkligen vore ett tillfälle, der indragning utan skada skulle kunna ske. helst karteverket, äfven om det fortfarande finge åtnjuta samma anslag som hittills, ändock icke på lång tid skulle kunna hinna afslutas. Om ett arbete, som erfordrar hundratal af år innan det kan blifva färdigt, afslutas på 100 eller 200 år, torde vara temligen likgiltigt. Nuvarande generation har i alla fall icke förhoppning att få se detsamma färdigt. Man har sagt, att detta karteverk vore af stor vikt, emedan detsamma vore ett hufvudvilkor för vår jordbruksstatistik. För min del betviflar jag, att detta karteverk kan vara af någon nytta för jordbruksstatistiken. Något hvar som känner till det ekonomiska karteverket, vet i huru liten skala detsamma är upprättadt, och man kan redan deraf finna, huru de beräkningar skola slå ut, som man på grund af detsamma uppgör. Läger man dertill, att det behöfves flera år för att få karteverket färdigt blott för ett enda län, så ser ej landet längre ut på det viset, när arbetet med ett län blifver färdigt, som när det börjades. Jag tror således, att jordbruksstatistiken skulle hafva vida större nytta af sammandragna beskrifningar än af detta kartverk, som visserligen kan sägas vara en ganska vacker illustration till jordbruksstatistiken, men ingenting vidare, enär dess uppgifter ej äro sådana, att man kan lita på dem, och detsamma således endast ger ett dunkelt begrepp om verkliga förhållandet, utan att innehålla några sanningar, på hvilka man kan bygga. Jag tror således, att Stats-Utskottet ej saknat skäl för den åsigten, att karteverket visserligen kan vara ganska roligt, men att det på det hela taget är en lyx; och när man nödgas spara, torde det vara skäl att göra början med lyxartiklar. Af dessa skäl får jag anhålla, att Kammarren behagade godkänna Utskottets förslag om anslagets nedsättning.

Grefve Mörner, Oscar: Då Stats-Utskottet vid förra riksdagen framkom med denna fråga, hade Utskottet ställt densamma på en helt annan grund. Då var det visserligen ock fråga om nedsättning, men tillika hemställde Utskottet, att detta anslag måtte beviljas endast för att få färdigt den del af kart-arbetet, som då var under handläggning, hvarefter anslaget skulle komma att upphöra. I detta låg åtminstone en tanke, som visserligen ej var välgörande och jemväl bekämpades såväl af mig som af flera andra talare; men det var i alla fall en plan och då kunde jag begripa, att Utskottet ansåg riktigt att anslaget nedsattes. Men hvad är det som Utskottet i år har att åberopa för sin framställning? Jo, endast Statens finansiella trångmål. Detta var lika stort i fjol. Jag gick då och hörde med häpnad talas om en statsbrist på den ena millionen efter den andra, och i år har jag ej hört talas om någon brist för Staten, och hvad enskilde individens finansiella betryck angår, lærer väl ej heller det vara sämre i år än i fjol. Dessutom händer det ej sällan, att då man vill hus-

hålla, man i stället misshushållar, och jag är verkligen rädd, att Stats-Utskottet i detta fall är på god väg att göra det. Ty har man en gång skaffat materialier och annat som för arbetet behöfves, för det samma uppställt en viss plan och anställt den personal, som behöfves för arbetets bedrivande, så kan det icke vara annat än misshushållning, om man kommer och säger, att arbetet nästa år skall bedrivas med ett mindre anslag än förut. Gud bevar oss från sådana ekonomer och finansierer, som icke lärt sig att ihärdighet är den bästa hushållning, hvaremot ett afbrott icke kan annat än skada. Om anledningen till anslaget nedsättande, såsom det blifvit sagdt, är att söka endast uti det närvarande finansiella trångmålet, så gifver denna omständighet anledning till det antagandet, att man ett annat år, när finanserna blifva bättre än i år, ånyo skulle bevilja samma anslag som förut. Ja, detta kan visserligen vara godt och väl, men då har man emellertid sprängt den nuvarande organisationen och afskedat en del af de personer, som dervid varit anställda och hvilka kanske icke kunna fås igen. Med ett ord, man har skadat verket för mera än den besparing af 20,000 R:dr man nu vill göra. Vidare har blifvit sagdt, att hela detta karteverk vore en lyx, men man kan väl icke kalla för lyx sådant som länder till att befrämja vetandet. Är då ingenting annat nödvändigt än att baka bröd? Bör man icke göra något äfven för att befrämja kunskaper och upplysning? Sådant kan jag åtminstone icke kalla för lyx. Man påstår också att det här karteverket går så långsamt, men går det, så går det åtminstone något, hvaremot om det afstadnar, så går det icke alls. Då dertill kommer, att dessa kartor, såsom man sagt och hvilket jag har all anledning tro vara sannt, verkligen tjena till underlag för det geologiska karteverket, jag vill ej säga äfven för det topografiska, så är det naturligt, att om man afbryter det ekonomiska karteverket, så måste man också afbryta det geologiska eller ock tillsätta särskilda kartografer för att verkställa de arbeten, som nu äro undangjorda genom det ekonomiska, och detta synes mig ej blifva någon vinst. Men det är ej nog, att dessa kartor äro nödiga till stomkartor för de geologiska; Statens agronomer hafva förklarat, att de varit af gagn för dem vid undersökningar för vattenaftappningar och dylika företag, och det lärer väl ej kunna bestridas, att ej dessa kartor, om de än icke äro fullt exakta, dock lända enskilde jordegare till gagn. Detta har åtminstone visat sig vara fallet i Upland, öfver hvilket landskap karteverket är afslutadt, och der flera jordegare förklarat sig hafva haft stor nytta af detsamma. Då vi i alla fall hållit på så länge, så tycker jag vi böra unna våra efterkommande att få se arbetet fullt afslutadt, äfven om vi sjelfva icke kunna allesammans under vår lifstid få något godt deraf. För min del får jag därför anhålla, att, med afslag å Utskottets hemställan, anslaget till detta karteverk måtte bestämmas till det belopp Kongl. Maj:t föreslagit.

Herr Lagerstråle: Den siste talaren har redan till besvarande upptagit de inkast, som blifvit gjorda emot detta anslags bibehållande till samma belopp som förut. Jag kan således hufvudsakligen inskränka mig till att instämma med Grefve Mörner. Men jag ber att

få meddela en närmare förklaring i anledning af hvad Herr Hazelius fann sig föranlåten att yttra med anledning af en detta betänkande bifogad reservation. Det står i denna reservation följande: "Emedan detta karteverk numera blifvit beräknadt till underlag för de "topografiska och geologiska karteverken, så torde besparingarne blifva "högst obetydliga i förhållande till den valuta, som för samtliga anslagen till kartarbeten erhållas. På grund häraf och då de ekonomiska och geologiska karteverken äro af större nytta än det topografiska, anhåller jag vördsamt, att Riksdagen måtte lemna bifall till Kongl. Maj:ts Proposition samt fördenskull anslå till Rikets ekonomiska karteverk enahanda belopp som förlidet år med 60,000 "R:dr R:mt." Det är onekligt, att det ekonomiska karteverket ej kan betraktas såsom underlag för det topografiska, emedan de triangelmätningar, som ligga till grund för det ekonomiska karteverket, verkställas af topografiska korpsen, hvars arbeten således i detta hänseende föregå det ekonomiska karteverkets, men de stomkartor, som upprättas för detta sednare, finnas alltid qvar och tjena sedermera till gagn för såväl de topografiska som geologiska karteverken, hvilka på grund af dessa stomkartor upprättas. En omständighet, som för närvarande mycket talar för de ekonomiska kartarbetenas bedrifvande i oförminskad skala, men äfven föranleder, att det topografiska karteverket ej kan under den närmaste framtiden få mycket till godo af det ekonomiska, är behovet att företrädesvis kartlägga de trakter, som skola af geologerna undersökas, hvarföre planen för det ekonomiska karteverket i främsta rummet måste afse att kartlägga de trakter, der geologerna skola framgå. Det bör deremot ej kunna vara till särdeles men, om man härigenom kommer att dröja med sådana kartor, som lämpa sig för topograferna, och det torde ej böra läggas det ekonomiska karteverket till last, att det först börjat med de arbeten, som skulle lemnas till geologiska karteverket, eftersom dessa trakter i alla fall förr eller sednare skola kartläggas, och de triangelmätningar som för sådant ändamål verkställas äro lika behöfliga för det topografiska som det ekonomiska karteverket.

Skulle man frånträda alla sådana företag, för hvilkas afslutande erfordras en längre följd af år, så skulle många påbörjade arbeten varit öfvergifna. Jag vill i sådant afseende åberopa afvittrings- och storskiftesverken, som fortgått en så lång följd af år och nu smänngom närma sig sin fullbordan. Skulle denna sats vid arbetenas början gjort sig gällande, så skulle man helt och hållet öfvergifvit tanken på dessa gagneliga arbeten, enär de naturligtvis ej kunnat verkställas annat än successive. Numera äro dock storskiftena och afvittringarne fullbordade i några län och i de öfriga närma de sig slutet. På samma sätt lærer det väl komma att gå med det ekonomiska karteverket, om det får bibehålla sitt anslag och bibehålla terrängen för sina undersökningar. På de skäl, jag nu haft äran anföra, anhåller jag att få förena mig med dem, som, med afslag å Utskottets förslag, anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Friherre Funck: Uti den hemstallan Stats-Utskottet här gjort, kan jag ej instämma. Då denna fråga vid förra riksdagen förekom

och samma nedsättning af Stats-Utskottet föreslogs, så var jag äfven då af den mening, att denna nedsättning ej vore lämplig. Jag har ej funnit någon anledning att fråntråda denna åsigt. Denna fråga genomdiskuterades så grundligt vid förra riksdagen, att Stats-Utskottet, som jag tror, saknat tillräcklig anledning eller rättare icke haft någon anledning alls att nu ånyo framkomma med denna nedsättning. Dess då gjorda förslag ogillades af begge Kamrarne, och det högre anslaget beviljades, och i år har ingen enskild motionär ens, såsom förra året, väckt fråga om anslagets nedsättning. Jag kan då ej förstå, hvarför Utskottet företog denna nedsättning. Man har visserligen sagt, att detta skett på grund af de finansiella förhållandena, men jag vill ej ens medgifva, att dessa, jemförda med fjolårets, äro af beskaffenhet att påkalla en sådan nedsättning. Utan att ingå i sjelfva saken, ber jag endast att få yttra några ord med afseende å den långa tid, som skulle åtgå innan arbetet hunne fullbordas. Enligt hvad vid sista riksdagen upplystes, har man beräknat, att, om det nuvarande anslaget oförändradt bibehålles det kommer att åtgå omkring 40 år, innan karteverket hinner blifva fullbordadt öfver hela landet. Detta är visserligen en lång tid, men den är ej längre än den som dylika karteverk erfordrat i andra länder. I Frankrike t. ex. börjades dessa arbeten 1808 och hunno icke afslutas förr än 1848. I Baijern börjades de likaledes 1808, men hade, sedan en kostnad af omkring 27,000,000 gulden blifvit å desamma nedlagda, ännu år 1860, såsom jag tror, icke hunnit fullbordas. I de flesta Europeiska länder har man ansett nödigt att förskaffa sig sådana karteverk. Om jag nämner Preussen och Österrike, så bevisar detta icke mycket, men äfven i Würtemberg, Sachsen, Belgien, Spanien, ja till och med Portugal, finnas sådana antingen färdiga eller under arbete. Då man talar om den långa tid, detta arbete kräfver och att, när det en gång blir färdigt, det till följd deraf ej skall komma att uppfylla alla de fordringar, man å ett sådant kan uppställa, så synes mig, att man bör betänka, att följden af anslagets nedsättning icke kan blifva annan, än att det kommer att draga ändå längre ut på tiden, innan arbetet hinner fulländas. Med ett ord, jag kan för min del icke finna annat än särdeles olämpligt att nu nedsätta detta anslag, och då härtill kommer, att Andra Kammaren redan bifallit Kongl. Maj:ts Proposition, så hemtar jag af denna omständighet ett ytterligare stöd för min anhållan om afslag å den af Utskottet förordade nedsättning.

Herr Arrhenius: Sedan jag begärde ordet, hafva trenne talare utvecklat frågan, så att jag lyckligtvis har mycket litet att tillägga. Jag ber endast att få erinra, att hvad man kan kalla statslyx beror på en olika uppfattning af föremålets beskaffenhet; men för mig är det klart, att ett föremål sådant som detta, hvilket afser att lära känna landets ekonomiska beskaffenhet och dess ekonomiska resurser, är af den natur att det ej kan komma under titeln af lyx. Vi skulle i sanning kunna skatta oss lyckliga, om vi icke hade något annat att hänföra till lyx än detta karteverk, som enligt mitt förmenande under inga omständigheter kan rubriceras under denna titel.

Refererande mig till de tre sista talarnes anföranden förnyar jag min anhållan om bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Friherre Silfversköld: Jag hade ej ämnat ytterligare trötta Kammaren, men som några anmärkingar hafva blifvit gjorda mot hvad jag förra gången yttrade, så anhåller jag att nu få besvara dem. Man har här förebrätt Stats-Utskottet, att då det vid förra riksdagen föreslog, att anslaget skulle upphöra, det nu endast tillstyrkt dess nedsättande. Anledningen dertill är, att Utskottet, då det såg, att den af detsamma vid förra riksdagen föreslagna nya plan för detta arbete och i sammanhang dermed gjorda hemställan, att anslaget måtte beviljas endast för ett år, icke vunno Riksdagens godkännande, nu icke egde någon anledning att återkomma till samma förslag. Vid denna riksdag åter har Utskottet utgått från finansiell synpunkt, d. v. s. sökt att åstadkomma en besparing och på denna grund föreslagit anslagets nedsättande; och detta har icke skett under förutsättning, att man skulle nedsätta anslaget det ena året och höja det ett annat år, ty detta medgifver jag hade varit stridande mot god och ordnad hushållning, utan meningen har varit att verket fortfarande skulle gå med ett lägre anslag. Ehuru en längre tid derigenom skulle komma att åtgå, kan jag icke finna detta komma att medföra någon egentlig skada, då arbetet i alla fall går så långsamt, att, när karteverket en gång blir färdigt, det måste vara fullkomligt antiqveradt. Man har påstått, att detsamma för Upland, hvilket landskap är det enda som hittills blifvit fullständigt afslutadt, skulle vara så oändligen upplysande. Jag har visserligen icke någon personlig erfarenhet i detta hänseende, men jag har vändt mig till jordegare derstädes, och dessa hafva förklarat, att de deraf ej kunde draga någon nytta. Man har slutligen förebrätt mig, att jag kallade karteverket för en lyx, och detta skulle jag visserligen icke hafva gjort, om jag, lika med föregående talare, ansett detsamma vara nyttigt för meddelande af kunskap om landet, men i betraktande af den lilla skala, hvarefter denna karta är upprättad, tror jag ej, att densamma lemnar en så fullständig åskådning af landet, att man derigenom kan inhemta någon kunskap om detsammas beskaffenhet, utan tror jag, att den endast är en illustration till vår landtbruksstatistik; och får jag på den grund vidblifva mitt yrkande om bifall till Utskottets förslag.

Friherre von Essen: Då man efterser hvilka belopp, som årligen utgå i vårt land för kart-arbeten, så finner man, att dessa i sanning icke äro ringa. Till Sjökartekontoret utgå årligen 60,000 R:dr. till afvittringsverket 183,000 R:dr, till Topografiska korpsens kart-arbeten 60,000 R:dr, till Sveriges geologiska undersökning 60,000 R:dr; till Landtmäterikontoret 95,000 R:dr, och slutligen har Kongl. Maj:t i sin Proposition för det ekonomiska karteverket ifrågasatt 66,000 R:dr, deraf 20,000 R:dr för arbetena i Norrbottens län. Man finner således, att den summa, som blifvit föreslagen att årligen utgå för våra karteverk, utgör icke mindre än 524,000 R:dr. Då ett så betydligt belopp årligen för detta ändamål utgått, har Stats-Utskottet ansett sig pligtigt att till följd af den närvarande finansiella ställningen

söka göra indragning på något af dessa anslag. Skälet åter hvarföre man hufvudsakligen vände sig till detta anslag var, att då det, till följd af arbetets vidlyftighet, i alla fall skulle komma att draga ut i 24 år, innan det hunne blifva färdigt, så ansåg man det vara af mindre vigt, om denna tid förlängdes med ett eller annat år. Man ansåg vidare, att, då afvittringsverket vore så långt framskridet, att detsamma kunde antagas blifva slut om några år, en del af det anslag, som dertill utgått, då kunde användas att forcera det här ifrågasvarande arbetet; att inkomsten genom försäljning af de ekonomiska kartorna skulle stiga, i samma mån allmänheten lärde känna dem och funno dem vara för sig nyttiga; samt att slutligen den besparing, som kunde uppkomma genom ekonomiska karteverkets förenande med Landtmäterikontoret, skulle blifva större än man väntat. På alla dessa skäl fann Utskottet sig befogadt att tillstyrka enahanda nedsättning i detta anslag som förra året. Då härtill kommer, att den del af detta karteverk som omfattar Norrbottens län kan antagas blifva färdig om 5 å 6 år, och man då kan tillägga det anslag af 20,000 R:dr, som till detsamma utgått till kart-arbetena inom det öfriga Riket, så kan det ej synas mig orätt att bifalla den af Stats-Utskottet föreslagna nedsättningen. Hvad det beträffar att Andra Kammaren redan afgjort denna fråga i enlighet med Kongl. Maj:ts Proposition, så ber jag att få upplysa, att detta skett efter votering och med endast en rösts majoritet, hvadan man derutaf icke torde kunna hemta något stöd för ett afslag å Utskottets hemställan. På nu anförda skäl får jag yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Bennich: Vid sista riksdagen, då denna fråga förevar, bekämpade jag efter mina krafter lifligt Stats-Utskottets yrkande, som äfven då gick ut på en nedsättning i denna angelägna utgiftspost, ehuru till följd af någon oförklarlig missuppfattning af protokollet synes, som om jag yrkat bifall till Stats-Utskottets förslag. Jag ber nu, att, jemte rättelse af denna missuppfattning, få förklara, att jag anser detta ekonomiska karteverk af en så utomordentlig vigt för vårt land, att en tillfällig förlägenhet i statskassan aldraminst på detta område bör föranleda till en besparing, som jag icke kan finna annat än i högsta grad olämplig; och får jag derföre anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Grefve Sparre, Eric: Då en ledamot af Stats-Utskottet har yttrat, att jordegare inom Upland skulle sagt, att detta karteverk visserligen kunde vara agreabelt, men att någon nytta af detsamma ej kunnat hemtas, så är jag, såsom äfven jordegare i Upland, i tillfälle att säga, att min erfarenhet är alldeles motsatt. Jag betvivlar, att det finnes någon aldrig så litet betydande jordegare i Upland, som icke redan lagt sig till dessa kartor och deraf dragit väsendtlig nytta. Det är af en ej ringa vigt att få se jordegorna sammanförda under sina olika kategorier, såsom här är fallet. Om ock ett misstag någon gång skett — och sådana äro nästan oundvikliga vid kompilering af ett sådant arbete som detta — så kan det väl ej derföre vara skäl att tillintetgöra hela saken; det kan endast vara en anled-

ning att tillse, det arbetet verkställes med större sorgfällighet och att de fel, som kunna förefinnas, rättas. Beträffande de anmärkningar, som blifvit framställda, så har det blifvit upplyst, att dessa äro af obetydlig vikt och ej några andra än sådana som kunna förekomma, utan att arbetets värde derigenom förringas. Med afseende å den lilla skala hvaruti kartorna äro affattade, och som man förmenat göra en fullkomlig precision omöjlig, så är jag i tillfälle att upplysa, att kartorna utarbetas i dubbelt så stor skala, som den i hvilken de utgifvas; konceptkartan uppgöres nemligen uti 20¹/₁₀₀:dels skala, men för att minska kostnaden tryckes den i 100¹/₁₀₀:dels skala. Om vi en gång få ett fastighetsbok-system infördt i vårt land, så tror jag att de ekonomiska kartorna, sådana de nu göras, komma att blifva ett högst viktigt utlag för detsamma. Man tycker att det är mycket att vi årligen utgifva 4 å 500,000 R:dr för våra karteverk, men så betryckt må väl Staten ej vara och Rikets finanser så dåliga, att vi ej kunna hafva råd att uppmäta vårt land, att söka skaffa oss upplysningar om dess naturliga beskaffenhet och lära oss känna hvad vi ega; — ja, jag går så långt, att jag vågar påstå, att ett land, som ej skaffar sig ett fullständigt karteverk, icke är långt framskridet i odling. Den värsta anmärkningen, som kan göras emot detta karteverk, är att det går långsamt, och att, innan det hinner blifva färdigt, landets beskaffenhet redan hunnit undergå åtskilliga förändringar. Det är sannt, och dessa förändringar äro en följd af den framskridande odlingen, men ej kan denna omständighet vara en giltig orsak att fördubbla tiden, inom hvilken arbetet kan blifva färdigt, och hvilket skulle blifva följderna af anslaget nedläggning till hälften. Då dessutom denna Kammare sistlidet år, efter långvarig diskussion, biföll detta anslag, och då det blifvit upplyst, att detsamma nu blifvit i Andra Kammaren bifallet, så kan jag ej förmoda annat, än att Första Kammaren, i konsekvens med sitt då fattade beslut, bestämmer anslaget till det af Kongl. Maj:t åskade beloppet; och derom vågar jag i ödmjukhet anhålla.

Herr Odelberg: Jag kan ej neka, att jag med en viss förundran läst Stats-Utskottets Utlåtande i denna punkt. Stats-Utskottet har nemligen denna riksdag, i likhet med den förra, föreslagit en nedläggning i det af Kongl. Maj:t begärda anslaget till Rikets ekonomiska karteverk, fastän begge Kamrarna vid förra riksdagen, emot Stats-Utskottets Utlåtande, beviljade hvad Kongl. Maj:t begärt, och fastän någon enskild motionär vid denna riksdag icke påyrkat nedläggning i anslaget till detta ytterst viktiga ändamål. Jag säger, att det är af yttersta vikt, ty att känna sin ekonomiska ställning, är nödvändigt för hvar och en, vare sig det är fråga om en enskild eller Staten.

Man anser för närvarande, att de statistiska arbetena, som pågå, äro af största vikt och intresse, enär man derigenom får kannedom om landets förmåga att producera, om dess areal i åker och äng o. s. v.; men huru är det möjligt, att dessa arbeten skola kunna fort sättas, om ej de ekonomiska karteverken föregått. Dessa äro nemli-

gen ej blott, såsom man här velat påstå, en illustration till de statistiska arbetena, utan en ovilkorlig grundval för desamma.

Man har, såsom skäl för anslaget nedsättande, åberopat, att en så lång tid skulle åtgå, innan detta karteverk blefve färdigt — jag har till och med hört emot detsamma anföras, att det ej blefve färdigt i vår tid. Men, mine Herrar, huru många arbeten finnas ej i en stat, hvarmed man i flera år måste sysselsätta sig. Det är naturligtvis ej möjligt att på en gång uppkalla alla de krafter, som behöfvas för att uppmäta ett helt land; med ett sådant arbete måste man hafva tålmod, och då man anser det nyttigt, bör man till detsamma snarare anslå större medel än göra inskränkningar, hvarigenom arbetet naturligtvis än ytterligare måste försenas.

Jag kan icke annat än på det högsta tillstyrka Kammarerna, att, med afslag å hvad Stats-Utskottet i denna punkt hemställt, bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet afåtna nådiga Proposition.

Herr Hazelius: För att besvara det inkast, som blifvit gjordt emot alla våra karteverks kostnad, hvilken skulle uppgå till omkring en half million, ber jag Kammarerna taga i betraktande, att den stora kostnaden icke har sin grund uti kartverken i och för sig sjelfve — det är nemligen intet öfverflöd på karteverk — utan i vårt lands naturliga beskaffenhet. Deri, mine Herrar, ligger hemligheten. Vore vårt land en liten park, såsom Seeland och Fyen, eller till och med en större park, såsom England, skulle arbetet kunna drivas i stor skala och snart blifva färdigt; men i vårt vidsträckta land kan arbetet ej gå fort, äfven med temligen stora anslag. Det är landets vidsträckthet, som naturligtvis orsakar, att många år måste förtlyta, innan arbetet blir färdigt. Således måste man betänka sig, innan man påbörjar ett sådant arbete. Bryr man sig icke om att skaffa sig kännedom om sitt land, anser man det likgiltigt huru det är beskaffadt, anser man en jordbruksstatistik ej förtjena de millioner den skulle kosta, är intresset för landets geologiska förhållanden ej så stort, att man anser det löna mödan derpå använda stora kostnader, enär det skulle dröja alltför länge, innan en geologisk karta blefve färdig, anser man på samma sätt, att, enär en topografisk karta öfver Sverige ej kan blifva färdig på 40 å 50 år, det icke kan vara skäl gifva något anslag härtill — nåväl! då bör man ej företaga sig sådana arbeten, utesluta vissa eller alla. Men om ett litet folk, bostätt i ett vidsträckt land, vill lära känna huru landet är beskaffadt i statsekonomiskt, i vetenskapligt-geologiskt, i fysiskt-geografiskt afseende, så bör man gifva anslag härtill, men icke det ena året ett litet och det andra ett stort anslag. Då är det rättare att säga: Vi hafva icke vidare tillfälle att gifva anslag härtill, ty att bestämma ett så litet anslag, att arbetet ej kan utföras efter den en gång uppgjorda planen, är med en klok hushållning ingalunda öfverensstämmande.

Detta har jag velat nämna såsom svar på den halfva millionen till våra karteverk; och jag har endast att tillägga, att det ingalunda har vållats af kartverken, att vårt land utgör omkring 8,000 geografiska kvadratmil.

Herr Nordenfelt: Då jag inom Stats-Utskottet biträdt detta förslag, torde det tillåtas mig att redogöra för mina skäl härtill.

Denna ekonomiska karta är, såsom jag förra Riksdagen närmare sökte utreda, endast en vacker illustration till jordbruksstatistiken, men dess ekonomiska nytta är, enligt mitt förmenande, alldeles ingen. Stomkartan i $\frac{1}{30000}$ är högst förtjenstfull och nyttig; de statistiska beräkningarne af arealen äro jemväl till stort gagn; men den sammandragna kartan i $\frac{1}{300000}$, hvilken tryckes och utlemnas till allmänheten, har, efter mitt förmenande, intet värde för jordbruksväsendet, ty der till är den för liten, emedan någon tillförlitlig arealberäkning ej kan göras på denna karta. Vill man veta något säkert, måste man gå upp på byrån och se konceptkartorna. För att vara endast en geografisk karta är den tryckta kartan för stor och ohandterlig; den är nämligen uppgjord häradsvis, och sålunda blott för ett län fördelad i flera lappar, i följd hvaraf man har svårt att få någon öfversigt öfver landet. Jag är derföre öfvertygad om, att graveringen och tryckningen af den ekonomiska kartan i $\frac{1}{300000}$ är öfverflödig, helst som man kort efter det denna karta utkommit, får först en geologisk i samma skala och sedan en topografisk karta i $\frac{1}{100000}$.

Om jag ser till hvad som blifvit utträttadt i Norrbotten, så finner jag, att man der gått till väga på ett mera praktiskt sätt, hvarföre man också öfver detta vidsträckta landskap med hälften så stort anslag snart har en fullständig karta, under det att de öfriga delarne af landet sakna sådana. Jag undantager likväl då Upland, som trenne särskilda gånger blifvit uppmätt och än flera gånger uppritadt. Denna karta öfver Norrbotten är uppgjord i $\frac{1}{100000}$:dels skala och upptager icke onödiga detaljer, hvarföre den ock gifver en bättre öfversigt öfver landet.

När jag således biträdt Stats-Utskottets förslag, har det skett i den förhoppning, att genom dess antagande planen för det ekonomiska kart-arbetet skulle komma att ändras, hvilket, såsom jag tror, skulle vara nyttigt för sjelfva saken och nödvändigt med afseende på de stora utgifter, som våra många karteverk kräfva.

Jag får på denna grund yrka bifall till hvad Utskottet i denna punkt föreslagit.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag har begärt ordet med anledning af den siste talarens yttrande. Mig förefaller det nemligen oriktigt att anslå 20,000 R:dr till Norrbotten, och endast en lika stor summa till hela det öfriga landet, hvilket naturligtvis derigenom skulle blifva stjufmoderligt behandladt. Att man deruppe i Norrbotten kan vara belåten med en karta af $\frac{1}{100000}$ storlek, anser jag ej vara besynnerligt, då man har ganska litet att skriva in på den kartan. Der man kan få gå många mil utan att påträffa en menskelig boning, behöfver man icke taga kartan i så stor skala.

Jag har varit i tillfälle att något följa användandet af de medel som blifvit till ifrågavarande karteverk anslagna, och då man vet, att större besparingar blifvit gjorda på anslaget till Norrbotten än på det till landet i öfrigt, tror jag för min del allt skäl förefinnes att

med afslag å Utskottets förslag, bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet aflåtna Proposition, hvilket jag påyrkar.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Stats-Utskottets förevarande hemställan och dels att Kammararen, med afslag å samma hemställan, för så vidt den skiljde sig från Kongl. Maj:ts nådiga framställning i ämnet, skulle bifalla samma framställning; gjordes först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, och sedermera proposition på afslag å samma hemställan i dess från Kongl. Maj:ts framställning afvikande del samt bifall till sistberörda framställning, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

7:de punkten.

Bifölls.

8:de punkten.

Herr Nisser: Stats-Utskottet har, i denna 8:de punkt, tillstyrkt, att för 1870 års omkostnader vid jernvägstrafiken skulle auvisas ett förslagsanslag af 4,300,000 R:dr, att af trafikmedlen direkte utgå.

Jag ber att i Kammararens minne få återkalla, att förra året, då Kongl. Maj:t framlade förslag till trafikens ordnande, detsamma, efter en lång och sakrik diskussion, blef af Riksdagen förkastadt. Detta skedde hufvudsakligen under den förutsättning och förhoppning, att betydliga besparingar i kostnaderna för denna trafik skulle kunna beredas. Sedan detta förslag blifvit förkastadt, framställdes förslag till en normal-löne-stat vid Statens jernvägstrafik, hvilket jemväl af Riksdagen afslogs. Om Riksdagen handlade klokt förra året, så vet jag ej, hvarföre Riksdagen icke skulle handla på samma sätt i år; och det så mycket heldre som af Stats-Utskottets utlåtande inhemtas, att vi hafva att förvänta nådig Proposition rörande grunderna för förvaltningen och särskildt för aflöningen af den vid trafiken anställda personal. När vi få ett sådant förslag, så kan jag sanneligen ej förstå, hvarföre vi på förhand skulle bestämma ett förslagsanslag och sedan ingå i en detaljerad pröfning af ett förslag i sin helhet. Finnes verkligen någon anledning härtill? Skulle den möjligen få sökas i ett ökad förtroende för Trafikstyrelsen och det sätt, hvarpå den handlat? Skulle ett sådant förtroende ega rum, vore det mycket glädjande för mig; men hvaraf kan detta vara föranledt? Det skulle förmodligen vara af den berättelse från Trafikstyrelsen, som vi fått emottaga. Men här af inhemtas, att utgifterna i förhållande till bruttoinkomsten för sista året ökats från cirka 59 $\frac{1}{2}$ procent till 60 $\frac{1}{2}$ procent, i stället för att minskas. På sidan 10 finnes bruttoinkomsten för år 1867 upptagen till 6,017,049 R:dr 8 öre, och om, såsom Trafikstyrelsen förklarar, utgifterna för drift och underhåll varit endast här ofvan nämnde 60 $\frac{1}{2}$ procent af bruttoinkomsten, vill det synas, som

skulle behållningen blifvit skäligen nöjaktig; men vi finna längre ned på nämnda sida, att den verkliga behållningen, som är för Riksgäldskontoret afsedd, utgör endast 1,068,581 R:dr 62 öre, och således knappt 18 procent af inkomsterna. Detta synes mig vara ett ytterligare skäl att icke bifalla Utskottets nu föredragna förslag; och då i alla händelser vi ju snart komma att få se och pröfva Kongl. Maj:ts förslag i sin helhet, anhåller jag, att punkten måtte blifva till Utskottet återremitterad.

Friherre Raab, Adam: Såsom den föregående talaren anmärkt, har Utskottet i sitt utlåtande antydtt, att vi hafva, under loppet af denna Riksdag, att förvänta en nådig Proposition rörande grunderna för förvaltningen och särskildt för aflöningen af den vid trafiken anställda personal; och den frågan måste man derföre ovilkorligen göra sig: af hvad anledning har Utskottet då skyndat sig, att, innan den Kongl. Propositionen hunnit ankomma, tillstyrka ett förslagsanslag för 1870 års omkostnader vid jernvägstrafiken, hvilket anslag dessutom är betydligt större än under föregående år? Man har så mycket större skäl att förundra sig öfver detta Utskottets åtgörande, som Utskottet vid förra Riksdagen uppsköt frågan om förslagsanslags beviljande i afvaktan på Kongl. Maj:ts nådiga Proposition med förslag till normalstat. Om vi vidare se på Stats-Utskottets utlåtande vid denna Riksdag, N:o 38, angående reglering af utgifterna under Sjunde Hufvudtiteln, så finna vi, att Utskottet uppskjutit frågan om utgifterna för Postverket, Tullverket och Skogsväsendet, enär angående dessa utgifter skulle, med anledning af Kongl. Maj:ts derom aflättna nådiga Propositioner, framdeles särskilda utlåtanden afgifvas. Under sådana förhållanden kan jag icke finna annat, än att Utskottet handlat inkonseqvent, då det framkommit med ifrågavarande förslag förr än sjelfva hufvudfrågan, den Kongl. Propositionen, blifvit behandlad. Skulle, emot förmodan, en sådan Proposition uteblifva, ligger dock i Utskottet en sådan mängd motioner rörande reglering af jernvägstrafiken, hvilka kräfva behandling af Utskottet, att man icke lærer sakna tillfälle att ingå i bepröfvande af dessa förhållanden.

På dessa skäl anhåller jag, att denna punkt måtte blifva till Utskottet återremitterad.

Friherre Silfversköld, Nils August: De två föregående talarne hafva beskyllt Utskottet för att hafva handlat utan nödig konseqvens, då det här framställt förslag om anvisande af förslagsanslag för omkostnaderna vid jernvägstrafiken, men sedan tillstyrkt att uppskjuta behandlingen af utgifterna för post- och tullstaterna samt Skogsväsendet, intilldess Kongl. Maj:ts Propositioner rörande dessa ämnen blifvit pröfvade.

Jag trodde, att den stora olikhet, som förefinnes emellan Statens jernvägstrafik, å ena, samt nyss omförmälda stater, å andra sidan, icke skulle kunnat undgå någon, som satt sig in uti detta ämne.

Hvad beträffar post- och tullstaterna, så innefatta de *till största delen* aflöningsstater, och Propositionen om skogsväsendet innefattar

endast aflöningsstater. För dem kan man således med visshet uppgöra en stat, hvilken kan i det närmaste på förhand bestämmas.

Hvad deremot anslag till Statens jernvägstrafik angår, så innefattas deri visserligen aflöningsstater, men öfriga omkostnader för jernvägstrafiken, hvilka äro de hufvudsakligaste, äro beroende af den rörelse, som finnes i landet. Dessa omkostnader i sin helhet måste man beräkna efter ett visst förhållande till bruttoinkomsten. Skulle man nu, med afseende på detta förslagsanslag, besluta att blott spara — detta är den enda grund, hvarifrån man utgår — så skulle det kunna hända, att, vid sista månaden af året, anslaget vore slut och trafiken måste inställas. Det har derföre förekommit Stats-Utskottet tydligt, att man borde bestämma omkostnaderna till en viss procent af den inkomst, Riksdagen redan beräknat utaf jernvägstrafiken; och på detta sätt har Utskottet kommit till samma belopp som det, hvilket återfinnes i den Kongl. Propositionen, eller 4,300,000 R:dr.

Jag kan ej finna, att Riksdagen häraf på minsta vis är förhindrad, att, om den vill, i de mest minutiösa detaljer pröfva förslaget om personalstaten. De öfriga utgifterna åter bör man, enligt mitt förmenande, sätta på förslag.

Under sådana förhållanden vet jag icke hvartill en återremiss skulle tjena; och jag får derföre yrka bifall till Utskottets utlåtande i denna punkt.

Herr Wærn: Jag är till största delen förekommen af Friherre Silfversköld och ber att endast få tillägga några ord.

Med anledning af den andre talarens yttrande, att genom Stats-Utskottets ifrågavarande förslag utgifterna för jernvägstrafiken skulle blifva betydligt förökade, vill jag erinra, att Utskottet ingalunda afsett att öka utgifterna. Dessa hafva endast blifvit *beräknade* till ett visst belopp, och orsaken, hvarföre man vid denna beräkning kommit till en högre siffra än förut, har varit den, att vid slutet af innevarande år förväntas en utsträckning af de färdiga banorna med omkring fyra mil, hvarigenom naturligtvis kostnaderna måste ökas. Det är för en verklig kännedom af Statsverkets ställning lämpligast att för förslagsanslag beräkna den siffra, hvartill det är mest sannolikt att anslagen i verkligheten skola uppgå. Beräknar man dem lägre, skola de dock alltid utgå med det belopp, som verkligen för ändamålet erfordras. När t. ex. Kammaren för några dagar sedan höjde anslaget till fångars vård och underhåll, så skedde detta, emedan man funnit den siffra, hvarmed detta anslag förut varit i staten uppförd, hafva under de sednare åren så betydligt öfverskridits. Hvad beträffar den inkomstens, hvartill Utskottet skulle gjort sig skyldigt, då det tillstyrkt detta förslagsanslag, men förklarar sig vilja, i sammanhang med Kongl. Maj:ts derom aflättna Propositioner, pröfva utgifterna för post-, tull- och skogsstaterna, så bör jag nämna, att det, med afseende på dessa, är fråga om bestämda anslagsbelopp, hvilka således ej kunna pröfvas utan i sammanhang med de Kongl. Propositionerna. Här åter gäller det att, efter de beräknade inkomsterna för jernvägstrafiken, approximativt beräkna utgifterna. Och genom bifall till det, på grund af denna beräkning, tillstyrkta förslagsanslag, hin-

dras icke, på sätt Friherre Silfversköld redan omförmält, Riksdagen i något afseende att i de minsta detaljer pröfva den aflöningsstat för jernvägstrafiken, som framdeles kommer att för Riksdagen framläggas.

På dessa grunder och med åberopande af de giltiga skäl, Kongl. Maj:t i sin Proposition framlagt för ifrågavarande anslags beräkning till den af Stats-Utskottet föreslagna siffra, anhåller jag om bifall till hvad Stats-Utskottet i denna punkt hemställt.

Herr von Ehrenheim: Jag är så fullständigt förekommen af de tvänne Stats-Utskottets ledamöter, hvilka, efter det jag begärde ordet, yttrat sig, att jag rörande sjelfva saken icke har något att tillägga. Jag ber endast få nämna, att Kongl. Maj:ts Proposition med förslag till utgiftsstat för Statens jernvägstrafik snart kommer att till Riksdagen öfverlemnas; och att, ehuru personalen vid de nu befintliga jernvägarne blifvit inskränkt, slutsumman likväl blifver större än fjolåret, hvartill orsaken till stor del är att söka uti den redan omförmälda omständigheten, att en ny bandel af omkring fyra mils längd kommer att öppnas, hvars trafikerande naturligtvis ökar utgifterna för det hela.

Jag tror derföre, att den af Kongl. Maj:t beräknade och af Stats-Utskottet tillstyrkta förslagsanslagssumman icke kommer att öfverstiga behofven, hvarföre ock Kammaren torde bifalla hvad Utskottet i denna punkt föreslagit.

Friherre Raab: Jag ber att få ännu yttra några ord. De Herrar ledamöter af Stats-Utskottet, som yrkat bifall till denna punkt hafva egentligen hållit sig till den omständigheten att frågan här gällde ett "förslagsanslag" och en "beräkning", samt att ett bifall till denna punkt icke skulle binda händerna på Representationen vid granskning af den aflöningsstat för jernvägstrafiken som blefve af Kongl. Maj:t framlagd. Men här är frågan om att göra en grundsats gällande, den nemligen att, för en grundligare beräkning af förslagsanslagets belopp, man icke bör bestämma detsamma annat än i sammanhang med aflöningsstatens fastställande, det vill säga sedan man sett, hvilka besparingar kunna derå göras. Man har äfven sagt, att det vore omöjligt att kunna bestämma på riksdalerstalet det anslag, som för 1870 kan vara för detta behof erforderligt, men jag ber eder, mine Herrar, betänka att samma förhållande eger rum med flera andra stater såsom t. ex. poststaten, der Representationen omöjligen kan på förhand säga, huru mycket postverket kan behöfva för att framskaffa sina fordon, eller huru mycket det får betala i skjutspenningar för sina diligenser o. s. v. Detta hindrar oss emellertid icke att behandla utgiftsstaterna för dessa verk i ett sammanhang.

Hvarföre skola vi då här handla annorlunda, än vi göra då frågan är om post-, tull- och skogsstaterna? Någon egentlig tidsförlust kan icke heller uppkomma, om vi afvakta resultatet af de utan tvivel allvarliga försök att iakttaga sparsamhet, som Stats-Utskottet kommer att göra vid granskningen af aflöningsstaten; och då den önskan om en på billigare sätt ordnad jernvägstrafik, som öfver allt

uttalats — bör föranleda Utskottet att tillse, om icke en förändrad organisation af denna del af förvaltningen skulle medföra väl behöfliga och kanske till beloppet icke så obetydliga besparingar — vare detta sagdt utan att jag härmed vill hafva riktat någon anklagelse emot Jernvägsstyrelsen för slöseri — synes det mig vara skäl att genom en återremiss hålla frågan om detta anslags belopp öppen. Man bör i det afseendet alltid komma sanningen närmare, då man har klart för sig, hurudan sjelfva organisationen kommer att blifva. Jag yrkar således återremiss, och detta så mycket heldre som, om kanhända Stats-Utskottets tid icke skulle räcka till att vid denna riksdag definitivt behandla aflöningsstaten, vi kunde för nästa statsregleringsperiod vara af vårt bifall till denna punkt bundne vid en anslagssumma, hvilken vid granskning af detaljerna inom denna förvaltningsgren kunde tåla nedsättningar i betydlig måtto.

Grefve Mörner, Carl Göran: Ut i det statsrådsprotokoll som är bilagdt Kongl. Maj:ts ifrågavarande Proposition, finnas upptagna dels ett förslag till aflöningsstat för jernvägstrafikens tjänstemän och betjening för år 1870, dels ock ett förslag till omkostnadsstat för Statens jernvägstrafik för samma år, hvilka båda förslag legat till grund för den af Departements-chefen uppgjorda beräkning öfver de utgifter, som för år 1870 kunde för jernvägstrafiken erfordras. Vid genomläsning af dessa stater finner man, bland annat, deri bibehållen en post, hvilken vid förra riksdagen mycket omtvistades, nemligen aflöningen för distriktschefer — befattningar som man just icke ville erkänna såsom nödvändiga, helst så många andra chefer finnas, som resa fritt på jernvägarne och kunna inspektera dem, samt det icke kan vara behöfligt, att cheferna bo på olika ställen, ty de resa nästan lika fort från Stockholm som från något annat ställe. Aflöningen för distriktscheferna har emellertid vållat en icke så obetydlig tillökning i kostnaderna för byråafdelningen emot hvad 1869 års stat upptager. Likaså äro utgifterna för maskin- och trafikafdelningarne ökade; för banafdelningen åter minskade, hvilket härrör af den ifrågasatta ändringen i bevaknings- och underhållssystemet, som antages komma att medföra en anseelig besparing i extra dagsverken för banans underhåll. Hvad Representationen kommer att säga om dessa stater är emellertid ännu osäkert.

För min del finner jag således att det alldeles icke brådskar med att nu i klump anslå en summa till ifrågavarande ändamål, i synnerhet som en utredning snart nog kan komma att vinnas med afseende å de verkliga behoven för Statens jernvägstrafik, utan anser jag klokare att för nästkommande år såsom förslagsanslag uppföra samma belopp som i detta års stat. Räcker det ej till, så är det ett förslagsanslag, som således kan öferskridas, men man har i sådant fall icke, genom att bestämma siffran högre, likasom tagit på hand att öka utgifterna.

Friherre Beck-Friis: Då det af Utskottet föreslagna anslag endast är ett förslagsanslag, och den detaljerade pröfningen af den aflöningsstat för Trafikstyrelsen, som enligt statsrådsprotokollet är att

från Kongl. Maj:t förvänta, icke är beroende på fastställande af den nu ifrågavarande anslagssumman, torde någon invändning häremot icke lämpligen kunna göras. Deremot är det af vigt att, då man bland Statens inkomster upptagit bruttoinkomsten af jernvägstrafiken och beräknat den ganska hög, man icke sätter siffran för utgifterna i och för trafiken alltför låg, och likaså är det af stor vigt, att man icke låter bestämmandet af denna siffra anstå i afvaktan på den utredning af aflöningsförhållandena vid jernvägstrafiken, som kommer att föranledas af den väntade Kongl. Propositionen, men troligtvis först ganska sent kan af Utskottet medhinnas, under det att man snart bör söka komma till klarhet om Riks-statens ställning. Att Utskottet här tillstyrkt hvad Kongl. Maj:t föreslagit härrör deraf, att några nya förhållanden sedan förra året icke, Utskottet veterligen, inträddt, hvarigenom behofven kunnat minskas. Att åter en förhöjning i föregående årets anslag skett med 157,000 R:dr torde hufvudsakligen hafva sin grund deri, att under nästa år fyra mil ny jernväg komma att för allmänheten öppnas. Jag tillstyrker således bifall till Utskottets förslag.

Grefve Hamilton, Henning: Då frågan om inkomstbetänkandet förevar, yrkades af en talare nedsättning i det belopp som var beräknadt såsom bruttoinkomst af jernvägarne. Jag yttrade mig då ej, och om jag gjort det skulle jag motsatt mig detta yrkande, enär jag tror, att bruttoinkomsten verkligen skall uppgå till det beräknade beloppet. Deremot befarar jag, att den nu ifrågavarande beräkningen är för låg, och att således nettoinkomsten icke kommer att uppgå till så stort belopp, som af Kongl. Maj:t och Stats-Utskottet antagits. Om jag således skulle framställa något ändringsyrkande, vore det att detta förslagsanslag skulle höjas, men då, såsom nämnt är, det är ett förslagsanslag och svårighet således aldrig kan uppstå att erhålla tillräckliga medel för trafikens besörjande, samt, efter det trafikmedlen numera ingå till Stats-kontoret, Finansministern eger tillfälle att närmare tillse hvad behofvet i detta afseende kräfver, vill jag ej motsätta mig Utskottets förslag, utan yrkar bifall dertill.

Herr von Ehrenheim: Jag skulle icke hafva ånyo begärt ordet för att yttra mig i detta ämne, såvida fråga endast varit om återremiss eller bifall till Utskottets förslag, men då en talare ifrågasatt, att anslaget icke skulle beräknas till högre siffra, än som i detta års stat är upptagen, måste jag motsätta mig ett sådant förslag, ty det är icke rätt att bestämma ett förslagsanslag så lågt, att man nästan med bestämdhet kan säga, att det kommer att utgå med ett högre belopp. För öfrigt vill jag fästa samma talares uppmärksamhet derpå, att fastställandet af detta förslagsanslag ingalunda utgör hinder för pröfning i detalj af Kongl. Maj:ts Proposition med förslag till aflöningsstater.

Grefve Mörner, C. G.: Jag kan, för min del, icke förstå, att den omständigheten, att man anvisar större utgifter, försäkrar om en större

större behållning, såsom en talare tycktes föreställa sig. Jag tror tvärtom, att ju mera jag spar, desto mera har jag i behåll. Jag ansluter mig till dem, som yrkat återremiss.

Grefve Sparre, Eric: Jag är af alldeles samma åsigt som Grefve Hamilton deri, att jag anser ett förslagsanslag, i synnerhet till ett ändamål sådant som jernvägstrafiken, hvilken måste skötas med den noggrannhet och omsorg, att någon skada eller fara för trafikanterna icke uppkommer, icke böra beräknas för lågt, men just derföre anser jag det vara särdeles angeläget att få se den väntade staten, innan jag beviljar någonting, på det jag må vara förvissad att detta förslagsanslag icke beräknas för lågt. Herrarne veta hvilken betydlig del af jernvägstrafikens slutsumma uppslukas af aflöningsstaten, som, enligt hvad jag vill minnas, för detta år uppgår till nära 2,000,000 R:dr. Redan vid förra riksdagen begärdes häri betydliga nedsättningar och jag hoppas och tror mig äfven veta att dessa fordringar blifvit i det väntade förslaget tillgodosedda. Tänk om vi nu kunde på den gamla aflöningsstaten göra en så betydlig nedsättning som 3 å 500,000 R:dr, — ja det är naturligtvis för mycket, men låtom oss tänka det — i sådant fall vore naturligtvis detta förslagsanslags belopp för stort och tålde vid en nedprutning. Skulle deremot erfarenheten hafva visat att de grunder voro oriktiga, på hvilka man vid förra riksdagen byggde sin underdåniga anhållan, att Kongl Maj:t ville taga i öfvervägande huruvida ej inskränkningen i de till Jernvägsstyrelsens behof upptagna summor kunde ega rum, och skulle t. ex. den nya jernväg, som nästa år kommer att öppnas, vålla förhöjning i aflöningsstaten utan att besparingar kunde ske i den gamla, så händer det, att detta anslag af 4,300,000 R:dr blir för litet. Med den nuvarande, mycket omtalade, betryckta ställningen för ögonen och då någon beräkning öfver behofven utan en sådan stat knappast är möjlig, anser jag det, med särskild hänsyn till hvad Utskottet föreslagit rörande post-, tull- och skogsstaterna, vara både konsekventare och förståndigare att afbida tiden och se till hvad som kan vara erforderligt, sedan den utlofvade staten till Stats-Utskottet inkommit och der undergått pröfning, på det att man icke måtte bevilja högre anslag än som är af behofvet påkalladt, och på det en någorlunda säker beräkning må kunna läggas till grund för Riksdagens beslut om förslagsanslagets belopp. Gör man icke på det sättet, utan vill genast bifalla denna punkt, riskerar man i mitt tycke att döma såsom den blinde om färgen. Jag får på dessa skäl instämma i yrkandet på återremiss.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels återremiss deraf; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren jemväl utföllo med många blandade ja och nej; hvarefter och sedan proposition på bifall till punkten förnyats samt med många så väl ja som nej besvarats

Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 8:de punkten i Stats-Utskottets Utlåtande N:o 37, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Sjette Hufvudtitel, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, återförvisar Kammaren berörda punkt.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 44;

Nej — 37.

9:de punkten.

Herr von Ehrenheim: Med afseende å den af Stats-Utskottet föreslagna nedsättning af ifrågavarande anslag, ber jag få erinra, att de anslag, som Kongl. Maj:t ifrågasatt, grunda sig på den stat för storskiftes- och afvittringsverket, som godkändes af 1865—1866 årens Riksdag. Att anslaget under år 1867 icke utfördes högre än till 97,000 R:dr, hade sin grund i de betydliga besparingar, som förefunnos, och enahanda förhållande föranledde att det för 1868 beräknades endast till 100,000 R:dr. De skäl för anslagets minskning 1870, som Stats-Utskottet anfört, äro, hvad först Vester-Norrand angår, att göromålen för derstädes anställde tvänne afvittringslandtmätare och styresman med 1869 års slut beräknats vara afslutade, utan att några omfattande arbeten derstädes för dem efter denna tids förlopp kunna påräknas. Detta är visserligen sannt, men härvid måste dock anmärkas, att dessa tjänstemän, som alla tre varit länge i tjänst, icke lämpligen kunna från sina förordnanden skiljas med mindre än att tillfälle yppar sig att på annat håll använda dem. Hvad Vesterbottens län beträffar, uppgifver Stats-Utskottet dess behof hafva utgjort år 1868 endast 52,931 R:dr 75 öre, men enligt från Konungens Befallningshafvande i detta län mig meddelad uppgift har för detta ändamål erfordrats en summa af icke mindre än 59,533 R:dr. Hvad Jemtland angår, så har der på flera år icke funnits någon styresman eller föredragande för afvittringsären, så att der har icke i detta afseende inträdt någon förändring, som kan åberopas såsom bevis för lämpligheten af nedsättning i det till detta län utgående belopp. Någon förändring har ej heller egt rum i Gefleborgs län, der en åldrig och sjuklig afvittringslandtmätare fortfarande uppbär det till detta län utgående belopp af 900 R:dr, enär han icke förrän 1871 är pensionsberättigad. Af dessa skäl och då för arbetets fortgång i samma utsträckning som hittills,

det af Kongl. Maj:t äskade anslag otvifvelaktigt måste anses erforderligt, får jag yrka afslag å Utskottets Betänkande i denna punkt och bifall till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition.

Herr Almquist, Erik Victor: Det har varit med särdeles tillfredsställelse, som jag af Utskottets Betänkande uti ifrågavarande punkt inhemtat att Utskottet icke ansett lämpligt att göra någon inskränkning i den plan för afvittringsverkets fortgång under år 1870, som redan är uppgjord och af vederbörande gillad, utan att Utskottet endast ansett att det af Kongl. Maj:t äskade belopp är högre än för arbetenas bedrivande efter den bestämda planen kan vara erforderligt. Utskottet har, hvad särskildt beträffar Vesterbottens län, inhemtat, att kostnaderna för afvittringsverket derstädes utgjort år 1867 54,969 R:dr 80 öre och år 1868 52,931 R:dr 75 öre, och på den grund tager Utskottet för gifvet, att det af Kongl. Maj:t för år 1870 äskade anslag af 68,000 R:dr för Vesterbotten är högre än som erfordras. För att emellertid lemna något litet bidrag till utredning af frågan, huruvida det af Kongl. Maj:t äskade anslagsbeloppet bör nedsättas, ber jag att få fästa uppmärksamheten på några ej ovigtiga sifferförhållanden. De kostnader som för afvittringsverket utgå, äro af två väsentligen olika slag. Det ena slaget omfattar utgifter för löner och reseersättningar till vid afvittringsverket anställda tjänstemän. Denna post uppgår för Vesterbotten till 47,600 R:dr. Det andra slaget af utgifter är arfvoden åt gode män och s. k. handtlangningskostnader, och därför äro de återstående 20,000 R:dr afsedda, hvarjente till expenser såsom papper, tryckningskostnad och dylikt. äro beräknade 400 R:dr. Skulle nu en nedsättning ske, kunde den naturligtvis endast drabba den sednare posten af 20,000 R:dr. Jag vill då meddela ett förhållande, hvaraf kan bedömas, huruvida en sådan inskränkning lämpligen kan göras. Enligt sistlidne Lördag mig tillhandakommet telegram uppgingo utgifterna af det sednare slaget — arfvoden till gode män och handtlangningskostnader — för år 1868 till 15,361 R:dr 4 öre och således blott till 4,639 R:dr mindre än det för år 1870 äskade anslaget till denna post; hvadan det af flera orsaker är att befara att hela det af Kongl. Maj:t för år 1870 föreslagna anslagsbeloppet, icke blott erfordras, utan till och med kommer att blifva otillräckligt. Så hafva t. ex. tre landtmätare under medlet af föregående år blifvit transporterade till Vesterbotten från Vester-Norrlands län — ehuru de i följd af flyttningen och andra orsaker endast varit i arbete en kortare tid af förra året. Under detta år och likaledes år 1870 kommer deremot den arbetande landtmäteristyrkan att vara förstärkt med dessa tre personer, hvilka naturligtvis vid sina arbeten behöfva handtlangare. Dertill kommer en annan omständighet, som för detta och nästkommande år lär taga ganska hårdt på anslaget till handtlangningskostnader. Jag förutskickar härvid den anmärkningen att behofvet af handtlangningsbiträden är väsentligen olika efter det arbetes beskaffenhet som är i fråga. Vid mätning och egogradering äro 3, 2, ja någon gång 1 handtlangare tillräckliga, då deremot vid lineupphuggningar och rågångsutstakningar behöfvas 10, 12, ja mången gång ännu flera medhjelpare. Nu inträf-

far just, att de arbeten, som under den närmaste tiden förestå, väsendtligen utgöras af rågångsutstakningar och lineupphuggningar. Under 1868 meddelades i tre socknar afvittringsutslag och till nästa sommar förestår sådant i en fjerde. Alla dessa arbeten äro af stor utsträckning och på grund häraf kommer behofvet af handtlångare att detta år och 1870 blifva betydligt större än förut. Detta är också skälet, hvarföre Konungens Befallningshafvande i länet för arbetenas jemna fortgång under 1870 begärt ett förökadt anslag, som säkerligen, långt ifrån att vara för högt tilltaget, snarare torde blifva för ändamålet otillräckligt. Vid sådant förhållande och då det icke kan vara Representationens önskan, att en brist i anslaget skall jemväl för 1870 uppstå, såsom förhållandet tyvärr var år 1867, då bristen uppgick till 4,000 R:dr, och såsom det är fara värdt att förhållandet skall blifva äfven i år, vid hvars slut man åtminstone icke kan påräkna någon besparing, får jag yrka afslag å förevarande punkt i Stats-Utskottets Betänkande och bifall till Kongl. Maj:ts nädiga Proposition.

Herr Asplund: Äfven jag ber att få lemna några upplysningar rörande afvittringsverket i Jemtland och tror jag mig derigenom kunna visa, att Stats-Utskottet, åtminstone hvad beträffar nämnda län, ej haft fullständig kännedom om verkliga förhållandena. Utskottet säger nemligen: "För provinsen Jemtland finnes uti 1869 års stat ej upptaget något arfvode för styresman eller föredragande af afvittringsärenden, antagligen af den anledning, att arbetena derstädes nalkas sitt slut. Sålunda torde en nedsättning i anslaget äfven för detta län kunna ega rum". Verkliga förhållandet är emellertid att någon styresman för afvittringsverket i Jemtland icke funnits sedan 1857, då denna befattning upphörde, och att något arfvode för särskild föredragande för afvittringsärendena derstädes icke blifvit utbetaldt sedan 1861. På 1830-talet fanns emellertid en afvittringsstyresman, som illa fullgjorde sina åligganden och detta hade till följd att en mängd rågångar, dels icke blefvo uppgångna, och dels fingo igenväxa, hvilket åter medfört den olägenhet, att enskilda skogsegare gjort afverkningar på kronoparkerna, utan att vederbörande uppsyningsmän kunnat kontrollera eller förhindra detta. Under sådana förhållanden är det naturligtvis af största vigt att dessa rågångar må blifva åter uppstakade och att, till detta ändamåls vinnande, afvittringsverket må kunna fortsättas, åtminstone i samma utsträckning som hittills, hvilket naturligtvis ej kan ske, om anslaget förminsкас. Jag förenar mig sålunda med dem, som yrkat afslag å Utskottets Betänkande och bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Ros: Jag anhåller att få meddela Kammaren den upplysning, att en del af utgifterna för afvittringsverket, nemligen sådana, som föranledas af kronoparkernas uppmätning och utstakning af mark åt de enskilda sågverken, hittills bestridts från skogsplanteringskassan. Nu kommer emellertid, enligt Kongl. Maj:ts nädiga Proposition, denna kassa att med nästkommande år ingå till Statsverket och följaktligen upphör naturligtvis den särskilda tillgång, som hittills

förefunnits för bestridande af nyssberörda utgifter, som i stället komma att drabba det nu ifrågavarande anslaget. Jag hemställer om det under sådana förhållanden kan vara skäl att med 20,000 R:dr nedsätta det af Kongl. Maj:t i denna punkt begärda extra anslaget. Jag yrkar afslag å Utskottets Betänkande och bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Wærn: På sätt Herr Statsrådet Ehrenheim redan omnämnt har det af Regeringen framlagda anslagsförslaget blifvit uppgjort med ledning af 1865 års utgiftsstat. General-landtmäteristyrelsen inkommer emellertid hvarje år till Kongl. Maj:t med förslag för nästföljande års utgiftsstat, och det förslag som sålunda blifvit ingifvet för år 1869 innehåller en ganska minutiös beräkning af de för samma år ifrågakommande utgifterna. Detta förslag, hvaraf Stats-Utskottet tagit kännedom, antyder uppenbart en minskning i anslagsbehovet. Det har visserligen blifvit sagdt, att förslaget tillika innehåller en framställning om anslagets bibehållande för år 1870 vid ungefärligen enahanda belopp som hittills. Men för att visa huru föga denna framställning synes vara af behovet påkallad, ber jag att få citera de af Landtmäteristyrelsen begagnade ordalagen. Styrelsen säger nemligen: "Beträffande härefter beloppet af de allmänna medel, som sannolikt erfordras till storskiftes- och afvittringsverken under år 1870, så, och emedan, på sätt ock af Styrelsens härmed afgifna underdåniga förslag till stat för nämnda verk under år 1869 kan inhemtas, ingen landtmätare kommer att under loppet af förstnämnda år uppflyttas från lägre till högre lönegrad, samt, så vidt nu kan bedömas, ej heller af annan anledning högre utgifter torde erfordras under samma år, än för år 1869 föreslagits, skulle det ifrågavarande beloppet utgöra, likasom för sistnämnda år, 184,900 R:dr. Men emedan det är antagligt, att detta belopp kommer att något förminskas genom besparingar i följd af inträffande vakanser inom storskiftes- och afvittrings-landtmätarekorpsen och, der särskilda omständigheter icke förekomma, sannolikt större delen af ofvannämnda behållning bör kunna reserveras till år 1870, så anser sig Styrelsen böra underdånigst hemställa, att af nästkommande Riksdag må till skiften och afvittringar i nåder äskas endast det på ordinarie Riksstaten uppförda, vanliga reservationsanslaget å 63,000 R:dr och derutöfver å extra stat 120,000 R:dr, tillsammans 183,000 R:dr".

Styrelsen har sålunda i afseende på det verkliga anslagsbehovet för år 1870 yttrat sig mycket negativt. Styrelsen har nemligen sagt, att utgifterna för 1870 sannolikt ej komma att öfverstiga utgifterna för år 1869. Det är sålunda utgiftsförslaget för år 1869 som vi böra taga till ledning för bedömande af 1870 års anslagsbehov. Men både Landtmäteristyrelsens förslag och de af vederbörande Konungens Befallningshafvande ingifna yttranden tyda på en framtida minskning i behovet. Sålunda säger Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Kopparbergs län, att utgifterna för 1870 ej böra komma att öfverstiga dem för 1869 och 1868. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Jemtlands län talar visserligen ej om utgifterna för 1870, men i det belopp af 7,405 R:dr 68 öre, hvartill utgifterna för 1869 blifvit be-

räknade, ingå 1,000 R:dr som utgöra ersättning till gode män och handtlangare för under år 1868 lemnadt biträde; hvarförutan Konungens Befallningshafvande yttrar, att det för 1869 beräknade utgiftsbeloppet väl vore högre än anslaget för samma år, men att sådant föranledts deraf att arbetena ansågos böra forceras i ändamål att snart kunna bringa afvittringsverket till slut. Det är sålunda antagligt, att dessa arbeten skola till en del vara afslutade innan 1869 års slut. I Vester-Norrlands län har Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anhållit, att de derstädes anställda afvittringstjenstemän måtte bibehållas till 1869 års slut, efter hvilken tid åtminstone tvänne af dem synas ej vidare behöfva användas, enär mätningarne och utstakningarne i Södra Ångermanland blifva afslutade med detta år. I Norrbottens län hafva utgifterna till gode män och handtlangare upptagits till 20,000 R:dr, ehuru det upplysts, att enahanda utgifter för år 1868 uppgått till endast 9,500 R:dr. För öfrigt har för 51 i Kopparbergs, Vesterbottens och Norrbottens län anställda landtmätare beräknats ersättning för öfverarbete efter 400 R:dr för hvarje landtmätare. En sådan ersättning skulle möjligen kunna ifrågakomma, om arbetena vore i sitt flor. Men då de nu flerestädes ligga nästan alldeles nere, så synes det vara alldeles för högt tilltaget, då man multiplicerat landtmätarnes antal med 400 R:dr, eller med det högsta belopp, hvartill ersättning för öfverarbete finnes upptaget i 1865 års stat.

På grund af de förhållanden jag nu haft äran antyda, och då man vid jämförelse mellan 1866 och 1869 årens aflöningsstater finner den sednare större, ehuru man säger sig hafva lagt den förra staten till grund för sina beräkningar, hvilken olikhet derföre torde kunna utjemnas, tror jag, att de 100,000 R:dr, som blifvit föreslagna att utgå såsom extra anslag, skola, tillsammans med det ordinarie anslaget, 63,000 R:dr, lemna full tillgång till bestridande af utgifterna för skiftes- och afvittringsverket under år 1870, och yrkar jag sålunda bifall till Stats-Utskottets förslag.

Friherre Raab, Adam: Vid beviljandet af hvarje anslag bör naturligtvis Representationen söka göra för sig klart, huruvida den dermed åsyftade nyttan verkligen kan vinnas. Jag är emellertid tveksam huruvida detta är förhållandet med hänseende till det anslag, som nu är i fråga. Jag har nemligen hos Herrar Landshöfdingar från de norra länen gjort förfrågningar om det gagn, som man hemtat af hittills verkställda afvittringsarbeten, och jag har blifvit underrättad, bland annat, att i en socken, som nyligen blifvit afvittrad, Kronan derigenom erhållit 96 särskilda skogslotter, som lära uppgå till en sammanlagd areal af 113,000 tunnland. Dessa 96 skogslotter ligga emellertid ej tillsammans, utan äro spridda på olika håll inom socknen samt skiljda genom mellanliggande hemmansdelar. Under sådana förhållanden måste det naturligtvis för jägeribetjeningen vara förenadt med stora svårigheter att utöfva uppsigt öfver dessa skogslotter, och jag tror för min del att de penningar, som användts för dessa afvittringar, skulle kunnat medföra ett större gagn, om de användts till inköpande af några de mellanliggande hemmansdelarne, då

Kronan erhållit en måhända mindre, men sammanhängande areal. Detta hade naturligtvis medfört den fördel, att dessa kronoparker lättare kunnat skyddas mot skogsafverkningar, som nu svårigen kunna helt och hållet förhindras, då de särskilda skogslotterna äro skiljda af mellanliggande hemmansdelar. Jag föreställer mig, att Chefen för Skogsstyrelsen känner det förhållande jag nu antydt, och möjligen torde han vara i tillfälle att lemna sådana upplysningar om det gagn som det för Staten medför att ega sådana skiljda skogslotter, att han derigenom kan trankilisera både mig och de af Kammarens öfrige ledamöter, som lika med mig kunna i detta afseende hysa någon tvekan. Skulle jag åter icke kunna blifva upplyst, att jag misstagit mig i min uppfattning af saken, så måste jag vidhålla min nu uttalade åsigt om det ringa gagn, som dessa kostnader för Staten medföra; och då jag föredrager att af två onda ting välja det minsta, så måste jag i så fall rösta för det af Stats-Utskottet föreslagna lägre anslagsbeloppet.

Herr Almqvist, E. V.: Jag har begärt ordet för att söka vederlägga några yttranden af de näst föregående talarne. Herr Wærn har förmenat, att afvittringskostnaderna för 1870 böra blifva lägre än enahanda kostnader för 1869, bland annat af de skäl, att arbetena i Södra Ångermanland komma att afslutas under sistnämnda år, på grund hvaraf han antagit, att aflöningen till de derstädes använda landtmätarne skall kunna för år 1870 besparas. Det är emellertid föga antagligt, att någon större besparing af detta skäl kan uppstå, ty när afvittringarne i Södra Ångermanland blifva afslutade, komma förmodligen de derstädes använda landtmätarne att förflyttas till annat län, på sätt förut skett i liknande fall, och då komma naturligtvis kostnaderna ej blott för dessa tjenstemäns aflöning utan äfven för de dem biträdande gode männen och handtlangarne att fortfarande utgå.

Samme talare yttrade, att i 1869 års utgiftsförslag beräknats ersättning för öfverarbete åt 51 landtmätare efter 400 R:dr för hvarje och han ansåg att då sådant arbete sannolikt ej skulle kunna ifrågakomma, så borde man kunna bespara större delen af detta belopp. Jag ber emellertid få erinra, att, enligt Kongl. Maj:ts nådiga föreskrifter, skall aflöningen till afvittringstjenstemännen utgå till en del med bestämdt belopp och till återstående delen såsom ersättning för öfverarbete. Denna sednare ersättning, som står i förhållande till arbetsprodukten, utgör naturligtvis en nyttig eggelse till flit och ihärdighet. Erfarenheten har också visat, att ifrågavarande tjenstemän, för att komma i åtnjutande af denna ersättning, verkställt ända till 5 å 6 gånger mera arbete, än som verkställdes under den tid, då en sådan ersättning ännu icke var dem medgifven. Åtminstone i Westerbotten hafva alla landtmätarne under sednare åren genom verkställande af öfverarbete förvärfvat sig rätt till sådan ersättning, hvilken för flera af dem uppgått till högre belopp, än som nu blifvit beräknadt.

Samme talare har vidare anmärkt, att aflöningsstaten för 1866 var betydligt lägre, än den som nu beräknats. Detta kommer sig deraf, att sedan den tiden åtskilliga landtmätare blifvit uppflyttade i högre lönegrad. Enligt gällande föreskrifter hafva nemligen dessa

tjenstemän rätt att efter 10 års tjenstgöring blifva uppflyttade i högre lönegrad, det vill säga från 1,500 till 2,000 R:dr. Då 1866 de flesta landtmätarne befunno sig i lägre lönegraden, men sedermera åtskillige af dem uppflyttats i den högre, så har naturligtvis detta åstadkommit en motsvarande förhöjning i aflöningsstaten.

Den siste talaren ifrågasatte huruvida afvittringar e för Staten medföra något verkligt gagn. Jag tror för min del, att det gagn de medföra är synnerligen stort. Först och främst skiljes genom afvittringarne Statens mark från de enskildes, hvarigenom Kronan får veta, hvilken mark som kan användas för dess ändamål. Först härigenom blir det möjligt att införa en ordnad vård om kronoskogarne och att förhindra de enskildes afverkningar å desamma. Vidare befordras genom afvittringarne äfven befolkningens välmåga. Ty den enskilde hemmanssegaren, som måhända har skogslotter på $\frac{1}{2}$ eller 1 mils afstånd från sitt hemman, kan, innan afvittring egt rum, ej veta huruvida han icke om några år skall nödgas afträda dessa skogslotter i utbyte mot andra, och under sådana förhållanden har han naturligtvis ej något intresse af att taga ordentlig vård om desamma. Slutligen kan en ordentlig skattläggning verkställas först i sammanhang med afvittringen, och denna skattläggning leder vanligen till hemmantalets förhöjande, hvarigenom Staten tillskyndas en ökad inkomst. Sålunda hafva t. ex. inom Vesterbottens län de sednare årens afvittringar åstadkommit en tillökning af 97 hela mantal med thy åtföljande förhöjning af 9,443 R:dr i grundräntor och 4,795 kubikfot i kronotionespanmål. Af alla dessa skäl anser jag, att afvittringarne medföra det största gagn. Hvad beträffar det af samme talare anförda exemplet af en socken, der Kronan genom afvittringarne kommit i besittning af 96 särskilda jordlotter, så ber jag få erinra, att de mellanliggande hemmansdelar, till hvilkas inköpande talaren ansett de för afvittringarne använda penningarne bättre kunnat användas, ej gerna kunnat af Staten inlösas, innan afvittringen försiggätt och kronoparkernas gränser derigenom blifvit bestämda. För den, som är någorlunda bekant med dessa förhållanden, måste nyttan af afvittringarne ligga i öppen dag. På grund af hvad jag nu haft äran anförda får jag anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Friherre Beck-Friis: Ehuru jag nästan vore färdig att instämma i det misstroende till anslagets gagnelighet i det stora hela, som af en föregående talare blifvit uttryckt, så är det likväl icke detta som i frågan varit det för mig bestämmande. Jag tror nemligen, att det af både Kongl. Maj:ts Proposition och de till Stats-Utskottet lemnade upplysningar tydligen framgår, att en del af afvittringsarbetena blifva fulländade med år 1869, och att de återstående mycket väl böra kunna med tillräcklig kraft bedrivas, äfven om det begärda anslaget minskas med 20,000 R:dr. Herr Wærn har redan framhållit de besparingar, som i detta hänseende böra kunna göras, och jag vill ej trötta Kammaren med en ytterligare redogörelse i samma syfte. Det har visserligen blifvit föreslaget, att de landtmätare, som för närvarande äro sysselsatte i Södra Angermanland, skola, då afvittringen derstädes blifvit fullbordad, användas i ett annat län för att derstä-

des dels utstaka rågångar mellan Kronans och enskildes marker och dels uppgå äldre, igenvuxna rågångar. En sådan forcering af arbetena genom tjänstemännens förflyttande från det ena länet till det andra skulle dock svårligen kunna ske utan rubbning af de ursprungligen uppgjorda arbetsplanerna och jag anser densamma ej nödvändig, eftersom i alla händelser någon fara för Kronan ej bör kunna uppstå deraf, att afvittringen fullbordas först å den tid och i den ordning, som ursprungligen afsetts. Då detta mycket väl bör kunna ske, äfven om det nu begärda anslaget minskas med 20,000 R:dr, så får jag för min del yrka bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Herr Ros: På samma gång jag till alla delar instämmer i de åsikter, som af Herr Almquist nyss blifvit uttalade, ber jag att i afseende å de af Friherre Raab åsyftade kronoparker få meddela den upplysning, att, innan dessa parker af Kronan öfvertogos, blefvo desamma vederbörligen undersökta, hvarefter hos Kongl. Maj:t hemställdes, om de borde för Kronans räkning bibehållas eller icke. Kongl. Skogsstyrelsen tillstyrkte deras bibehållande, hvilket också af Kongl. Maj:t beslöts. För öfrigt äro icke alla dessa 96 parker sins emellan åtskiljda, utan utgöra tvärtom till större delen en enda sammanhängande park, ehuru de på kartan äro utmärkta med särskilda nummer. I samma socken finnas ytterligare, om jag minnes rätt, 13 eller 15 särskilda skogslotter, som jemväl vid afvittringen tillföllö Kronan, och om hvilkas bibehållande äfvenledes gjordes underdånig hemställan hos Kongl. Maj:t; men då dessa skogslotter befunnos alltför afskiljda från de öfriga, så ansåg Skogsstyrelsen sig böra tillstyrka, att desamma måtte få disponeras för andra ändamål, och äro de numera öfverlemnade mot ökeskatt till närbelägna hemman.

Hvad beträffar nyttan af de för Kronans räkning behållna 96 skogslotter, så hoppas jag, att den skall blifva åtminstone i en framtid ganska stor, och dessutom är bevakningen af dessa kronoparker ej synnerligen dyr. Den bestrides nemligen af 5 skogsuppsyningsmän. Jag har endast velat meddela denna upplysning, under det jag för öfrigt vidblifver mitt förut gjorda yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att derunder hade yrkats dels bifall till Stats-Utskottets förevarande hemställan och dels bifall till samma hemställan med den förändring, att det tillstyrkta anslaget förhöjdes till det af Kongl. Maj:t äskade beloppet, 120,000 R:dr; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Stats-Utskottets merberörda hemställan, hvarvid svarades många ja, blandade med nej, och sedermera proposition på bifall till samma hemställan med anslagsbeloppets förhöjning till 120,000 R:dr, då svaren utföllö med många nej, blandade med ja; hvarefter och sedan proposition på bifall till Utskottets hemställan förnyats samt med många ja, blandade med nej, besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Herr Almquist begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 9:de punkten i Stats-Utskottets Utlåtande N:o 37, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles punkten med den förändring, att det ifrågasvarande extra anslaget för storskittes- och afvittringsarbetenas fullföljande under år 1870 förhöjes till det af Kongl. Maj:t äskade beloppet, 120,000 R:dr R:mt.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 42;

Nej — 32.

10:de—13:de punkterna.

Biföllos.

14:de punkten.

Herr Almquist, Erik Victor: Jag vågar visserligen icke hysa någon förhoppning att vinna Kammarrens bifall till min motion, men jag kan dock ej underlåta att angående densamma yttra några ord. Utskottet har ansett, att anslag af sådan beskaffenhet som det af mig föreslagna borde bestridas af Hushållningssällskapen. Detta torde dock vara att ställa väl höga anspråk å dessa institutioner, hvilka icke hafva annat statsbidrag än sin andel i bränvinsutskänkningsafgiften, och för öfrigt äro helt och hållet beroende af enskildt understöd. Hvad särskildt det hushållningssällskap angår, som här skulle komma i fråga, så åtgår hela det ringa statsbidraget till insamlande af uppgifter för jordbruksstatistiken, och de medel, som på enskild väg erhållits genom årsafgifter och dylikt — och man har i sanning icke skytt att göra ganska stora uppoffringar för detta ändamål — hafva användts dels till premier vid landtbruksmöten och utställningar, dels till understöd åt en fiskodlingsanstalt. Årligen lemnas till ganska betydligt belopp statsmedel för befrämjande af jordbruk och landtmannanärningar. Dessa bidrag äro naturligtvis afsedda att komma såväl ena delen af riket till godo som den andra, men den del, hvarom här är fråga, eller Westerbottens fjelltrakter, kan till följd af sin jordmån och belägenhet icke skörda något gagn af dessa anslag. Det enda sätt hvarpå Staten i denna väg skulle kunna bispringa befolkningen derstädes, vore att anslå medel till förbättrande af fårafveln, i hvilken händelse folket skulle genom beredande af vadmal kunna vinna en ingalunda obetydlig inkomst. Den nuvarande fårafveln är,

enligt hvad jag sjelf under en resa förra året hade tillfälle finna, så dålig, att den nödvändigt måste förbättras, derest någon afkomst af fåren skall erhållas. Då det ifrågasatta anslaget icke är mera än 2,000 R:dr, men man derigenom skulle bispringa en befolkning, som eljest icke kan komma i åtnjutande af statsanslag för likartade ändamål, hade jag trott att man icke borde hafva tvekat att bevilja det samma, och detta så mycket heldre, som närmaste grannprovinsen Jemtland redan erhållit en likartad fördel. Vid 1865—66 års riksdag beviljades nemligen åt denna provins till förbättrande af fårafveln 2,000 och till befordrande af hästafveln 4,000 R:dr. Af dessa skäl vågar jag nu ock anhålla om proposition på afslag å Utskottets förslag och bifall till min motion.

Grefve af Ugglas: Om Hushållningssällskapet verkligen saknar medel till ifrågavarande ändamål, torde rätta vägen vara att ingå till Kongl. Maj:t med anhållan, att han ville göra framställning i ämnet. Då kunde ock frågan blifva mera utredd. I dess närvarande skick har Utskottet verkligen ej kunnat komma till annat slut än som skett. Jag anhåller derföre om bifall till Utskottets förslag.

Herr Arrhenius: Egentligen har jag begärt ordet för att få erinra, det Westerbottens län icke är så vanlottadt i afseende å anslag till jordbruket, som man af Herr Almquists anförande möjligen skulle kunna förmoda: Det åtnjuter nemligen till sin landbruksskola ett årligt statsbidrag af 4,000 R:dr, och det är väsendtligen i form af dylika bidrag, som Staten inom de öfriga länen understödjer jordbruksnäringsen.

Hvad den nu föreliggande frågan beträffar, så och med anledning af dels Herr Almquists upplysningar, dels den kännedom jag sjelf eger såväl om ifrågavarande Hushållningssällskaps ringa tillgångar, som ock om dess berömvärda sträfvande för länets utveckling och förkofran, kan jag ej finna annat än billigt, att det föreslagna anslaget beviljas, hvadan jag instämmer i Herr Almquists yrkande.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Stats-Utskottets förevarande hemställan, dels ock afslag derå samt bifall till den af Herr Almquist väckta motionen; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utskottets hemställan och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

15:de punkten.

Bifölls.

16:de punkten.

Mom. a

Bifölls.

Mom. b.

Friherre Beck-Friis: Då jag har mig bekant, att Andra Kammaren något förändrat redaktionen af detta moment och derigenom förtydligat Utskottets väl kort uttryckta mening, torde det vara lämpligt att denna Kammare fattar samma beslut som Medkammaren; och får jag därför hos Herr Grefven och Talmannen anhålla om proposition å godkännande af momentet, sådant det blifvit af Andra Kammaren formuleradt eller: "att detta anslag nu må, i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag, till hela beloppet å ordinarie stat definitivt uppföras, med vilkor att lönernas vid institutet utgående från ordinarie stat icke må utgöra hinder för Kongl. Maj:t att, efter sig företeende omständigheter, förordna om såväl löneförmånerna som undervisningsskyldigheten emellan föreståndare och lärare samt emellan de sednare inbördes."

Herr Wærn: Jag har hyst betänkligheter vid att antaga den af Andra Kammaren beslutade redaktion, enär det kan synas, som om meningen dermed vore att lärarne icke skulle erhålla bestämd lön, hvarigenom för dem all verkan af anslagets uppförande å ordinarie stat skulle försvinna. Då emellertid hela momentet är affattadt negativt — det heter nemligen "att lönernas utgående från ordinarie stat icke må utgöra hinder för Kongl. Maj:t etc." — torde härmed icke vara så farligt, ty uttrycket, att det icke utgör hinder för Kongl. Maj:t att förordna om löneförmånerna, måste väl innebära, att Kongl. Maj:t är oförhindrad förordna om bestämda löner. Jag vill således icke motsätta mig Friherre Beck-Friis' yrkande, dock endast med uttryckligt förklarande att detta sker under förutsättning att Kongl. Maj:t icke på något sätt är förhindrad att gifva föreståndaren och lärarne fasta löner, så att desse må kunna komma i åtnjutande af pension och andra med fast lön förenade förmåner.

Grefve Mörner, Oscar: Enligt vår grundlag kan icke en tjänsteman, som är uppförd å ordinarie stat, skiljas från tjänsten utan ransakning och dom. Antages emellertid Friherre Beck-Friis' förslag, skulle dock detta de facto kunna inträffa, ty Kongl. Maj:t vore enligt det samma oförhindrad att fråntaga en lärare hela lönen, och hvad båtade då att hafva embetet kvar. För min del kan jag icke finna den ifrågasatta förändringen nödig eller nyttig, hvadan jag får hemställa, det Kammaren icke måtte biträda Andra Kammarens beslut, utan helt enkelt bifalla Utskottets förslag.

Friherre Beck-Friis: Med anledning af den siste talarens anmärkning torde jag endast få hänvisa honom till början af detta moment. Det heter nemligen der: "att detta anslag nu må, i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag, till hela beloppet å ordinarie stat definitivt uppföras, med vilkor att lönernas utgående från ordinarie stat icke må utgöra hinder etc." Häraf följer ju tydligt, att meningen ingalunda kan vara, att Kongl. Maj:t för hvarje år skulle uppgöra en ny stat och dervid förändra lönevilkoren, utan endast att Kongl. Maj:t vid ett embetes tillsättande må ega bestämma icke allenast under-

visningsskyldigheten utan äfven lönens belopp. Jag vidhåller mitt yrkande.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till det förevarande momentet oförändradt och dels af Friherre Beck-Friis bifall till detsamma med den förändring, att slutet deraf erhöi följande lydelse: "efter sig företeende omständigheter förordna om så väl löneförmånerna som undervisningsskyldigheten emellan föreståndaren och lärarne, samt emellan de sednare inbördes"; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till momentet oförändradt, hvarvid svarades många nej jemte åtskilliga ja, och sedermera proposition på bifall till detsamma med ofvansagda förändring, då svaren utföllo med många ja jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

17:de punkten.

Herr Dickson, Charles: Ehuru jag icke har synnerlig förhoppning att det yrkande, jag vid denna punkt vill framställa, skall vinna Kammarrens bifall, anser jag mig dock skyldig att uttala mina betänkligheter ur principiel synpunkt mot det här föreslagna anslaget. Enligt min åsigt bör man vid bestämmande af statsutgifterna noga skilja mellan sådana, hvilka angå Statens egna ändamål och sådana, hvilkas ändamål är i mer eller mindre mån lokalt eller enskildt. Anslaget till Stockholms slöjdskola tillhör, så vidt jag kan finna, det sednare slaget; slöjdskolan är nemligen endast en tillämpning af folkskolan, och dess underhåll bör dertöre åligga kommunen. Äfven å andra Hufvudtitlar finnas åtskilliga anslag, som ej borde utgå från Statsverket, framförallt å den Nionde, hvilken är på väg att blifva en riktig fattigförsörjningsanstalt. Man beviljar ju pensioner icke blott åt tjänstemän, utan äfven åt deras enkör och barn; och detta är väl att gå allt för långt, ty om än icke kan förnekas att Staten stundom har tacksamhetsskulder, hvilka den måste afbördas sig, så torde dock å andra sidan vara klart att det åligger den enskilde att sjelf sörja för sin familjs underhåll. Alla dylika anslag för lokala eller enskilda ändamål böra försvinna från statsbudgeten samt öfverflyttas å kommunen eller den enskilde; och då jag, som sagt, anser Stockholms slöjdskola vara en helt och hållet lokal-inrättning, hvars upprätthållande bör åligga Stockholms stad ensam, måste jag yrka att det nu utgående statsanslaget till nämnda inrättning måtte upphöra. Dervid vill jag emellertid uttryckligen betona att detta yrkande är framkalladt, ingalunda af någon ovilja mot slöjdskolan, utan endast af ofvan angifna, principiela skäl.

Herr Bergstedt: Den föregående talaren började sitt anförande med en förmodan att ej många skulle biträda hans yrkande. Jag hoppas att han måtte blifva sannspädd. Utan att vidare vilja inlåta mig å frågan om kommunernas skyldighet i allmänhet att sjelfva underhålla institutioner af sådan art som Stockholms slöjdskola, får

jag endast erinra att Stockholms stad redan underkastat sig ganska stora uppoffringar för skolan; till dess nya hus har den bidragit med 160,000 R:dr, motsvarande en årlig ränta af nära 10,000 R:dr. För min del anser jag emellertid nödvändigt, att Staten åtminstone till en början uppmuntrar och underhåller den ifrågavarande institutionen, och jag skulle önska att det bidrag, slöjdskolan behöfde af Staten, vore ännu större. Hela vår närings lif hvilat nemligen till stor del på det undantagsförhållande, som här eger rum, eller att Staten sjelf till en del tagit industriens uppmuntran om hand. Det vore då obilligt att förutsätta, att Staten icke skulle i främsta rummet understödja denna undervisningsanstalt. På slöjdskolan beror till en stor del den Svenska yrkesskicklighetens väl och ve, och derföre torde det ock hos många väckt smärtsamma känslor, då de erfarit att hela det anslag, som från början beräknats för skolan, icke vidare behöfdes. Jag har sökt göra mig närmare underrättad om det sätt, hvarpå skolan förmått lösa sin uppgift, och jag måste erkänna att den i den vägen gjort ganska stora bemödanden. Under dessa sista dagar, har jag haft tillfälle taga kännedom om några af skolans förhandlingar, och i går hade jag nöjet göra bekantskap med ett bordlass och ett sofflass af styrelsens protokoller. Af dessa synes att styrelsen allvarligt sträfvat att tillgodose de fordringar, man vid förra riksdagen ställt å skolan. Annmärkningen att skolan arbetade i en riktning, som icke var skolans naturliga, har den sökt uppmärksamma. Då 1867 års riksdag erinrade, att undervisningen i skolan var en utväxt af folkskolans och tillämpningsskolans särskilda uppgift, har styrelsen visat åtlydnad mot Riksdagen genom att indraga nästan all förberedande elementar-undervisning och på samma gång äfven vissa delar af tillämpningsundervisningen. Vid skolan fanns t. ex. förut en afdelning för undervisning i skeppsbyggnad. Den begagnades endast af fyra elever, men kostade ej mindre än 900 R:dr; den är indragen. Likaledes har man indragit undervisningen i tillverkning af artificiella blommor, enär det visade sig att dessa produkter saknade afsättning. Deremot är man nu på väg att göra en annan indragning, som jag ej kan annat än beklaga, den nemligen af undervisningen i gravyr. Detta är en konst, som är ett viktigt hjälpmedel för vår populära litteratur och hvars idkande derföre borde uppmuntras; helst den utgör en lämplig sysselsättning för fruntimmer, hvilka, genom att blifva skickliga i träsnideri, skulle såväl sjelfva hemta fördel deraf som äfven uträtta mycket godt i litteraturens tjänst.

Jag började mitt yttrande med att fästa uppmärksamhet å en omständighet, som, om än den må vara glädjande ur ekonomisk synpunkt, i öfrigt icke kan vara annat än nedslående, den nemligen att anslaget nedgår allt mera och mera. Ursprungliga anslagsbehovet beräknades af styrelsen till 100,000 R:dr, men bestämdes af Riksdagen 1867, enligt Kongl. Maj:ts Proposition, till 64,000 R:dr å extra samt 15,000 R:dr å ordinarie stat. Härå hafva sedan besparingar skett, så att för att fylla behovet för 1870 nu erfordras endast 46,500 R:dr, och detta är sorgligt, ty det visar att vårt näringslif icke genom slöjdskolan söker erhålla den uppmuntran man väntat. Anledningen till besparingarne har varit att icke alla lärarne varit sysselsatte — af

underlärarne hafva $\frac{1}{2}$ och af extra lärarne $\frac{1}{3}$ icke behöft inkallas i tjänstgöring — och orsaken härtill är åter, att skolans frekvens icke varit så stor som man beräknat. Man antog vid första statens uppgörande att skolan skulle komma att besökas af 1,500 elever, deraf 1,000 manliga. I stället har den endast anlitats af 711 manliga och 677 qvinliga elever.

Ännu några ögonblick anhåller jag få taga uppmärksamheten i anspråk. Vid förra riksdagen väcktes inom Andra Kammaren en motion om utarbetande af fullständig och likartad plan för samtliga tekniska läroverk i riket. Den kom till denna Kammare och remitterades till ett Tillfälligt Utskott, hvilket gjorde sig all möda med det viktiga ärendet. Mycket blef väl ej kvar af motionen, men en deri uttalad tanke upptogs af Utskottet, och denna tanke får ej råka i glömska. Utskottet föreslog nemligen en skrivelse till Kongl. Maj:t med anhållan, det han ville anbefalla inspektion och kontroll öfver de tekniska läroverken. Detta förslag bifölls af Kammaren, men förkastades af Andra Kammaren på yrkande af motionären sjelf, hvilken förmodligen var missnöjd öfver att han ej rönt nog tillmötesgående, och frågan förföll således för denna gången. Vi böra dock taga fasta på denna idé och ej låta den förspillas såsom så många andra. Svenskarne äro en tankerik nation, de hafva ett öfverflöd på idéer, men de kasta ut dem vind för våg, utan att taga någon vidare vård om dem. Vid hvarje riksdag framlägges, framförallt inom Andra Kammaren, en massa af de mest heterogena förslag. Många äro visserligen väl värda att genast begravas i glömska, men många innehålla dock tankar, hvilka, om än omogna, dock förtjena att upptagas för att fullständigare bearbetas. Vore ej Kongl. Maj:ts regering så öfverhopad af ärenden, behöfde den ej emellanåt sitta som bankdirektion för att utmätta den s. k. lånerätten, manufakturdiskonten, skulle den icke dekretera öfver en ansökning om t. ex. utlemnande ur Kronans förråd af två gevär till krigsskolan på Carlberg, vore den framförallt ej belamrad med dessa tiotusen besvärs mål, ofta af en så odiös beskaffenhet att ingen kommunalstyrelse skulle vilja handlägga dem, då skulle man kunna hoppas, att dess ledamöter kunde följa Riksdagens förhandlingar med den uppmärksamhet, att i händelse der framkastades någon idé, som hade framtid för sig, Regeringen, äfven om ingen underdånig skrivelse deraf föranleddes, kunde upptaga den, gifva den en praktisk form och framlägga den för en kommande Riksdag. Nu vågar jag icke hysa en sådan förhoppning vid tanken på den belamring af ärenden, hvarunder Regeringen för närvarande svigtar. Det enda jag hoppas är att icke alla Riksdagar måtte vara så glömska af sina antecedentier som denna, hvilken tyckes hafva alldeles förgätit det förlidit år obetingadt erkända behovet af den tekniska undervisningens bättre ordnande. Hufvudvilkoret härför är att de tekniska läroverken komma under en kompetent och verksam uppsigt och blifva underkastade en permanent inspektion och en fullt sakkunnig administration. Detta gäller ej minst slöjdskolan, hvars nuvarande styrelse, huru förtjenstfulla dess bemödanden än må vara, icke kan anses så sammansatt, som önskligt vore. Huru denna fråga bäst skall lösas, vet jag ännu ej klart. Jag öfverlem-

nar den åt framtiden, dervid jag ej kan underlåta uttrycka en önskan, det Herr Chefen för Civildepartementet måtte egna densamma en närmare uppmärksamhet.

Herr Arrhenius: Jemte det jag instämmer i den näst föregående talarens uttryckta önskan, att den förste, som här yttrat sig mot detta anslag, äfven måtte blifva den siste, ber jag att få särskildt tillkännagifva, att Stockholms slöjdskola icke kan och icke bör anses som en läroanstalt endast för Stockholms stad utan för hela landet. Der finnas män och qvinnor från alla delar af landet och handhafves undervisningen vid denna skola, som sig vederbör, bör den mäktigt kunna inverka på industriens utveckling i hela landet. Jag tager derföre för gifvet, att denna skola både nu och framdeles kommer att af Staten understödjas på samma gång, som kommunen kommer att till densamma lemna rikliga tillskott. Med hänseende till den stora vigt, som denna och andra tekniska skolor hafva, delar jag ock de åsigtter, som af Herr Bergstedt blifvit uttalade. Jag yttrade mig härom vid förra riksdagen och skall begagna tillfället att vidare orda om denna sak, då vi komma till Åttonde Hufvudtiteln, der man föreslagit nedsättande af en komité för ordnande af undervisningen vid våra elementarläroverk och folkskolor. Jag är nemligen öfvertygad om, att de tekniska skolorna äro förtjenta af uppmärksamhet, inspektion och kontroll i lika hög grad som våra öfriga läroverk och att de derförutan icke kunna nå den utveckling, vi af dem böra hoppas. Hvad särskildt beträffar Stockholms slöjdskola, får jag i likhet med Herr Bergstedt yrka, att det föreslagna anslaget måtte bibehållas; men jag ber att få göra ännu en hemställan, dels med anledning af hvad den närmast föregående talaren angifvit, dels med hänsyn till hvad vi nyss beslutat angående Teknologiska Institutet, en hemställan, hvars bifallande är ett oundgängligt vilkor för hvarje undervisningsanstalt, som har statsanslag, nemligen att såväl aflöningen som undervisningsskyldigheten lärarne emellan blir afgjord och bestämd. Är så förhållandet, så kan icke hända, att ett eller annat läroämne helt oväntadt indrages, eller att i undervisningen icke finnes någon genomgående plan. Är åter en läroanstalt ordnad på så löslig grund, att lärarne icke hafva visshet att för framtiden tillgodonjuta sina beräknade förmåner, så får skolan gå miste om dugliga lärare och kommer i en skef ställning, hvilken är alldeles oförenlig med dess sanna fördel. Derför skulle jag vilja tillstyrka, att det föreslagna anslaget måtte till skolan utgå med vilkor, att undervisningsskyldigheten mellan lärarne och aflöningen blir behörigen ordnad. Det är samma vilkor, som nyss gjordes för Teknologiska Institutet och jag vågar göra denna hemställan äfven i afseende på Stockholms slöjdskola.

Grefve Sparre, Eric: Med en viss förundran hörde jag den förste talaren uppträda mot en Kongl. Proposition om anslags beviljande. Jag frågade mig sjelf, hvilken hans mening kunde vara, ty jag blef icke rätt klok på hans föredrag. Men då han väl icke kan hafva

hafva lust att nu väcka en motion om indragning af hela anslaget till slöjdskolan, hemställer jag, om det icke kan vara skäl att uppskjuta hela saken till nästa riksdag. Han kan då på samma gång och af samma skäl föreslå indragning af det anslag på 5,250 R:dr, som vid förra riksdagen beviljades för Chalmerska slöjdskolan i Göteborg.

Herr Wærn: Den jämförelse, som den siste värde talaren gjort mellan anslaget till slöjdskolan i Stockholm och till Chalmerska skolan i Göteborg är grundad på ett missförstånd, ty det sednare anslaget är afsedt icke för en slöjdskola utan för ett tekniskt läroverk, och skulle detta anslag indragas borde äfven det för teknologiska institutet dela samma öde. Hvad mig angår, har jag ingenting emot, att anslaget till slöjdskolan fortfarande utgår. Jag anser detta läroverk vara landet till gagn, och då det måste vara förlagdt någonstädes, är väl hufvudstaden lämpligaste platsen. Jag vill derföre icke motsätta mig bifall till denna punkt, men tror deremot, att man icke kan godkänna det af Herr Arrhenius föreslagna villkoret. Mig åtminstone synes frågan derom vara mindre utredd. Vid förra punkten, då man beslutade ett dylikt vilkor, skedde detta i sammanhang med uppförande å ordinarie stat af det beviljade anslaget, men derom är icke här fråga.

Herr Dickson: Efter de upplysningar, som Herr Wærn lemnat angående den väsendtliga skillnaden mellan den allmänna tekniska undervisningsanstalten i Göteborg och slöjdskolan i Stockholm, torde Grefve Sparre i detta afseende vara tillfredsställd, och vill Herr Grefven hafva en ytterligare tillfredsställelse, får jag tillkännagifva, att jag i nästa punkt, der väfskolan i Borås förekommer, äfven ämnar yrka indragning af det till denna skola föreslagna anslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utskottets förevarande hemställan; dels af Herr Arrhenius bifall till samma hemställan med följande tillägg: "dock med vilkor, att undervisningsskyldigheten och aflöningen emellan lärarne blifva behörigen bestämda och ordnade"; och dels slutligen af Herr Dickson, att Kammarerna måtte afslå Utskottets hemställan och förklara, att det hittills till Stockholms slöjdskola utgående provisoriska anslaget skulle upphöra.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utskottets hemställan och, då dervid svarades många ja jente ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

18:de punkten.

Herr Dickson, Charles: Med lika litet hopp om framgång, men följande samma princip som vid förra punkten, måste jag äfven yrka afslag på detta anslag.

Riksd. Prot. 1869. 1 Afd. 1 Band.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag vet, att Herr Dickson nitälskar för upplysning och landets förkofran. Jag tager mig därför friheten bedja honom göra sig underrättad om hvad man i det lilla landet Würtemberg gjort i den riktning, som här är i fråga, och hvilka fördelar man deraf skördat. Äfven från Schweiz kunna många lärdomar i detta hänseende vara att hemta. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Grefve Manderström: Då vid förra riksdagen ett anslag af 3,000 R:dr beviljades till väfskolan i Borås och landstinget bidrager till samma ändamål med en mindre summa, så kan jag icke föreställa mig, att meningen var att bevilja detta anslag endast för en gång och att dermed sätta skolan i gång, för att efter ett år låta den åter upphöra, hvartill något skäl så mycket mindre lärer förefinnas, som enligt de upplysningar, hvilka deröfver blifvit till Kommers-kollegium lemnade, skolans verksamhet redan visat ganska välgörande verkningar. Jag tror således icke, att jag behöfver upptaga tiden med att framdraga vidare skäl, utan får anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts, af Stats-Utskottet tillstyrkta Proposition i denna del.

Grefve Sparre, Eric: Till svar på Herr Dicksons yttrande får jag endast bedja honom läsa igenom 18:de punkten. Han skall då finna, att den ifrågavarande väfskolan är ett appendix till tekniska skolan i Borås, och då nu denna skola är teknisk och Chalmerska skolan också är teknisk, så finnes ingen annan skillnad dem emellan, än att den ena ligger i Borås och den andra i Göteborg.

Jag tycker då, att man lika gerna kan unna ett anslag åt denna skola i Borås som åt den i Göteborg.

Herr Dickson: Jag ber att få återtaga mitt yrkande i fråga om denna punkt.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

19:de och 20:de punkterna.

Biföllos.

21:sta punkten.

Utskottets tillstyrkande bifölls och dess derefter gjorda anmälan lades till handlingarne.

22:dra och 23:dje punkterna.

Biföllos.

24:de punkten.

Lades till handlingarne.

Herr vice Talmannen: Jag anser mig böra föreslå, att de fem sista ärendena på dagens föredragningslista, nemligen Konstitutions-Utskottets Memorial N:ris 4, 5 och 6, Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 8 och protokollsutdraget från Andra Kammaren måtte flyttas främst å föredragningslistan för nästa plenum för att då ånyo kunna bordläggas, i ändamål att Kammaren icke må sakna sysselsättning, sedan förut två gånger bordlagda, vidtomfattande ärenden blifvit afgjorda.

Detta förslag bifölls.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 11 e. m.

In tidem
O. Brakel.

Onsdagen den 10 Mars 1869.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades tre protokollsutdrag för den 9 och protokollet för den 3 dennes förmiddagen.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Konstitutions-Utskottets den 6 dennes bordlagda Memorial N:o 4, angående fullbordad granskning af de i Stats-Rådet förda protokoll.

Härefter hemställde Herr Grefven och Talmannen, huruvida Kammaren, i enlighet med hvad Talmännen vid hållet sammanträdde öfverenskommit att hos Kamrarne föreslå, behagade besluta att till behandling företaga Konstitutions-Utskottets nu för andra gången bordlagda Memorial N:o 4 nästkommande Onsdag den 17 dennes; hvilket bifölls.
